

Vasa Universitet
Filosofiska fakulteten

Sanna Heittola

Det andra inhemska språket inom polisens verksamhet
Användning, attityder och självbedömd färdighet

Vasa 2012

INNEHÅLL	
BILAGOR	2
TABELLER	2
FIGURER	3
TIIVISTELMÄ	5
1 INLEDNING	7
1.1 Syfte	8
1.2 Material	10
1.2.1 Webbenkäten	10
1.2.2 Informanterna	14
1.3 Metod	16
1.3.1 Metoden i undersökningen	17
1.3.2 Om att mäta språkfärdighet och attityd	19
1.4 Tidigare forskning	24
1.5 Centrala begrepp	26
2 SPRÅKLAGSTIFTNINGEN OCH POLISVÄSENDET	28
2.1 Språklagstiftningen	28
2.2 Tillämpningen av språklagen	32
2.3 Polisväsendet	34
3 ANVÄNDNING OCH BEHÄRSKNING AV SPRÅK SAMT ATTITYDER TILL SPRÅK	38
3.1 Språkanvändning och -behärskning	38
3.1.1 Språklig kompetens	38
3.1.2 Kommunikativ språkförmåga	40
3.2 Attityder	42

4 INFORMANTERNAS ANVÄNDNING AV DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET	47
4.1 Språkbruk på fritiden	47
4.2 Språkbruk under arbetstiden	49
4.3 Svåra situationer	58
5 INFORMANTERNAS SJÄLVBEDÖMDA FÄRDIGHETER I DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET	62
5.1 Språkfärdigheter	62
5.2 Lätt och svårt vid användningen av det andra inhemska språket	73
5.3 Språkbyte	82
5.4 Om användningen av det andra inhemska språket	85
6 INFORMANTERNAS ATTITYDER TILL DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET	89
7 SLUTDISKUSSION	105
LITTERATUR	108
BILAGOR	
Bilaga 1. Webbenkäten till de finskspråkiga informanterna	113
Bilaga 2. Webbenkäten till de svenskspråkiga informanterna	119
TABELLER	
Tabell 1. Språkkunskaper som krävs av offentligt anställda	31
Tabell 2. Dimensioner av språklig kompetens	39
Tabell 3. Delkomponenter av kommunikativ språkförmåga	41
Tabell 4. De finskspråkiga informanternas språkbruk under arbetstid	54
Tabell 5. De svenskspråkiga informanternas språkbruk under arbetstid	56
Tabell 6. Informanternas muntliga färdigheter i det andra inhemska språket	63

Tabell 7.	Informanternas skriftliga färdigheter i det andra inhemska språket	64
Tabell 8.	Informanternas färdighet i läsförståelse i det andra inhemska språket	66
Tabell 9.	Informanternas färdighet i hörförståelse i det andra inhemska språket	67
Tabell 10.	Informanternas produktiva och receptiva språkfärdigheter	69
Tabell 11.	De finskspråkiga informanternas produktiva och receptiva språkfärdigheter	70
Tabell 12.	Den lättaste språkfärdigheten inom svenska språket (%)	74
Tabell 13.	Den svåraste språkfärdigheten i det svenska språket (%)	78
Tabell 14.	Det svåraste med att använda det svenska språket (%)	79
Tabell 15.	Informanternas svar på påståendet om deltagande i en språkkurs i det andra inhemska språket	90
Tabell 16.	Informanternas svar på påståendet om svenska språkets och kulturens fortlevnad i Finland	92
Tabell 17.	Informanternas svar på påståendet om vikten av kunskaper i det andra inhemska språket	93
Tabell 18.	Informanternas svar på påståendet om Finlands grundlag	95
Tabell 19.	Informanternas svar på påståendet om finlandssvenskarna får omotiverade fördelar p.g.a. sitt språk	97
Tabell 20.	Informanternas svar på påståendet om finlandssvenskarnas isolering	98
Tabell 21.	Informanternas svar på påståendet om möjligt äktenskap med en finlandssvensk/ finskspråkig person	99
Tabell 22.	Informanternas svar på påståendet om en möjlig union mellan Finland och Sverige	101
Tabell 23.	Informanternas svar på påståendet om Finlands tillhörighet till Norden	102
Tabell 24.	Informanternas svar på påståendet om att det finska är långt borta från det nordiska	103
Tabell 25.	Informanternas svar på påståendet om de ledande politikerna i Finland borde kunna både finska och svenska	104
FIGURER		
Figur 1.	Attitydernas beståndscomponenter	43

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta**

Tekijä:	Sanna Heittola
Pro gradu -tutkielma:	Det andra inhemska språket inom polisens verksamhet Användning, attityder och självbedömd färdighet
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Pohjoismaiset kielet
Valmistumisvuosi:	2012
Työn ohjaaja:	Siv Björklund

TIIVISTELMÄ:

Tämän tutkielman aihe on toisen kotimaisen kielen käyttö ja osaaminen poliisin toiminnassa. Lisäksi selvitetään poliisien asenteita toista kotimaista kieltä kohtaan. Tutkimukseen osallistui yhteensä 114 poliisia yksikielisestä ja kaksikielisestä poliisipiiristä. Tutkimuksen poliisit ovat sekä suomen-, että ruotsinkielisiä. Tutkimusmenetelmä on sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen. Tietojen keräämiseen käytetään Internet-pohjaisia kyselylomakkeita, jotka lähetettiin poliiseille sähköpostitse poliisilaitoksilla työskentelevien yhteyshenkilöiden kautta. Lomakkeen avulla selvitetään kuinka usein ja millaisissa tilanteissa poliisit käyttävät toista kotimaista kieltään. He arvioivat myös kielitaitoaan itsearviointina. Poliisien asenteita toista kotimaista kieltä kohtaan selvitetään väittämien avulla, joihin poliisit voivat reagoida myönteisesti tai kielteisesti. Lisäksi selvitetään löytyykö poliisien kielenkäytön, osaamisen ja asenteiden välillä yhteyttä.

Tutkimus osoittaa, että suurin osa kaksikielisessä poliisipiirissä työskentelevistä suomenkielisistä poliiseista käyttää ruotsia työssään, kun taas suurin osa suomenkielisessä poliisipiirissä työskentelevistä poliiseista ei käytä ruotsia työaikana. Ruotsinkielisistä poliiseista kaikki käyttävät suomea työssään. Ruotsinkieliset poliisit myös arvioivat kielitaitonsa korkeammaksi kuin suomenkieliset. He arvioivat osaavansa suomea hyvin tai erinomaisesti. Suomenkielisten poliisien kielitaidoissa on eroja myös työpaikasta riippuen. Kaksikielisessä poliisipiirissä työskentelevät arvioivat osaavansa ruotsia hyvin tai tyydyttävästi kun taas yksikielisessä piirissä työskentelevät arvioivat osaavansa kieltä tyydyttävästi tai välttävästi.

Suurin osa poliiseista ilmaisee positiivisia asenteita toista kotimaista kieltä kohtaan, mutta myös negatiivisia mielipiteitä ilmenee. Suomenkielisten poliisien kohdalla ilmenee yhteys kielenkäytön, osaamisen ja asenteiden osalta, mutta vastaavaa yhteyttä ei löydy ruotsinkielisten poliisien kohdalla. Mitä enemmän ruotsia suomenkieliset poliisit käyttävät, sitä parempi kielitaito heillä on ja sitä positiivisempi heidän asenteensa ruotsin kieltä kohtaan vaikuttaa olevan.

AVAINSANAT: polisen, det andra inhemska språket, attityder, språkanvändning, språkfärdighet

1 INLEDNING

Poliser måste kunna använda ett mångsidigt och varierande språk för att kunna skriva rapporter och klara sig med människor som kan vara berusade, panikslagna eller aggressiva. Polisarbetet ställer vissa krav på individen eftersom polisens arbetsuppgifter är så varierande. Poliser måste vara på alla vis balanserade, i gott psykiskt och fysiskt skick och måste komma överens med olika människor (Polisen 2011). Polisen syns i vardagliga situationer av många slag eftersom polisen övervakar trafiken och ordningen samt har rätt att bötfälla för överhastighet och göra alkoholtest. I tillägg till dessa och många andra arbetsuppgifter håller polisen förhör för att utreda brott. (Justitieministeriet 2009b.)

Språket är ett av polisens viktigaste redskap. En polis med bra övertalningsförmåga kan reda ut svåra situationer utan att behöva vidta kraftåtgärder. (Arbets- och näringsministeriet 2008.) Poliser använder inte samma språk med alla för de samverkar tillsammans med kollegor, andra myndigheter och medborgare och måste variera sitt språkbruk efter situation. Polisycket är framför allt ett serviceyrke, som förutsätter skriftlig och muntlig behärskning av båda inhemska språken. Polisen har rätt att ingripa i individens grundläggande rättigheter och därför är det viktigt att polisen har tillräckliga språkfärdigheter för att kunna fungera smidigt både på finska och på svenska. Alla måste också ha en verklig möjlighet att kunna sköta sina ärenden med polisen på sitt eget språk. (Riksdagens biträdande justitieombudsmans avgörande 2004.)

I Finlands grundlag är finska och svenska jämställda officiella språk. Varken finska eller svenska är i juridisk mening minoritetsspråk. (Herberts 2009: 5.) När jag i denna undersökning talar om minoritetsspråk används ordet i sociologisk mening för att beskriva de lokala språkförhållandena. Grundlagen garanterar att alla finsk- och svenskspråkiga får betjäning på sitt modersmål när de uträttar ärenden hos myndigheter. I språklagen finns det även krav på offentliga tjänstemäns språkfärdigheter. De måste ha tillräckliga färdigheter i båda officiella språken för att kunna betjäna hela folket jämlikt. (Justitieministeriet 2009a.) Polisen är således förpliktad att ge betjäning både på finska

och svenska. Polisen ska också självmant säkerställa att alla även i praktiken kan använda sitt eget språk i kontakt med polisen (Justitieministeriet 2009b).

Användningen av det andra inhemska språket inom polisens verksamhet är inte något utforskat område. Faktiskt finns det överraskande få studier som behandlar polisyrket och språket, vilket är lite förvånande när man tänker på hur viktigt det är för människor att kunna använda sitt modersmål, speciellt i situationer där poliser är med. Det är viktigt att kunna få använda sitt modersmål i svåra och känsliga situationer, till exempel kan panikslagna människor inte tänka klart och det att man måste reda ut situationen på ett annat språk än sitt modersmål komplicerar situationen. Framför allt är det intressant att reda ut hur svenskan, ett minoritetsspråk i sociologisk mening, fungerar i en- och tvåspråkiga myndighetsmiljöer och hur svenskspråkiga poliser upplever finskan som är ett majoritetsspråk i majoriteten av kommunerna i Finland.

Mitt intresse för polisyrket började under gymnasiet när jag fick läsa Polisskolans broschyr. Under mina universitetsstudier i nordiska språk har mitt intresse fått en mer språklig betoning. I denna avhandling kombinerar jag dessa två intressen, polisyrket och språk, genom att granska polisens användning och behärskning av det andra språket samt deras attityder till finskan och svenskan.

1.1 Syfte

Huvudsyftet med denna avhandling är att beskriva de inhemska språken inom polisens verksamhet. Huvudsyftet kan vidare delas in i tre delsyften. För det första kartlägger jag hur mycket finländska poliser använder det andra inhemska språket inom en enspråkigt finskspråkig polisinställning och inom en tvåspråkig polisinställning. För det andra är jag intresserad av polisens behärskning av det andra inhemska språket och framför allt av polisens egna uppfattningar om sin språkförmåga. För det tredje vill jag också veta hur poliser upplever det andra inhemska språket, vilket betyder att jag utreder polisernas attityder till svenska och finska och språkens talare.

Om en individs kunskaper i språk studeras bör man också redogöra för hur individen använder denna kunskap. Språkanvändningen utgör en väsentlig del av språkbehärsknigen och den ska undersökas eftersom språkbehärsknigen kan bestämmas endast om också språkanvändningen undersöks. (Linell 1978: 242.) Eftersom jag studerar polisernas användning av det andra inhemska språket kommer jag även att undersöka om språkbyte är någonting poliserna är bekanta med. Enligt Herberts (2008: 35) är språkbyte från svenska till finska för finlandssvenskarna ett vanligt sätt att umgås över språkgränsen. Jag frågar alltså om poliserna har varit med om situationer där kunden har bytt språk av någon orsak och vad de tror utgör orsaken till språkbytet. Frågan om språkbyte hänger ihop med språkfärdigheter på grund av att det kan antas att en av orsakerna till språkbyte är otillräckliga språkfärdigheter.

Genom att jag valt att undersöka poliser som arbetar vid en finskspråkig polisinställning och vid en tvåspråkig polisinställning får jag samtidigt veta om det finns skillnader i fråga om upplevd språkförmåga, språkanvändning och attityder till det andra inhemska språket om man arbetar inom ett enspråkigt finskspråkigt eller tvåspråkigt område. Jämförelsen mellan de finskspråkiga poliserna vid en finskspråkig och en tvåspråkig polisinställning är med i hela undersökningen. Undersökningsresultat från de två polisinställningarna jämförs i alla aspekter av denna studie. Utöver att jämföra svaren från de finskspråkiga poliserna som arbetar vid den finskspråkiga polisinställningen med de från de finskspråkiga poliserna som arbetar inom den tvåspråkiga polisinställningen jämför jag också svaren mellan språkgrupperna, vilket betyder att även de finsk- och svenskspråkiga polisernas svar jämförs sinsemellan. Resultaten från min undersökning relaterar jag till resultat från tidigare studier.

I den valda tvåspråkiga polisinställningen är svenskan ett levande språk och poliserna kommer säkert oundvikligen i kontakt med språket, medan antalet svenskspråkiga är så litet inom den finskspråkiga polisinställningens område att möten mellan poliser och svenskspråkiga kan förväntas vara sällsynta. Jag undersöker också om det finns ett samband mellan upplevd språkförmåga, attityder och faktisk språkanvändning av det andra inhemska språket. Enligt Colin Baker (1992: 44) finns det avsevärda bevis på att språkförmåga och attityder till språk hänger ihop. Det förefaller som om ju bättre

språkförmågan är, desto positivare är också attityden till språket. Jag antar att de poliser som uttrycker positiva attityder till det andra inhemska språket värderar också sina språkfärdigheter högt och tvärtom. Baker (1992: 44) menar dock att det verkar som om bra språkförmåga skulle påverka attityden mer än en positiv attityd påverkar språkförmågan. Det är dock inte möjligt att utreda om detta är fallet också i min undersökning.

Jag antar även att jämfört med de finskspråkiga informanterna från den tvåspråkiga polisinsrättningen använder informanterna som arbetar inom den enspråkigt finskspråkiga polisinsrättningen det andra inhemska språket mera sällan och kan inte språket lika bra. Jag antar också att de svenskspråkiga informanterna kan det andra inhemska språket bättre än de finskspråkiga informanterna. Min hypotes är även att de krav som språklagen ställer på poliser förverkligas bäst bland de svenskspråkiga informanterna och sämst bland informanterna från den enspråkigt finskspråkiga polisinsrättningen. Vidare antar jag att det finns ett samband mellan mängden användning, attityder till språk och självbedömd språkfärdighet.

1.2 Material

1.2.1 Webbenkäten

Undersökningsmaterialet för min avhandling består av en webbenkät som både de finsk- och svenskspråkiga poliser har fyllt i. De svensk- och finskspråkiga informanterna har fyllt i skilda enkäter (se bilaga 1 och bilaga 2). Länken till webbenkäterna skickades via e-post till alla poliser som arbetar inom en tvåspråkig och en enspråkigt finskspråkig polisinsrättning. I e-posten fanns det dessutom en kort introduktion och länk till enkäten. Mitt undersökningsmaterial är primärt, dvs. det är insamlat för denna undersökning (Heikkilä 1998: 15). Materialet används bara för denna undersökning och ingen utomstående har möjlighet att få tag på det ursprungliga undersökningsmaterialet.

Jag valde webbenkät som form av materialinsamling, i stället för till exempel intervju och vanlig enkät, på grund av att den är billigare och snabbare att administrera samt på

grund av att den inte medför någon intervjuare-effekt och kan lättare anpassas efter informanternas behov. Fördelen för informanterna är att de kan till exempel svara när de har tid att göra det och inte är bundna till t.ex. intervjusituationen. Det finns dock enligt Bryman (2011: 229–230) även många nackdelar med enkät. När informanterna besvarar en enkät är det till exempel inte möjligt att hjälpa dem. Mina informanter hade möjligheten att kontakta mig eller min handledare via telefon eller e-post om de undrade över någonting. Våra kontaktuppgifter fanns i början och i slutet av enkäten. En annan nackdel är att det inte heller är möjligt att ställa uppföljningsfrågor och därför måste enkäten vara väl planerad så att man får fram den information man är ute efter. Informanterna kan också tröttna på frågorna i en enkät om de upplever dem som oviktiga och därför är det också möjligt att man riskerar att inte få med all information. Bryman (2011: 231) konstaterar att risken för att få tillbaka enkäter som är bara delvis besvarade är ganska stor. Detta verkar inte ha varit problematiskt i min undersökning eftersom nästan alla informanter hade besvarat alla frågor. I e-posten och i början av webbenkäten har informanterna informerats om det aktuella syftet med undersökningen och deras deltagande är helt frivilligt. De hade också möjlighet att inte svara på alla frågor och kunde vägra besvara vilken fråga som helst, vilket också några få informanter gjorde.

Informanterna tillfrågades om användningen och behärsksningen av det andra inhemska språket och attityder till detta språk (finska/svenska). I frågorna talas det bara om finska och svenska, inte om det andra inhemska språket. Detta på grund av att inga missförstånd skulle inträffa eftersom man i vardagstal ofta syftar på svenska med begreppet det andra inhemska språket, vilket kunde leda till förvirring bland informanterna. Frågorna har delats in i kategorier, vilka består av bakgrundsfakta, språkkunskaper, språkbruk på fritiden, språkbruk under arbetstid, kundbetjäning samt attityd.

För att få mångsidiga och varierande svar har jag valt att använda olika typer av frågor. Webbenkäten består sammanlagt av 30 frågor, vilka är både öppna och slutna. Informanterna har också möjlighet att vidare kommentera sina svar. Det finns både för- och nackdelar med öppna och slutna frågor. I öppna frågor kan informanterna svara med

sina egna ord och det finns utrymme för överraskande reaktioner. Nackdelen är bland annat att analysen av svaren är tidskrävande och att öppna frågor kräver mer av informanterna och därför kan det leda till bortfall av svar. Slutna frågor för sin del ökar jämförbarheten i svaren och är lätta att ställa och besvara. Svaren är också lätta att bearbeta men man riskerar att få mindre variation i svaren. I slutna frågor är det också svårt att ge uttömmande svarsalternativ, vilket kan irritera informanterna. Svaren är inte heller lika spontana som i öppna frågor. (Bryman 2011: 243–246.) Min kandidatavhandling *En fallstudie i polisens användning av svenska i en finskspråkig och en tvåspråkig stad* (Heittola 2011) fungerade som pilotstudie men frågorna i min avhandling pro gradu bearbetades också med hjälp av en kriminalkonstapel från den tvåspråkiga polisinspektionen. Hans kommentarer och insikter var till stor hjälp när frågorna bearbetades. Med hjälp av kriminalkonstapelns kommentarer har jag försökt att eliminera nackdelarna med öppna och slutna frågor. Utöver de 30 frågorna finns det 7 påståenden i enkäten till de svenskspråkiga och 11 påståenden i enkäten som är avsedd för de finskspråkiga informanterna.

En del av de attitydpåståenden som jag valt att använda är samma som finns i Svenska Finland folktings undersökning som genomfördes år 1996 (Svenska Finlands folkting 1997). Samma påståenden har även använts i tankesmedjan Magma's utredning från år 2008 (Magma 2009). Enligt Bryman (2011: 261) har det blivit allt vanligare i enkätundersökningar att använda sig av redan existerande frågor. En fördel med att använda redan existerande påståenden är att det är möjligt att jämföra svaren man får med tidigare forskning. Påståendena jag har valt att använda varierar mycket. De täcker attityder till språk, samhälle och människor. En del av påståendena har en helt personlig och intim karaktär, till exempel *Jag skulle i princip kunna tänka mig äktenskap med en finskspråkig person* medan en del av påståendena har en mer social och allmän karaktär, till exempel *De ledande politikerna i Finland borde kunna både finska och svenska*. Samma påståenden kunde inte användas för båda grupperna på grund av att finskan och svenskan trots allt har olika ställning i samhället fast båda är Finlands nationella språk.

Sammanlagt ifylldes webbenkäterna 114 gånger. Den för finskspråkiga avsedda enkäten fylldes i 78 gånger och den för svenskspråkiga avsedda enkäten 36 gånger. Cirka 32 %

av informanterna är alltså svenskspråkiga och cirka 68 % finskspråkiga. Av alla informanter anger 5 st (4,3 %) att de är tvåspråkiga. De som angav sig vara tvåspråkiga och fyllde i den finskspråkiga enkäten behandlas i denna undersökning som finskspråkiga och de tvåspråkiga som fyllde i den svenskspråkiga enkäten behandlas som svenskspråkiga. Detta på grund av att det finns så få tvåspråkiga informanter att deras anonymitet inte kan garanteras om deras svar behandlas som en skild grupp.

Det finns en klar skillnad i informanternas svarsbeteende. Om jag antar att alla tilltänkta personer fick e-posten och att ingen obehörig har besvarat enkäten har lite över hälften (53,4 %) av poliserna från den tvåspråkiga polisinrättningen (TP) och under en femtedel (19,7 %) av poliserna från den enspråkigt finskspråkiga polisinrättningen (FP) besvarat enkäten. Enligt Mangione (1995: 60–61) är det knappt godkänt om svarsprocenten är mellan 50 och 60 % och om andelen besvarade enkäter är under 50 procent är svarsprocenten oacceptabel. Enligt Bryman (2011: 231) utgörs problemet av att det troligen finns skillnader mellan dem som har besvarat enkäten och dem som har valt att inte göra det. Det är möjligt att de poliser som inte kan det andra inhemska språket, sällan använder språket eller som inte är intresserade av ämnet inte har haft tillräcklig motivation att besvara frågorna. Detta kan förklara skillnaden i svarsprocent mellan polisinrättningarna. De poliser som arbetar inom TP använder det andra inhemska språket oftare och måste således ta ställning till det. De kan uppleva vikten av undersökningen på ett annat sätt än de poliser som arbetar inom FP och sällan stöter på det andra inhemska språket.

För att kunna generalisera resultaten till att gälla hela polispersonalen inom de två- och enspråkiga polisinrättningarna måste man ha ett representativt urval informanter. Det är viktigt att informanterna representerar hela personalen så att resultaten man får inte är unika för bara informantgrupperna. Vid generalisering är det alltså viktigt att man alltid måste komma ihåg att man endast kan generalisera utifrån gruppen man har fått svaren av (Bryman 2011: 199), vilket betyder att jag bara kan konstatera någonting om poliserna som arbetar inom de valda tvåspråkiga och enspråkiga polisinrättningarna, inte om polispersonalen i hela Finland. Fast mina informanter ger ett representativt urval av de poliser som arbetar inom TP och FP är det inte möjligt att generalisera resultaten

på grund av att det troligen finns skillnader mellan de poliser som har valt eller inte valt att besvara frågorna.

Enligt Bryman (2011: 132) ska uppgifter om alla de personer som ingår i undersökningen behandlas med största möjliga konfidentialitet. Jag har ökat undersökningens konfidentialitet genom att till exempel utelämna alla avslöjande uppgifter ur direkta citat. Informanterna behandlas inte heller som en skild person utan de kan snarare sägas vara medlemmar av en språkgrupp eller en polisinsättning. Informanterna har numrerats slumpmässigt och inte ens jag vet informanternas personuppgifter.

1.2.2 Informanterna

Namnet på polisinsättningarna där informanterna arbetar anges inte i undersökningen på grund av anonymitetskrav. I analysen använder jag förkortningarna TP (tvåspråkig polisinsättning) och FP (enspråkigt finskspråkig polisinsättning). Vidare används förkortningen TP och FP med ett nummer som kod för att skilja mellan de finskspråkiga informanterna (t.ex. TP3 är en informant som arbetar vid den tvåspråkiga polisinsättningen). För de svenskspråkiga informanterna används förkortningen SV. På den tvåspråkiga polisinsättningens område arbetar för närvarande sammanlagt 146 poliser (Personalchefen 2012) och på den enspråkigt finskspråkiga polisinsättningens område arbetar sammanlagt 178 poliser (i siffran ingår inte studerande och tjänstelediga) (Henkilöstöpäällikkö 2012). Det är inte möjligt att avgöra om alla tilltänkta personer eller om några obehöriga fick e-posten. Den tvåspråkiga polisinsättningen hade ett invånarantal på över 128 000 personer i slutet av år 2010, varav 54 % av invånarna var finskspråkiga och 41 % svenskspråkiga. De övriga 5 % hade andra modersmål. I några kommuner som hör till den tvåspråkiga polisinsättningen har svenskan en klart dominerande ställning. Den enspråkigt finskspråkiga polisinsättningen hade över 193 000 invånare i slutet av år 2010, och av dessa var 99 % finskspråkiga och knappt 0,3 % svenskspråkiga. (Statistikcentralen 2011.) Den svenskspråkiga befolkningen är alltså försvinnande liten inom den finskspråkiga polisinsättningens område.

Alla informanter som angav sig att ha svenska som modersmål arbetar inom den tvåspråkiga polisinrättningens verksamhetsområde. Av de finskspråkiga informanterna angav 42 st (ca 54 %) att de arbetar inom den tvåspråkiga polisinrättningens verksamhetsområde och 35 st (ca 45 %) att de arbetar inom den finskspråkiga polisinrättningens verksamhetsområde. En informant angav att han arbetar inom en av polisens riksomfattande enheter.

I den här undersökningen deltar både poliser som arbetar ”på fältet” och poliser som har en ledande ställning. Informanterna har olika arbetsuppgifter vilket bidrar till att materialet omfattar en stor del av polisarbetet. Av alla finsk- och svenskspråkiga informanter arbetar hälften (54 %) inom manskapet, en fjärdedel (25 %) inom underbefälet och 11 % inom befälet. Resten (9 %) anger sig ha en annan tjänstetitel. Av de finskspråkiga informanterna hör 59 % till manskapet, 22 % till underbefälet, 10 % till befälet och 9 % anger att de har en annan tjänstetitel. De som anger sig ha en annan tjänstetitel berättar att de arbetar inom tillståndsförvaltning, som byråsekreterare, yngre konstapel eller chef. Av de svenskspråkiga informanterna hör 42 % till manskapet, 33 % till underbefälet, 14 % till befälet och resten (11 %) anger att de har en annan tjänstetitel. De som anger sig ha en annan tjänstetitel berättar att de arbetar som sekreterare, undersökningssekreterare, byråsekreterare eller inom tillståndsförvaltning. De svenskspråkiga informanterna har genomsnittligt högre arbetsställningar än de finskspråkiga informanterna. År 2011 hörde 62 % av polismännen till manskapet i hela Finland, 28 % hörde till underbefälet och 9 % till befälet, vilket betyder att bland de svenskspråkiga informanterna är manskapet tydligt underrepresenterat. (Poliisihallitus 2011.) De finskspråkiga informanterna fördelas i likhet med polispersonalen i hela Finland.

Hälften (50,0 %) av de finskspråkiga informanterna anger att arbetsuppgifterna innehåller brottsutredning. Minoriteten (37,2 %) anger sig ha uppgifter inom övervakning och alarmverksamhet och en liten del (14,1 %) av de finskspråkiga informanterna arbetar inom tillståndsförvaltning. En del (10,3 %) anger sig ha andra arbetsuppgifter, vilka är bland annat trafikövervakning, ledning, utbildning,

utlänningsärenden och stabsarbete. Under hälften (44,4 %) av de svenskspråkiga informanterna anger sig ha uppgifter inom övervakning och alarmverksamhet och en tredjedel (30,6 %) anger att arbetsuppgifterna innehåller brottsutredning. En minoritet (19,4 %) arbetar inom tillståndsförvaltning och en lika stor del (19,4 %) har andra uppgifter. Dessa andra arbetsuppgifter är bland annat planering och utveckling, stabsarbete, stödande uppgifter i brottsutredning, undersökningssekreterarbete, ledning och utlänningsärenden. I genomsnitt har informanterna arbetat 10–15 år. Dock har nästan hälften (~49 %) av informanterna arbetat över 15 år som poliser. Bara några få har arbetat under ett år som polis. Genomsnittligt har de svenskspråkiga informanterna arbetat lite längre än de finskspråkiga informanterna, vilket också ger en möjlig förklaring till varför de svenskspråkiga informanterna har en högre ställning.

Över hälften (65,8 %) av de finskspråkiga och också majoriteten (66,7 %) av de svenskspråkiga informanterna anger att de har arbetat också på andra polisinrättningar. Informanterna är ganska eniga om att de har märkt att man behöver använda det andra inhemska språket mer på vissa orter än på andra. Alla (100 %) svenskspråkiga informanter anger att de har märkt att finska behövs mer på några orter än på andra. Även nästan alla (94,9 %) finskspråkiga informanter från TP anser att man behöver mer svenska på några orter. Informanterna från FP är dock inte så eniga. Lite under en tredjedel (29,4 %) av dem anger att de inte har märkt att man skulle behöva mer svenska på några orter och resten (70,6 %) anger att man behöver använda mer svenska på några orter än på andra.

1.3 Metod

Jag använder inte bara en metod utan har valt att ha olika synvinklar på materialet. Genom att kombinera flera undersökningsmetoder försöker jag att få mera fullständiga och tillförlitliga svar och samtidigt nå ett mångsidigare resultat. I detta avsnitt presenterar jag först metoden i undersökningen och sedan diskuterar jag mätning av språkfärdigheter och attityder.

1.3.1 Metoden i undersökningen

Jag använder kvantitativ metod i analysen av alla informanternas svar och kvalitativ metod när jag analyserar öppna frågor och informanternas kommentarer. En och samma fråga kan alltså analyseras ur två synvinklar. Den kvantitativa metoden rymmer en uppfattning av den sociala verkligheten som yttre och objektiv, vilket inte enligt min åsikt stämmer med verkligheten. I kvantitativ forskning skiljer man inte mellan den sociala verkligheten och den naturliga världen men jag vill inte ignorera det faktum att människorna tolkar världen de lever i och att allt har en påverkan på allt. Därför ser jag den sociala verkligheten via en kvalitativ metod som en ständig föränderlig egenskap som hör till informanternas skapande och konstruerande förmåga. Jag använder också den kvalitativa metoden för att se hur informanterna uppfattar och tolkar sin sociala verklighet. Den kvalitativa forskningen lägger vikt vid ord och betonar en induktiv synpunkt på teori och forskning. (Bryman 2011: 40–41, 171.) Detta innebär en generering av teorier och fast jag inte försöker att skapa nya teorier använder jag en induktiv synvinkel när jag härleder slutsatser från det empiriska materialet. Fast kvantitativ och kvalitativ metod ofta betraktas som helt skilda forskningsstrategier är det också enligt Bryman (2011: 41, 43) viktigt att inte tro att de är oförenliga. Han menar också att de två kan kombineras med varandra genom att man använder en så kallad flermetodsforskning.

Denna undersökning är alltså samtidigt både kvantitativ och kvalitativ. Med kvantitativ undersökningsmetod utreder jag relationen mellan orsak och verkan samt analyserar frågor som gäller procentandelar. Med hjälp av den kvalitativa undersökningsmetoden försöker jag förstå undersökningsobjektet och vad som är orsaken bakom objektets beteende. Syftet med kvalitativ metod är alltså att förstå, medan kvantitativ metod för sin del utreder mängder. (Heikkilä 1998: 15–16.) Enligt Bryman (2011: 40) handlar åtskillnaden mellan kvantitativ och kvalitativ forskning inte bara om det att i kvantitativ forskning mäter man olika företeelser och i kvalitativ gör man inte det. Olikheterna mellan kvantitativ och kvalitativ forskning går djupare än att handla om huruvida man kvantifierar eller inte. Kvantitativ forskning kan också betraktas som en forskningsstrategi där tyngden ligger på en deduktiv synpunkt på förhållandet mellan

teori och praktik. (Bryman 2011: 40.) Detta betyder prövning av teorier, vilket jag delvis gör i denna avhandling eftersom jag tar reda på hur mina informanternas svar och attityder placerar sig i tidigare forskning.

I den kvantitativa delen av analysen har programmet SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) använts. SPSS är ett datorprogram för statistisk och prediktiv analys. Med hjälp av SPSS är det möjligt att till exempel skaffa insikter om människors attityder och analysera data. (IBM 2012.) SPSS-programmets olika funktioner har använts till att t.ex. räkna medeltal, deviationer, procentandelar samt till att uppgöra korstabeller, och analysera och klassificera materialet. Det största intresset med en kvantitativ undersökningsmetod är mätning av olika saker (Bryman 2011: 167) och i den kvantitativa delen av min analys mäter jag bland annat hur mycket informanterna anger att de använder svenska under arbetstid.

Min undersökning är även deskriptiv. Jag försöker bland annat att beskriva med vilka poliser talar det andra inhemska språket och hur de upplever användningen av det. En deskriptiv undersökning svarar således till exempel på sådana frågor som vem, vad och hur. Enligt Heikkilä (1998: 14) kräver en deskriptiv undersökning ett brett material för att få pålitliga och precisa resultat.

I kvantitativ undersökningsmetod försöker man ofta uppvisa varför förhållanden är som de är, vilket betyder att man försöker hitta ett kausalt samband mellan variablerna. På grund av att det inte är möjligt i min undersökning att utreda kausala förhållanden utreder jag istället vilka variabler som hänger samman. Jag försöker inte säga till exempel om goda språkfärdigheter leder till att man använder språket mycket utan försöker snarare att se om det finns ett samband mellan goda språkfärdigheter och mängden språkanvändning. Det är dock sällan man får perfekta samband mellan olika variabler (Bryman 2011: 539). Enligt Blumer (1956: 685) är problemet med undersökningar som fokuserar på relationer mellan variabler att man vet inte hur relationen har uppstått. Detta kan leda till en statisk bild av verkligheten, vilket jag försöker att undvika genom att lyfta fram informanternas kommentarer och direkta citat.

Jag använder citat, vilka är kvalitativa data, för att illustrera det kvantitativa resultatet. Samtidigt stärker och beskriver kvalitativa data resultaten från kvantitativa data.

Undersökningen har även ett jämförande perspektiv. Svaren från både finsk- och svenskspråkiga men också mellan finskspråkiga som arbetar vid den tvåspråkiga och vid den enspråkigt finskspråkiga polisinsrättningen jämförs sinsemellan alltid när det är möjligt. Enligt Bryman (2011: 83) är grunden för en komparativ design dess förmåga att få de särskiljande dragen i fallen att fungera som utgångspunkt för teoretiska reflektioner om kontrasterande resultat.

1.3.2 Om att mäta språkfärdighet och attityd

Det är möjligt att mäta språkfärdigheter på olika sätt. Jag har valt att direkt fråga vad mina informanter anser om sina språkfärdigheter eftersom det skulle vara för komplicerat att mäta deras språkfärdigheter med ett språktest. Antagligen skulle poliserna inte heller ha tid eller motivation att ta ett språktest. Det skulle också vara omöjligt att direkt iaktta polisernas språkanvändning och -färdigheter i arbetet på grund av polisarbetets särskilda karaktär i fråga om upprätthållning av allmän ordning och säkerhet samt undersökning av brott. Jag är medveten om bristen på objektivitet när det gäller mitt valda mätningssätt. Enligt Strömman (1994: 12) är dock korrelationen mellan självupplevd språklig färdighet och resultatet av ett objektiva språktest stor. Detta innebär att självuppskattade språkfärdigheter ofta motsvarar nivån på språkfärdighet mätt med språkprov.

Att studera polisernas uppfattning av sina språkfärdigheter kan också tänkas vara lämpligt på det sättet att ju mer man litar på sina färdigheter desto hellre använder man också språket (se bl.a. Strömman 1994: 12). Om man däremot inte litar på sina kunskaper använder man inte gärna språket oberoende av hurdana språkkunskaper man i verkligheten har. Problemet är dock att om man dagligen använder det andra språket i komplicerade sammanhang märker man lättare sina brister och ställer högre krav på sina språkkunskaper än när man sällan använder det andra språket och därför inte märker

sina begränsningar i det andra språket. När man sällan använder språket är det möjligt att man överskattar sina språkfärdigheter. (Strömman 1994: 12–13.)

Syftet med min studie är uppenbar för informanterna och jag använder det direkta sättet att mäta attityder (se bl.a. Garrett 2010: 37). Det direkta sättet är också ett dominerande paradigm i språkattitydforskning. Enligt Webb, Campbell, Schwartz och Sechrest (1966: 13) påverkar dock personernas vetskap om att de deltar i en undersökning resultaten negativt. Också enligt Bryman (2011: 313) är människors svar på frågor eller deras reaktioner inte nödvändigtvis typiska för dem. När människor vet att de medverkar i en undersökning påverkas deras svar sannolikt av det att de vet om att de studeras. Personerna kan försöka göra ett gott intryck eller de kan gå in i en viss roll vid en undersökning. Även enligt Nordberg (2007: 23) är problemet med attitydforskning att man riskerar få de svar som testpersonerna tror är de önskade eller korrekta. Problemet är också att informanten medvetet eller omedvetet kan försöka ge en bättre bild av sig själv och försöka framstå som myndig. Även syftet med attitydfrågorna kan påverka svarsbeteendet om syftet är märkbart och synbart. (Baker 1992: 19.)

På grund av att det inte är möjligt att studera polisernas beteende direkt undersöker jag deras attityder genom att använda en kvantitativ metod. Det är möjligt att göra en skillnad mellan beteende och åsikt när det gäller attityder och det kan även ifrågasättas om det finns ett klart samband mellan människornas beteende och åsikt. I kvantitativa undersökningar studeras ofta åsikter i form av attitydskalor och i kvalitativa undersökningar fokuseras på människornas beteende. Enligt Lambert & Lambert (1967: 86) är det inte möjligt att direkt mäta psykologiska processer såsom attityder. Ett av problemen är att försäkra sig om att mätinstrument mäter vad de borde mäta och att de inte mäter någon annan psykologisk process. Problematiskt är också att människors attityder förändras sig hela tiden och att människor inte kan fullständigt och objektivt beskriva sina attityder utan snarare beskriver sina attityder ytligt.

Det är enligt Karvonen (1967: 40) möjligt att få information om attityder med hjälp av attitydmätning enbart när attityderna influerar reaktionerna i själva mätningssituationen. Detta förutsätter att det finns tillräckligt med relevant stimuli i situationen. Dock är det

svårt att beräkna hur mycket stimuli som behövs för att framkalla reaktioner. Mängden stimuli som behövs varierar också mellan individer. I denna undersökning fungerar påståendena som stimuli och informanternas reaktioner mäts med hjälp av en Likertskala med 5 steg. Genom att ha flera påståenden som delvis utreder samma attityd försöker jag eliminera möjligheten att informanterna har reagerat på någonting annat i påståendena än det som är avsikten att mäta.

Enligt Allardt (Svenska Finlands folkting 1997: 17) är det naturligt att undersöka attityder i båda grupperna när man undersöker attityder som ansluter sig till relationer mellan två språkgrupper. På grund av detta har jag i denna undersökning tagit med de finskspråkigas attityder gentemot svenska språket och den svenskspråkiga befolkningen samt de svenskspråkigas attityder gentemot finska språket och den finskspråkiga befolkningen. Samma påståenden används inte för båda grupperna, utan jag har valt påståenden som bäst är ägnade att beskriva språkgruppens attityder till den andra gruppen och dess språk. Samma påståenden används inte för båda grupperna eftersom det inte skulle ha varit möjligt på grund av påståendenas natur. På grund av detta är det inte möjligt att direkt jämföra alla svar mellan språkgrupperna.

Jag har använt Likert-typ frågor i min undersökning för att undersöka informanternas attityder till det andra inhemska språket. Frågor av Likert-typ är i själva verket påståenden och informanten kan hålla med påståendena eller vara av annan åsikt. Likert-skalan är den mest kända attitydskalan och den består av ett antal påståenden som behandlar samma ämnesområde. Respondenterna kan uttrycka sin mening om påståendena med hjälp av en fem- eller sjugradig skala. (Ejlertsson 2005: 57, 91.) Jag har valt att använda en femgradig skala som bygger på svarsalternativen *helt av samma åsikt*, *delvis av samma åsikt*, *delvis av annan åsikt*, *helt av annan åsikt* och *kan inte säga*. Användningen av Likertskala har enligt Kind och Barmby (2011: 117) kritiserats mycket under de sista åren, men kritiken har för det mesta riktats mot den tekniska kvaliteten i attitydskalorna. Man har även argumenterat att attityderna är mycket mer komplicerade än vad man kan beskriva med frågor som baserar sig på Likert. Ett annat argument kritiserar det att forskarna har gjort påståendena och således värderar respondenterna forskarnas attityder snarare än att de skulle uttrycka sina egna attityder.

Det finns dock forskning som visar att det är möjligt att bygga fungerande Likertskalor som har god reliabilitet och validitet. (Kind & Barmby 2011: 118, 132.)

Enligt Bryman (2011: 157) är det viktigt att påståendena inte är frågor, men att de också i verkligheten är påståenden. Det är även viktigt att alla påståenden har att göra med ett och samma objekt. I min undersökning är detta objekt det andra inhemska språket samt finsk- och svenskspråkig befolkning. Jag har också varierat formuleringarna så att några påståenden innebär en positiv syn på objektet och de andra ger en negativ uppfattning. Jag har valt att använda flera påståenden (11 för de finskspråkiga och 7 för de svenskspråkiga) istället för att använda bara ett eftersom det är möjligt att enstaka påståenden klassificerar individer på ett felaktigt sätt. Informanterna kan till exempel missförstå påståendet. Detta kan man kompensera genom att ha flera påståenden. (Bryman 2011: 157–159.) Genom att ha många påståenden försöker jag också att fånga flera aspekter av informanternas attityder.

Varierande frågor ger varierande svar, vilket betyder att svaren kan vara till exempel rangordnade, eller kan besvaras i form av tal eller siffror. Variabler kan klassificeras i olika typer. I denna undersökning är variablerna främst ordinalvariabler och nominalvariabler. Ett exempel på en nominalvariabel i min undersökning är frågan om informanternas arbetsuppgifter som ger svarskategorier som inte kan rangordnas. Det är inte möjligt att säga att ”brottsutredning” är större eller mindre än ”tillståndsförvaltning”. I fråga om informanternas svar på språkfärdighetsfrågor samt för attitydpåståendena har jag räknat median, som fungerar som centralmått för till exempel ordinalvariabler. Medianen är det värde som delar svaren i två lika stora grupper och det fungerar som centralmått för variabler som går att rangordna (Eliasson 2010: 38). I tillägg till median har jag räknat också typvärde, som är det värde som fått flest svar (Bryman 2011: 324) och standardavvikelse, som visar hur utspridda svaren är i förhållande till centralmättet (Eliasson 2010: 69).

Ordinalvariabler är variabler vars kategorier kan rangordnas men där avståndet mellan kategorierna inte alltid är det samma (Bryman 2011: 321). Typiskt mäts ordinalvariabler med en skala av typen mycket liten - ganska liten - varken liten eller stor - ganska stor -

mycket stor eller någon liknande skala (Eliasson 2010: 38, 68). I min undersökning är till exempel frågan om språkbruk under arbetstid en ordinalvariabel. Dess kategorier (dagligen, varje vecka, några gånger i månaden...) kan rangordnas för till exempel "dagligen" sker oftare än "varje vecka" men skillnaden mellan kategorierna "dagligen" och "varje vecka" är inte lika stor som skillnaden mellan "varje vecka" och "några gånger i månaden." (Bryman 2011: 320–321.) I mina språkfärdighetsfrågor används en skala från modersmålsaktig till inte alls (se bilaga 2.) och i attitydpåståendena används en Likertsskala med fem steg. Skalorna som används för språkkunskapsfrågorna samt i attitydpåståendena liknar skalan som Eliasson (2010: 38) ger som exempel. Eliasson (2010: 38) nämner också att variabler som mäter olika attityder är typiska exempel på ordinalvariabler.

I analysen gör jag en bivariat analys, vilket innebär en analys av två variabler åt gången för att visa om de är relaterade till varandra (Bryman 2011: 326). I en bivariat analys är man intresserad av hur en egenskap varierar beroende på vilket värde enheten har på en annan egenskap (Holme & Solvang 1991: 224). Det finns flera olika tekniker för att studera bivariata relationer och valet av tekniken beror på arten av variablerna som ska analyseras. I bivariat analys använder jag Spearmans rho (ρ) eftersom de variabler jag vill analysera är ordinalvariabler och Spearmans rho teknik oftast används i analys av ordinalvariabler. (Bryman 2011: 326, 329.) Jag använder SPSS för att räkna Spearman's rho.

Det finns två begrepp som kan användas för att beskriva mätningens pålitlighet och dessa begrepp är validitet och reliabilitet. Enligt Ejvegård (2009: 77) anger reliabilitet hur tillförlitliga och användbara mätinstrument och måttenheter är. Med validitet avser man att forskaren verkligen mäter det som man avser att mäta. Det är nödvändigt att ha en god reliabilitet men det är inte en tillräcklig förutsättning för att validiteten också är god. (Ejvegård 2009: 80, 82.)

Enligt Ejvegård (2009: 78–79) är det möjligt att testa reliabiliteten vid enkätundersökningar på olika sätt. Det är möjligt att t.ex. använda kontrollfrågor, dvs. att ha några frågor som efterfrågar samma sak. Svaren är identiska om enkäten har god

reliabilitet. Svårigheten med detta sätt är att man måste ha ett relativt stort antal frågor. (Ejvegård 2009: 78–79.) Jag har använt kontrollfrågor i attitydpåståendena där avsikten är att utreda vad informanterna anser om det andra inhemska språket. Alla påståenden behandlar finska/svenska, språkens användare och kultur. Validitet är enligt Bell (1995: 63) ”ett betydligt mer komplicerat begrepp”. Enligt henne är det svårt att konkret mäta validiteten. Däremot borde man till exempel kritiskt granska sina frågor.

Kvaliteten i en kvalitativ undersökning kan bedömas med hjälp av begreppet *tillförlitlighet*. För att få trovärdiga resultat måste man säkerställa att man följer de regler som finns och man måste också rapportera resultaten till de personer som är en del av gruppen som studerades för att få en bekräftelse på att man har uppfattat informanternas verklighet korrekt. (Bryman 2011: 354–355.) Jag har säkerställt resultatens trovärdighet genom att fråga mina kontaktpersoner på polisinsrättningarna om vad de anser om resultaten och om de anser att situationen på polisinsrättningarna liknar den som mitt resultat antyder. För att kunna bedöma om forskningen är pålitlig måste man redogöra för alla faser av forskningsprocessen (Bryman 2011: 355), vilket jag har gjort i detta metodavsnitt.

1.4 Tidigare forskning

Språkfärdighet i det andra inhemska språket hos finländska myndigheter är inte något utforskat område. Tvärtom verkar det om språkfärdigheter och inte heller språkanvändningen hos finländska myndigheter har studerats i någon större utsträckning. Det finns dock några avhandlingar pro gradu som behandlar svenskans ställning och användning i polisens verksamhet men speciellt de svenskspråkiga poliserna verkar vara en bortglömd grupp. Även om min undersökning inte direkt bygger på tidigare forskning finns det emellertid några undersökningar och utredningar som är värda att nämnas här.

År 1997 utredde Svenska Finlands folkting språkkunskaperna i svenska inom polisväsendet. Enligt rapporten är tillgången på personal med kunskaper i svenska

tillfredställande vid de polisinrättningar som har svensk- och tvåspråkiga kommuner inom sitt verksamhetsområde. Däremot bedöms tillgången på personal med kunskaper i svenska vara bristfällig vid de polisinrättningar som har enbart finskspråkiga kommuner inom sitt verksamhetsområde. (Dufholm 1998: 12–13.)

Elina Loikkanen och Noora Rasilainen har i sin avhandling pro gradu *Förverkligande av språkliga rättigheter i Finland. En studie av svenskans ställning i polisens verksamhet i det tvåspråkiga Vanda* (2010) undersökt språklagens förverkligande inom polisen i det tvåspråkiga Vanda. Ett av Loikkanen och Rasilainens syften är att utreda hur poliserna i Vanda använder svenska i sitt arbete. De har undersökt hur ofta och i vilka situationer poliserna använder svenska, vilket också är ett delsyfte i min undersökning. Även Vanda-polisernas språkkunskaper i svenska utreds. De kartlägger hur poliserna utvärderar sina kunskaper i svenska och om poliserna anser att deras kunskaper är tillräckligt goda för att kunna sköta arbetet på svenska. Fast deras studie mest handlar om svenskans ställning i en enskild stads polisverksamhet och om språkliga rättigheter är studien ändå en bra jämförelsepunkt för min undersökning. Sammanfattningsvis kan det sägas att resultaten av Loikkanen och Rasilainens undersökning visar att svenskan inte spelar någon stor roll i Vanda-polisens vardagliga arbete och att de enligt sin egen bedömning inte kan svenska särskilt bra. Ungefär 80 % av informanterna (n=27) berättar att de aldrig använder svenska i sina arbetsuppgifter.

Tiia Hintikkas avhandling pro gradu *Andra inhemska språket inom polisyrrket: en attitydundersökning om polisaspiranternas och äldre konstuplarnas hållning till svenska språket i Finland* (2003) tar bland annat reda på hurdana attityder äldre konstuplar har till svenskan och hurdana språkkunskaper och erfarenheter konstuplarna har av behovet att kunna svenska i sitt arbete. Hintikkas (2003: 23–26) resultat visar att enligt sin egen bedömning använder konstuplarna svenska sällan samt att majoriteten inte kan svenska bra. Alla informanter (n=46) tycker att de förstår både talad och skriven svenska bättre än vad de själva talar och skriver. Majoriteten har också negativa attityder till svenskan. Orsaken till detta är att de inte kan svenska så bra eller att de inte behöver språket.

Språkbarometern är ett instrument för att mäta hur bra myndigheterna följer språklagen och hur bra lagen fungerar ur ett kundperspektiv. Språkbarometern följer hur språklagen tillämpas i Finland. Ytterligare är språkbarometerns syfte att notera möjliga förändringar i språkklimatet och framför allt att se om myndigheterna betjänar kunder på de inhemska språken enligt det som språklagen kräver. Språkbarometern togs först i bruk år 2004 och syftet med den var att mäta hur den språkliga servicen utvecklas i Finlands tvåspråkiga kommuner. (Herberts 2009: 5–6.) Språkbarometern 2008 utredde bland annat vilket vitsord svensk- och finskspråkiga lokala minoriteter ger för språklig service inom polisinsrättningar. (Herberts 2009: 40.) Även Barometern 01–07 utredde opinioner, attityder och trender i Svenskfinland, det vill säga bland den svenskspråkiga befolkningen.

Magmas undersökning om svenskans ställning i Finland (2009) behandlar finskspråkigas attityder till det svenska språket, kulturen och de svenskspråkiga i Finland. Undersökningen genomfördes år 2008 och det är en direkt uppföljare till Folktingets attitydundersökning från 1996. Folktingets attitydundersökning om det svenska i Finland (Svenska Finlands folkting 1997) hade som syfte att undersöka den finskspråkiga befolkningens inställning till tvåspråkighet, svenska språket och finlandssvenskheten. Det finns även undersökningar som gäller polisväsendet och har en mer språklig betoning. T.ex. har Ellen Sieviläinen (2001) undersökt språket i polisens förundersökningsprotokoll i Finland. I Sverige finns bl.a. Gunilla Almström Perssons doktorsavhandling *Perspektiv i polisprotokoll* (2009). Också Gunilla Byrman har i projektet *Texter med tyngd: skrivande i utbildning och yrkespraktik* undersökt bland annat skrivande i polisutbildning och –yrket (Linnéuniversitetet 2011).

1.5 Centrala begrepp

I detta avsnitt diskuterar jag begreppen tvåspråkighet och språklig minoritet. Jag presenterar även kort inlärningen av ett andraspråk, eftersom undersökningen behandlar polisernas färdigheter i sitt andra språk.

Två- eller flerspråkighet på samhällsnivå betyder att ett eller flera språk uppträder inom samma land. Det kan betyda att inom landet finns områden där man talar olika språk eller att befolkningen i sig är tvåspråkig. Vanligare är dock att en minoritet inom landet är tvåspråkig. Tvåspråkigheten angår således inte hela befolkningen. Detta är situationen också i Finland. (Börestam & Huss 2001: 97, 106.)

Språkens ställning kan regleras genom att fastställa de språkliga rättigheterna för varje språkgrupp med språklagstiftning. (Börestam & Huss 2001: 97). Det är vanligt för en språklig minoritet att också bete sig som en minoritet. Språkrelationer i det större sammanhanget påverkar också språkanvändningen på individnivå. Det är naturligt att minoriteten oftare talar majoritetens språk än tvärtom. (Strömman 1994: 7–8.) Begreppet minoritetsspråk existerar inte juridiskt i Finland på nationell nivå utan finskan och svenskan är jämställda (Strömman 1994: 9). En stor del av befolkningen i Finland har fått undervisning i båda nationalspråken. Utbildning i det andra inhemska språket innebär att till exempel statligt anställda har en möjlighet att erhålla sådana språkkunskaper som krävs av dem. Språkliga rättigheter kan endast tryggas om tillräckligt många kan de inhemska språken och därför ställer samhället konkreta krav på förverkligandet av rättigheterna. (Justitieministeriet 2009b.)

När ett språk inlärs är det fråga om att lära sig ett modersmål, ett andraspråk eller ett främmande språk. (Börestam & Huss 2001: 23.) Begreppet andraspråk syftar på ett språk som lärs efter förstaspråket. Ofta är detta språk dominerande eller är i alla fall vanligt i samhället. Andraspråket kan läras både informellt och formellt. Med informell inläring menas inläring av ett språk i den omgivning språkinläraren lever i och med formell inläring menas inläring av ett språk i skolan. Kännetecknande för formell inläring av ett språk är att inläringen sker utan att språkinläraren lever i den miljö där språket talas. Det är värt att notera att en individ kan ha flera modersmål och andraspråk samt kunna flera främmande språk. Att ha ett andraspråk säger heller ingenting om graden av språkkunskap. (Börestam & Huss 2001: 24–25.) Det är sannolikt att en del av informanterna i min undersökning har lärt sig det andra inhemska språket informellt och en del formellt beroende av hemkommun.

2 SPRÅKLAGSTIFTNINGEN OCH POLISVÄSENDET

Det ställs höga krav på att poliser ska kunna uttrycka sig preciserat och begripligt (Rikspolisstyrelsen 2007: 7). Poliser producerar bland annat texter av många olika slag och måste kunna rapportera om händelser dygnet runt, vilket gör skrivsituationen ännu mer krävande. De måste också ta i beaktande att det finns många olika slags läsare (kollegor, åklagare, journalister) som kan läsa texterna. Kontakter med poliser är dessutom ofta av känslig natur. De ärenden som ska utredas är också ofta svåra, vilket gör det extra viktigt för kunderna att få använda sitt eget modersmål såsom lagen förutsätter.

Det är speciellt viktigt att få använda sitt eget språk till exempel i polisförhör. Ett förhör är svårt nog att klara även på det språk som man kan bäst. Om man ytterligare är tvungen att använda ett annat språk blir situationen ännu svårare och besvärligare. (Dufholm 1998: 12.) I detta kapitel presenteras språklagstiftningen och polisväsendet i Finland. Speciellt fäster jag uppmärksamhet vid språklagen och de kunskaper som krävs av offentligt anställda (avsnitt 2.1). Även polisväsendet presenteras för att ge en bakgrund om informanternas verklighet (avsnitt 2.3).

2.1 Språklagstiftningen

Enligt grundlagen är både finska och svenska Finlands nationalspråk. De är båda i lagen jämställda språk. Finlandssvenskan uppfattas inte i juridisk mening som ett minoritetsspråk, utan svenska språket är jämställt med finskan. Rätten att använda båda språken grundar sig på språklagen och på språkkunskapslagen. Språklagen är grunden för hur tvåspråkigheten i Finland ska förverkligas och språkkunskapslagen ger förutsättningar för att tvåspråkigheten ska fungera i praktiken. (Dufholm 1998: 7.) I detta avsnitt presenteras först språklagen och sedan språkkunskapslagen som definierar kraven på språkfärdigheter hos offentligt anställda.

Språklagen

Språklagen gäller Finlands nationalspråk finska och svenska. Syftet med språklagen är att trygga den grundläggande rättigheten att använda finska eller svenska hos domstolar och andra myndigheter. Lagens syfte är vidare att garantera att alla får möjlighet till en rättvis rättegång och en god förvaltning oberoende av språket. Målet är också att individens språkliga rättigheter förverkligas utan att man behöver be om det. (Språklag 2 § 423/2003.) Den nya språklagen togs i bruk år 2004 och det nya i lagen jämfört med den gamla språklagen från 1922 är att enligt den nuvarande språklagen ska myndigheterna utan uppmaning se till att språkliga rättigheter förverkligas i praktiken. Den nya lagen ändrar således inte de språkliga rättigheterna men vill snarare garantera att både finsk- och svenskspråkiga får service också i praktiken. (Justitieministeriet 2009a.) Alla har således rätt att använda och få service på finska och svenska hos statliga och tvåspråkiga kommunala myndigheter utan att vara tvungna att särskilt be om service på sitt eget språk. Språklagen tillämpas hos domstolar och andra statliga myndigheter, hos kommunala myndigheter, självständiga offentligtrettsliga inrättningar, riksdagens ämbetsverk och republikens presidents kansli (Språklag 3 § 423/2003).

I lagstiftningen om förundersökning och rättegång finns bestämmelser om språket vid förundersökning och rättegång och i lagstiftning om språkkunskapskrav för offentligt anställda finns bestämmelser om språkkunskapskrav för offentligt anställda. I § 37 i förundersökningslagen står det att den som förhörs i förundersökning har rätt att använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, enligt vad som bestäms i språklagen. Språklagen tillämpas inte på Åland, som är enspråkigt svenskt, utan språkbestämmelser som gäller Åland finns i självstyrelselagen för Åland. (Språklag 7 § 423/2003.)

Grundenheten för den språkliga indelningen utgör kommunerna som är antingen en- eller tvåspråkiga. En kommun kan alltså vara enspråkigt finsk, enspråkigt svensk eller tvåspråkig med finska eller svenska som majoritetens språk. En kommun är tvåspråkig om den har både finsk- och svenskspråkiga invånare och om minoriteten utgör minst åtta procent av invånarna eller minst 3 000 invånare. (Språklag 5 § 423/2003.) År 2011

fanns det sammanlagt 336 kommuner i Finland. Av dessa fanns 320 kommuner på fastlandet och 16 på Åland. Alla de 16 åländska kommunerna är svenskspråkiga och utöver dessa kommuner finns det tre helt svenskspråkiga kommuner på fastlandet. Sammanlagt finns det alltså 19 enspråkigt svenskspråkiga kommuner i Finland. År 2011 fanns det 30 tvåspråkiga kommuner. Av dessa har 12 tvåspråkiga kommuner svenska som majoritetens språk och finska som minoritetens språk. Sammanlagt 18 kommuner har finska som majoritetens språk och svenska som minoritetsspråk. Resten av kommunerna är enspråkigt finskspråkiga. (Finlands Kommunförbund 2011.)

Var och en har rätt att använda finska eller svenska i kontakter med statliga myndigheter och tvåspråkiga kommunala myndigheter. Hos enspråkiga kommunala myndigheter används kommunens språk. Alla har dock rätt att bli hörda på sitt eget språk, finska eller svenska, och att använda sitt eget språk i ärenden som väcks av en myndighet och som direkt gäller grundläggande rättigheter för honom. (Språklag 10§ 423/2003.)

Lag om de kunskaper som krävs av offentligt anställda

Lagen om de kunskaper som krävs av offentligt anställda gäller de språkfärdigheter som krävs av till exempel anställda vid statliga och kommunala myndigheter och hur språkfärdigheterna ska visas. Alla myndigheter måste se till att de anställda har tillräckliga kunskaper i språk för att kunna sköta alla myndighetens uppgifter på det sätt som förutsätts i lagar. (Lag om de kunskaper som krävs av offentligt anställda 1, 2§ 424/2003.)

Enligt § 6 i språkkunskapslagen krävs utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket av de som söker sådana statliga tjänster som förutsätter högskoleexamen vid tvåspråkiga myndigheter. Som framgår av tabell 1 krävs det vid enspråkiga myndigheter utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i myndighetens språk inom myndighetens ämbetsdistrikt och nöjaktig förmåga att förstå det andra språket av de som har sådana statliga tjänster som förutsätter högskoleexamen. Kunskaper i finska och svenska kan visas genom språkexamina för statsförvaltningen, som ordnas särskilt

för båda språken. (Lag om de kunskaper som krävs av offentligt anställda 424/2003.) Enligt lagen måste alltså studiens informanter som arbetar vid TP och hör till befälet ha utmärkta kunskaper i finska och nöjaktiga kunskaper i svenska. De informanter som arbetar vid FP och arbetar inom befälet måste för sin del kunna finska utmärkt och också kunna förstå svenska nöjaktigt.

Tabell 1. Språkkunskaper som krävs av offentligt anställda

Myndigheter Tjänster	Tvåspråkiga myndigheter	Enspråkiga myndigheter
Tjänster som inte förutsätter högskoleexamen	Goda kunskaper i majoritetens språk. Nöjaktiga kunskaper i det andra språket.	Goda kunskaper i majoritetens språk. Nöjaktig förmåga att förstå det andra språket.
Tjänster som förutsätter högskoleexamen	Utmärkta kunskaper i majoritetens språk. Nöjaktiga kunskaper i det andra språket.	Utmärkta kunskaper i majoritetens språk. Nöjaktig förmåga att förstå det andra språket.

Vid tvåspråkiga myndigheter är språkkunskapskravet, enligt polisförvaltningsförordning 16 a §, för de tjänster som inte kräver högskoleexamen goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom myndighetens ämbetsdistrikt samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket. Således måste informanterna från TP som arbetar inom manskapet eller underbefälet ha goda kunskaper i finska och nöjaktiga kunskaper i svenska. Vid enspråkiga myndigheter krävs goda muntliga och skriftliga kunskaper i myndighetens språk samt nöjaktig förmåga att förstå det andra språket. Informanterna från FP som arbetar inom manskapet eller underbefälet måste således ha goda kunskaper i finska och nöjaktig förmåga att förstå svenska. Det finns också i lagen om de kunskaper som krävs av offentligt anställda särskilda språkrav för polispersonal som arbetar vid en sådan regional enhet inom en tvåspråkig polisinställning där majoritetens språk är ett annat än majoritetens språk i polisinställningen.

2.2 Tillämpningen av språklagen

Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2009

Varje valperiod lämnar statsrådet en berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen. Den fungerar som en kompletterande berättelse till berättelsen om regeringens åtgärder och den lämnades för första gången år 2006. I statsrådets berättelse om tillämpning av språklagstiftningen behandlas tillämpningen av språklagstiftningen och förverkligandet av de språkliga rättigheterna samt språkförhållandena i Finland. Berättelsen är ett hjälpmedel i utvärderingen av hur språklagstiftningen genomförs. (Justitieministeriet 2009b.) I detta avsnitt presenteras kort den del av berättelsen som är relevant för min undersökning.

Individen har rätt att använda sitt språk i brottmål genom hela processen från polisens förundersökning till domstolshandläggningen. Under processen är det inte möjligt att byta språk och därför är språkvalet viktigt redan då ärendets handläggning igångsätts. Individen har rätt att använda sitt eget språk hos polisen och eftersom polisen är med även i många vardagliga situationer är det viktigt att individens språkliga rättigheter förverkligas. (Justitieministeriet 2009b.) Polisen har rätt att ingripa i individens grundläggande rättigheter och också därför är det viktigt att polisen har tillräckliga kunskaper i båda nationalspråken (Riksdagens biträdande justitieombudsmans avgörande 2318/4/04). Enligt Statsrådets berättelse finns det dock inte tillräckligt med poliser som kan svenska tillräckligt bra. Detta leder till exempel till att svenskspråkiga förhörs på finska i förundersökningen. (Justitieministeriet 2009b.)

Enligt statsrådets berättelse finns det ännu brister i tillämpningen av språklagstiftningen, även om framsteg kan märkas. Finskspråkigas språkliga rättigheter förverkligas till stor del väl men det finns fortfarande behov för förbättring av de svenskspråkigas språkliga rättigheter. Svenskspråkiga blir oftast bemötta på finska om de inte särskilt ber om att bli betjänta på svenska. Medborgarna har en negativare syn på språklagstiftningen än myndigheterna. Bland myndigheterna förekommer det dock ännu bristande kännedom

om kundernas språkliga rättigheter. Myndigheterna uppfattar ofta språklagen som en specialbestämmelse för svenskspråkiga och inte som en del av lagen som konkretiserar individens grundläggande rättigheter. (Justitieministeriet 2009b.)

Reformen av polisens lokalförvaltning

Reformen av polisens lokalförvaltning trädde i kraft i början av år 2009. Reformen minskade antalet polisdistrikt och överförde resurser från förvaltning till serviceverksamhet. De tidigare 90 polishäraderna ersattes med 24 polisinrättningar. Huvudsyftet med reformen av polisens förvaltningsstruktur var att trygga att polisens grundläggande tjänster skulle finnas nära medborgarna. Ett av syftena var att reformen skulle garantera åtminstone den nuvarande servicenivån på det andra inhemska språket inom polisens verksamhet. För att garantera den svenska servicen inrättades regionala enheter vid de polisinrättningar, till vilkas ämbetsdistrikt hör tvåspråkiga härad med svenska som majoritetsspråk. Regionala enheter inrättades vid fyra polisinrättningar som vid slutet av 2008 hade varit tvåspråkiga med svenska som majoritetens språk. (Henriksson & Holmlund 2008, Förvaltningsutskottets utlåtande 14/2007.)

I förhållande till polisinrättningens övriga tjänster är tjänsterna vid regionala enheter i en särskild ställning. Enligt 16 a § 3 mom. i polisförvaltningsförordningen (1996/158) är språkkunskapskravet för tjänster som inte kräver högskoleexamen goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom ämbetsdistriktet för den regionala enheten, samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket, om majoritetens språk inom den regionala enheten är ett annat än majoritetens språk i polisinrättningen. I tillägg till detta saknar polischefen behörighet att överföra tjänster från den regionala enheten till någon annan plats på polisinrättningens område. (Henriksson & Holmlund 2008, Förvaltningsutskottets utlåtande 14/2007.)

De regionala enheterna ansvarar för den grundläggande polisverksamheten på sitt område med tyngdpunkten på att speciellt de svenskspråkiga tjänsterna tryggas. Mer krävande uppgifter har blivit koncentrerade till polisinrättningarna. Enheterna har också fått ansvaret för att utveckla de svenskspråkiga tjänsterna inom hela polisinrättningens

område. De regionala enheterna har inte fått ett betydande regionalt ansvar på grund av att det kunde leda till att enheternas verksamhet kunde gå isär från den övriga polisinsättningen. (Henriksson & Holmlund 2008.)

2.3 Polisväsendet

Polisen arbetar inte isolerade. För att bättre kunna förstå polisarbetet måste vi ha kunskaper om polisorganisationen och -utbildningen. I detta avsnitt presenterar jag först polisarbetet och -organisationen i allmänhet. Därefter presenteras polisutbildningen och slutligen studierna i svenska språket i polishögskolan. Polisorganisationen och -yrket presenteras för att ge en bild av den verklighet och den organisation som informanterna arbetar vid. Största delen av informanterna i denna undersökning arbetar inom manskapet, underbefälet och befälet. Därför tar jag en kort titt även på polisutbildningen. Sist ska språkstudierna i polishögskolan presenteras eftersom de utgör en bakgrund för informanternas språkfärdigheter.

Polisorganisationen och polisycket

I Finland är det inrikesministeriet som har ansvaret för styrningen och övervakningen av polisväsendet. Polisstyrelsen, som lyder under inrikesministeriet, har ansvaret för ledningen och styrningen av den operativa polisverksamheten. Bland annat polisinsättningar och polisens riksomfattande enheter fungerar under polisstyrelsen. Den lokala polisen består av 24 polisinsättningar och till de riksomfattande enheterna hör bland annat centralkriminalpolisen och skyddspolisen. (Polisen 2012a.) Alla förutom en av mina informanter hör till den lokala polisen som bl.a. har till uppgift att övervaka allmän ordning och undersöka brott. Utöver detta sköter den lokala polisen också tillståndstjänsterna och har ansvaret för vidarebefordran av larm. (Polisen 2012a.)

Polislagen ställer vissa krav på polisens verksamhet. Polisen måste bland annat vara saklig, opartisk och främja försonlighet. Polisen måste också utföra sitt arbete utan att försäka större skada än vad som är nödvändigt för att utföra sina uppgifter. (Polisen

2012b.) Polisbarometern är ett verktyg som används för att utvärdera kvaliteten på polisens verksamhet och den beställs av inrikesministeriets polisavdelning. (Polisen 2012a). Syftet med Polisbarometern är att utreda finländarnas uppfattning om polisens verksamhetsmiljö och kvaliteten på polisverksamheten. Enligt utredningen ligger polisens verksamhet på en god nivå. Särskilt nöjda är respondenterna med tillståndsärenden och trafikövervakning. Majoriteten (96 %) av respondenterna anser att polisen är mycket eller ganska pålitlig. Respondenterna anger också att polisen har lyckats i sina uppgifter minst lika väl som tidigare och också annars verkar respondenterna vara nöjda med polisväsendet. Det skulle vara intressant om de framtida utredningarna skulle omfatta även språkaspekten. Bekymrande är dock att samtidigt som det görs nedskärningar i polispersonalen ökar också polisens uppgifter. (Poliisihallitus 2011.)

Polisutbildningen

Polisyreshögskolan i Tammerfors är Finlands enda polisskola och den svarar för rekryteringen till polisutbildningen, för antagningen av studerande för examen och för polisutbildningen samt för utvecklingsverksamheten inom polisbranschen. Utbildningen ges både på finska och på svenska. (Polisen 2011.) Grundexamen för polisyret avläggs på ungefär två och ett halvt år. Den består av grundstudier och yrkesstudier. Också två perioder med inläring i arbetet och ett slutarbete ingår i studierna. Grundexamen ger behörighet för tjänster som äldre konstapel, äldre kriminalkonstapel och detektiv. Efter att ha avlagt grundexamen för polis kan man söka till vidareutbildning. I dessa studier ingår underbefälsutbildning, befälsutbildning och magisterexamen för polisbranschen. (Polisen 2011.)

I polisutbildningen pågår det en totalreform av utbildningen för polisexamen. Avsikten med reformen är att utveckla grundutbildningen till en utbildning på yrkeshögskolenivå. Målet är att ändringarna träder i kraft i början av år 2014. I praktiken ska inte kraven på språkkunskaper ändras. (Polisyreshögskolan 2012: 75.)

Polisunderbefälsexamen är en examen i förmanskunskaper och den avläggs vid sidan av arbetet. Efter att ha avlagt polisunderbefälsexamen kan man arbeta bland annat som

överkonstapel och kriminalöverkonstapel. Polisbefälets examensutbildning är en utbildning med inriktning på ledarskap och chefsuppgifter. Polisbefälsexamen är en yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen och det ingår två delar i examen. Efter A-delen kan man arbeta bland annat som kommissarie, kriminalkommissarie och inspektör vid skyddspolisen. Man kan fortsätta till B-delen och efter att ha avlagt den får man behörighet för tjänster som överkommissarie, kriminalöverkommissarie, biträdande polischef och andra högre polisbefälsuppgifter. Magisterexamen för polisbranschen är inriktad på chefs- och sakkunniguppgifter inom polisbranschen och den ger behörighet för tjänster som polischef. (Polisen 2011.)

Vid Polisyckeshögskolan ordnas även yrkesinriktad fortbildning i syfte att upprätthålla och utöka polisens yrkesskicklighet. Fortbildningen är riktad till de som arbetar inom polisförvaltningen. En annan möjlighet för poliser att utvidga och fördjupa sin yrkeskompetens är specialiseringsstudier. Man kan specialisera sig i teknisk undersökning, utredning av informationsteknik, utredning av narkotikabrott, polishundsverksamhet och trafik. (Ibid.)

Språkundervisningen i Polishögskolan

Enligt Poliisilehti, som är polisförvaltningens informationstidning i Finland, är polishögskolan den första skolan på icke-högskolenivå där man kan göra en svensk språkexamen. Från december 2006 har man kunnat ta språkexamen i polishögskolan och den hör också till polisens grundexamensutbildning. Innan dess gjorde studenterna språkexamen skilt från studierna. (Pääkkönen 2007.) Språkexamen är indelad i fyra delar, läs- och hörförståelse samt en muntlig och skriftlig del. Aspiranten måste klara av språkexamens minimikrav, dvs. nöjaktig förståelse av svenska i tal och skrift, för att kunna arbeta i en enspråkig enhet. För att kunna arbeta i en tvåspråkig enhet eller i riksomfattande enheter, såsom inom centralkriminalpolisen och skyddspolisen, måste alla fyra delar genomföras nöjaktigt. (Salminen 2011.) Studierna avbryts ifall man misslyckas med att avlägga examen. Det erbjuds dock flera tillfällen att ta om provet.

Examen i svenska är skraddarsydd för poliser. Språkexamen i polisens grundexamensutbildning baserar sig på det ordförråd som behövs i polisens arbete, dvs.

hela examen anknyter till polisyrket. Polisskolans svensklärare Lyytinen berättar att språkexamen kan vara svår för dem som inte har studerat svenska i gymnasiet eller för dem som har studerat svenska för länge sedan. Ungefär 90 % av studenterna i polishögskolan väljer att göra den mer omfattande examen. (Meriläinen 2010.) Salminen (2011) anser att språkexamen kunde vara ännu mer praktiskt inriktad men detta skulle innebära att den vore också mer individuell och skulle på det sättet kräva mer tid att utföra.

Det ingår 80 timmar svenskundervisning vid polishögskolan och timantalet har varit detsamma sedan 1987 (Pääkkönen 2007). I underbefälsexamen finns det inga språkstudier men i befälsexamen studeras mer svenska. Undervisningen är dock externaliserad till språkcentrum. (Salminen 2011.) Enligt polisskolans svensklärare Ritva Lyytinen övar studenterna praktiska situationer under svensklektionerna. Det övas t.ex. hur man ger råd ifråga om användning av billyktor i mörkret och vad man säger när man bötfäller för trafikförseelser. (Meriläinen 2010.) Ritva Lyytinen har tillsammans med en annan svensklärare i polishögskolan, Maritta Salminen, utvecklat en egen lärobok i svenska för polisstuderande. Boken heter *Svenska för poliser* och den innehåller olika slags praktiska situationer där svenska kan behövas. Den innehåller kapitel som behandlar t.ex. utbildning, polisernas uppgifter, polisorganisation och trafik. Man lär sig hur anmärkningar och straffanspråk ges och hur man bötfäller på svenska. Därtill lär man sig om brott och förseelser, t.ex. hur man skriver snatterböter och håller ett förhör på svenska. Under studierna ordnas en större övning, tillsammans med ämnet trafik, där studenterna måste använda svenska. I övningen måste studerande till exempel skriva ett protokoll på svenska. (Salminen 2011.)

Syftet med undervisningen är enligt Salminen att poliserna efter studierna ska kunna betjäna kunder så bra som möjligt på svenska i vanliga arbetsuppgifter. Syftet är inte att studerande ska kunna förhöra t.ex. vid en försnillning, men att de ska kunna t.ex. visa vägen eller annars ge råd till medborgare. Man koncentrerar sig på en förbättring av muntlig färdighet eftersom det alltid kan fås hjälp med den skriftliga delen. Dock repeteras också grammatik men tyngdpunkten ligger i praktik och i det språk som behövs på fältet. (Salminen 2011.)

3 ANVÄNDNING OCH BEHÄRSKNING AV SPRÅK SAMT ATTITYDER TILL SPRÅK

I detta kapitel diskuterar jag först användning och behärskning av språk. Speciellt uppehåller jag mig vid språklig kompetens och kommunikativ språkförmåga eftersom dessa begrepp används även i analysen av informanternas användning och behärskning av det andra inhemska språket. Sist i detta kapitel presenteras begreppet attityd (avsnitt 3.2). Jag definierar vad en attityd är och tar speciellt upp attityder till språk.

Språket kan sägas vara ett instrument eller en färdighet. Enligt Larsson (1989: 57) inverkar språket på hur vi ser på verkligheten. Vi uppfattar inte verkligheten oberoende av språket utan det är språket som konstituerar verkligheten för oss. Individens vetande är alltid begränsat och det kan alltid utvecklas och förändras. Individerna måste dock ha viljan till att utveckla sitt språk, att vara öppen mot att bli mer avancerad i sin språkanvändning.

3.1 Språkanvändning och -behärskning

Per Linell (1978: 242) definierar språkkunskandet som ”den maximalt kompetenta individens kunskap om språksystemet”. Med denna kunskap menas kunskap som användaren av språket måste ha för att kunna till exempel producera och förstå alla möjliga meddelanden som är konstruerade på ifrågavarande språk. I min avhandling analyserar jag polisernas självupplevda språkbehärskning och därför diskuterar jag vad som egentligen krävs för att kunna ett språk och vilka förutsättningarna är för en bra språkförmåga. Jag behandlar även språklig kompetens och språkliga funktioner.

3.1.1 Språklig kompetens

Man brukar utgå från att det finns fyra olika dimensioner i vår språkliga kompetens. Förmågan att tala och skriva är produktiva språkliga färdigheter medan förmågan att förstå tal och skrift är receptiva språkliga färdigheter. (Börestam & Huss 2001: 30–31.)

Tabell 2. Dimensioner av språklig kompetens. Tabellen baserar sig på Börestam & Huss (2001: 30) samt Leinonen & Tandefelt (2000: 9).

Språklig kompetens			
Produktiva språkliga färdigheter		Receptiva språkliga färdigheter	
Aktiv språkkunskap		Passiv språkkunskap	
Förmågan att tala	Förmågan att skriva	Förmågan att förstå tal	Förmågan att förstå skrift

Den passiva, dvs. receptiva, språkkunskapen är alltid större än den aktiva, dvs. produktiva, kunskapen. Det kan förklaras med att den passiva språkkunskapen fungerar som en reservoar därifrån material kan hämtas för bruk. (Leinonen & Tandefelt 2000: 9.) Färdigheterna att förstå och tala är primära färdigheter, dvs. de har med tal att göra medan färdigheterna att läsa och skriva har med skrift att göra och är alltså sekundära språkliga färdigheter. Det är viktigt att ha en god kompetens i alla dessa fyra delområden för att kunna agera aktivt i samhället. (Börestam & Huss 2001: 30–31.) I denna undersökning används den ovannämnda fördelningen av språklig kompetens i fyra olika dimensioner, dvs. polisernas uppfattning om sin språkförmåga studeras genom att fråga om färdigheterna i att tala, läsa, förstå tal och skriva svenska respektive finska.

När vi talar eller skriver använder vi en blandning av konvention och originalitet. Kommunikationen styrs av oskrivna lagar som förutsätter att vi agerar på ett visst sätt. Konventionen är sålunda för sin del en förutsättning för att man ska bli förstådd. I vissa sociala kommunikationssituationer är språkbruket mycket styrt av konventionen och de oskrivna lagarna för kommunikation. Man är tvungen att använda ett begränsat förråd av inlärd fraser och det är inte bara fraser som är förutbestämda för man tar ofta roller inför varandra. Man är då bunden till rollen och kan agera bara inom dess ramar. (Börestam & Huss 2001: 42.) Om man inte har ordförrådet för dessa kommunikationssituationer är det svårt att göra sig förstådd eller förstå den andras mening. För en individ som kan språket på modersmålsnivå är det lätt att falla i en bekant roll och rutinmässigt klara av situationen. För en som har svårigheter med

språket är även dessa rutinmässiga kommunikationssituationer krävande. Man måste koncentrera sig extra noggrant för att klara av situationen. Det är dock inte bara tal som organiseras enligt förutbestämda mönstrar. Enligt Börestam och Huss (2001) är även texter som författas och organiseras enligt mönster kulturbundna.

Fast man i en viss mening använder samma språk när man talar och skriver finns det ändå skillnader mellan tal- och skriftspråk. För att ha goda produktiva och receptiva kunskaper krävs det olika saker. För att förstå talat språk krävs det kortminne och avkodningsförmåga. Språkstrukturer som används i tal kan inte vara för komplicerade för då förstår mottagaren inte meddelandets innehåll. Avkodningen av meddelandet skulle troligen också vara omöjlig om det inte skulle finnas så mycket upprepning och redundant information. I skrift kan mer komplicerade språkstrukturer användas eftersom skrift är mer permanent. Skrift är inte heller beroende av situationen vilket leder till att skribenten måste vara mer grundlig. Skribenten kan inte heller förutse mycket. (Linell 1978: 222–224.) Svårigheten med talat språk är alltså att det försvinner snabbt och det är inte möjligt att senare kontrollera vad avsändaren har sagt. Fördelen är att man genast kan be om precisering och förklaring. Talets struktur är också enklare än strukturen i en skriven text. Nackdelen med skrift är oftast att språkstrukturen och ordförrådet är mer komplicerat men å andra sidan har man möjlighet att återkomma till texten flera gånger. I vardagliga situationer talas det snabbt och utan hinder. Det ägnas vanligtvis ingen tanke åt språkformen eller grammatiken. Det vardagliga talet varierar mycket från person till person och situation till situation. (Larsson 1989: 25–26.)

3.1.2 Kommunikativ språkförmåga

Det räcker inte att tala bara om produktiva och receptiva språkliga färdigheter. Språkförmågan är mycket mer mångfasetterad och genom att presentera begreppet *kommunikativ språkförmåga* lyfter jag fram vad det egentligen innebär att kunna ett språk. De olika delkomponenterna av kommunikativ språkförmåga hjälper mig också att diskutera det som enligt mina informanter är lätt och svårt i användningen av det andra inhemska språket. Att använda ett språk som inte är ens modersmål kan vara mycket krävande beroende på hur bra man kan språket och att bearbeta kunskaper på ett språk

som man håller på att lära sig är en stor mental ansträngning (Abrahamsson & Bergman 2005: 13). När man kan ett språk kan man många olika saker och det mesta är sådant man inte ens kommer att tänka på. Till exempel språkkänslan är en omedveten kunskap som utvecklas genom att språket används. (Leinonen & Tandefelt 2000: 8.)

Den gemensamma kärnan i de flesta definitionerna av att kunna ett språk utgörs av tre beståndsdelar, vilka är uttal, grammatik och ordförråd (Abrahamsson & Bergman 2005: 14.), men att kunna ett språk kräver många olika slags kunskaper. Det är viktigt att kunna till exempel anpassa sitt språk i olika situationer och att kunna läsa mellan raderna för att kunna tolka människors egentliga avsikt. Bachman och Palmer (1996) definierar språkbehärsningen med att tala om kommunikativ språkförmåga. Det krävs flera olika kompetenser för att man ska kunna kommunicera enligt egna behov. Bachman och Palmers kommunikativa språkförmåga är indelad i olika delkompetenser (tabell 3). Kommunikativ språkförmåga kan först grovt delas in i organisatorisk kompetens och i pragmatisk kompetens. Med hjälp av den organisatoriska kompetensen förstår och skapar vi meningsfulla och grammatiskt sammanhängande texter. Den pragmatiska kompetensen hjälper oss att förstå vilka uttryck som är lämpliga i vilka sociala sammanhang och att tolka betydelsen av uttryck i olika sammanhang. (Abrahamsson & Bergman 2005: 15–17.)

Tabell 3. Delkomponenter av kommunikativ språkförmåga. (Enligt Abrahamsson & Bergman 2005: 15–17).

Kommunikativ språkförmåga			
Organisatorisk kompetens		Pragmatisk kompetens	
Formell språklig kompetens	Textuell kompetens	Funktionell kompetens	Sociolingvistisk kompetens
Strategisk kompetens			

Den organisatoriska kompetensen delas vidare in i formell språklig kompetens och i textuell kompetens. Den formella språkliga kompetensen innehåller uttal, grammatik

och ordförråd medan den textuella kompetensen för sin del innehåller samtalsstruktur och textstruktur. Som framgår av tabell 3 delas den pragmatiska kompetensen in i funktionell kompetens och i sociolingvistisk kompetens. Den funktionella kompetensen innehåller kunskap om hur vi uttrycker olika funktioner språkligt. Detta kan till exempel innefatta hur vi uttrycker känslor eller påverkar andras beteende. Den funktionella kompetensen innefattar också kunskap om hur olika kommunikativa språkfunktioner tar sig språkliga uttryck. Den sociolingvistiska kompetensen som också hör till den pragmatiska kompetensen innefattar kunskap om olika sätt att uttrycka sig i olika slags situationer. Det handlar om hur man anpassar språket efter olika sociala situationer och efter olika mottagare. (Abrahamsson & Bergman 2005: 15–17.) Man kan inte använda samma språk i informella och formella kommunikationssituationer. Till exempel vänner och myndighetspersoner tilltalas på olika sätt.

Den strategiska kompetensen används när man väljer effektiva sätt att uttrycka sig i en bestämd situation. Med hjälp av den strategiska kompetensen ordnas de andra delarna i den kommunikativa kompetensen. Den möjliggör också att man faktiskt kan använda de färdigheter som man har. (Abrahamsson & Bergman 2005: 18.) Den strategiska kompetensen binder samman språkfärdigheterna så att de kan användas. Enligt Færch, Haastrup & Phillipson (1984: 171) är det dock omöjligt att fullständigt specificera kommunikativ kompetens.

3.2 Attityder

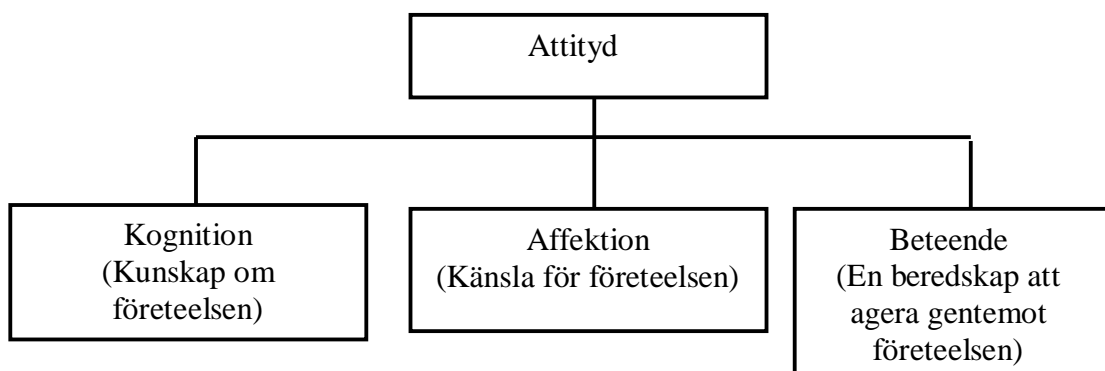
Attityder är en beredskap, alltså en böjelse för ett visst beteende (Einarsson 2010: 217). Attityd är också en tendens att reagera på ett positivt eller negativt sätt mot en viss företeelse (Fishbein & Ajzen 1975: 6). Enligt Baker (1992: 10–11) är en attityd en hypotetisk konstruktion som används för att förklara människors beteende. Enligt Lambert & Lambert (1967: 84) är en attityd ett organiserat och konsekvent sätt att tänka, känna och reagera på människor, grupper, sociala företeelser och på alla händelser i vår omgivning. Objekt för attityder kan alltså likaväl vara konkreta eller abstrakta, t.ex. en person eller en idé. Objekten för attityderna i min undersökning är för

det mest abstrakta. Attityderna i denna undersökning berör bland annat det nordiska, finlandssvenskar samt färdigheter i det andra inhemska språket.

Attityder kan inte direkt mätas eftersom personers tankar och känslor är dolda. Trots detta är attityder ett lämpligt sätt att försöka sammanfatta, förklara och förutspå beteende. (Baker 1992: 11.) Ett av problemen med attityder är att veta hur exakt attityder kan förutspå individens beteende (Brooks 2006: 28–29). Attityder underlättar den sociala anpassningen och de för också med sig regelmässighet i vårt sätt att reagera men stereotypiska och stela attityder förhindrar samtidigt människans förmåga att tillägna sig omgivningens potentiella möjligheter (Lambert & Lambert 1967: 84).

Enligt Andersson (1989: 18) kan det sägas att våra språkliga attityder har två funktioner. Dels är de med och styr vårt eget språkbruk och dels styr de våra bedömningar av andra människor. Enligt Brooks (2006: 28–29) kan attityder ha ett emotionellt element som reflekterar känslor och sinnestämning mot någon eller någonting. Ytterligare kan attityder ha en kognitiv komponent som är baserad på åsikter och kunskaper. En attityd kan också ha ett beteendemässigt element som är baserat på individens sätt att bete sig, alltså ett element som är baserat på individens vanor. I figur 1 visas attitydernas tre beståndsdelar.

Figur 1. Attitydernas beståndsdelar (enligt Garrett 2010: 23)

Som framgår av figur 1 delar även Garrett (2010: 23) in en attityd i tre beståndsdelar; kognition, affektion och beteende (cognition, affect, behaviour). Attitydernas kognitiva sida innehåller föreställningar om världen och om relationer mellan objekt och social

signifikans. Det affektiva inslaget i attityderna visar på känslorna för objekt i attityden (Garrett 2010: 23). Dessa känslor kan vara behagliga eller obehagliga och intensiteten i känslan kan variera mycket. Det är karakteristiskt att affektiva reaktioner inlärs snabbt men att det tar länge för dem att förändras. (Karvonen 1967: 16–17.) Attitydernas beteendemässiga beståndsdel handlar om benägenheten att bete sig på ett visst sätt. Det bör dock märkas att kognition, affekt och beteende snarare borde ses som orsaker till attityden än som delar av attityden. (Garrett 2010: 23.) Den affektiva komponenten är alltså individens känslor, till exempel för det andra inhemska språket. Den kognitiva komponenten är individens tankar och föreställningar till exempel om språket och den beteendemässiga komponenten är individens färdighet att agera efter sina attityder. En individ kan alltså mycket väl tycka att det är viktigt att kunna svenska men trots allt inte studera språket.

Språkattityder kan enligt Bijvoet (2008: 119) beskrivas som värderande inslag i människors reaktioner gentemot språkliga varieteter eller deras talare. Språkattityder kan ta sig olika uttryck, de kan vara inställningar eller beteenden, och på det sättet framstå på olika sätt. Attityderna till olika språk är faktiskt inte attityder till själva språket utan snarare är de en föreställning om våra attityder till talarna av språket. Också enligt Einarsson (2010) är attityder mot ett visst språk ofta i själva verket attityder mot folket som talar det. De hjälper oss genom att förenkla och organisera en komplicerad värld och på det sättet gör de det lättare för oss att förstå vår tillvaro.

Det är inte vanligt att uttrycka sina attityder till språk offentligt trots att språk är någonting som hela tiden finns med i vardagen. Man är inte heller alltid medveten om sina attityder till språk. Vi märker dock lätt speciellt negativa särdrag i språk. Variation i språk har en social betydelse och kan leda till olika slags reaktioner eller även orsaka sociala för- eller nackdelar. Det finns även attityder till taltempo eller kommatering och speciellt rättskrivning kan föranleda reaktioner. (Garrett 2010: 1–2.) I denna avhandling diskuteras dock inte attityder gentemot språkets olika delar utan snarare gentemot hela språket och även till dess talare. Enligt Garrett (2010: 10) finns det negativa attityder till språk på grund av att det finns en generell föreställning om att några språk inte fyller

språkets alla funktioner. Detta är dock sannolikt inte orsaken till att det i Finland finns negativa attityder till det andra inhemska språket.

I stor utsträckning utvecklas våra attityder redan under barndomen (Einarsson 2010: 218). Föräldrarna spelar både en medveten och en omedveten roll i utvecklingen av barnens attityder. Föräldrarnas attityder överförs omedvetet genom att barnen identifierar sig med föräldrarna och imiterar deras beteende. Samtidigt övertar barnet föräldrarnas attityder. Föräldrarna kan också medvetet överföra sina attityder till barnet. De kan öppet berätta om sina egna föreställningar och få barnet att tänka, värdera samt bete sig på samma sätt som de själva. Senare är det förstås också andra än föräldrarna som påverkar barnets attitydutveckling. Både till exempel vänner och medier har en stor inverkan på barnens attitydutveckling. (Einarsson 2010: 219.) Vänner, föräldrar och lärare använder språket på olika sätt. Det är alltså naturligt att barn lär sig att använda språk på olika sätt i olika situationer. Redan mycket unga barn varierar sitt språkbruk i olika situationer. (Andersson 1989: 17.) Enligt Baker (1992: 41–45) påverkar även ålder, kön, språkförmåga samt språk- och kulturbakgrund utvecklingen och uppkomsten av attityder. Som sagt påverkar även individens språkförmåga utvecklingen av attityder. Det är intressant i min undersökning att se om det finns ett samband mellan informanternas språkfärdigheter och attityder.

Enligt Bijvoet (2008) spelar det affektiva inslaget i attityder en viktig roll vid identitetskonstruktion. När vi värderar våra egna egenskaper positivt får vi en positiv självuppfattning och när vi värderar de egna gruppernas egenskaper positivt motiverar vi samtidigt vårt medlemskap i den aktuella gruppen. Attityder kan dock också utvecklas som försvarsmekanismer mot negativa egenskaper hos oss själva. Språket är en av faktorerna vi använder för att definiera oss, det är en del av vår identitet. Enligt Bijvoet (2008) kan språket alltså fungera som identitetsmarkör och till exempel med hjälp av det visar vi vår gruppstillhörighet. Språket har en så kallad schibboletfunktion, vilket betyder att språket har förmågan att skilja vän från fiende (Andersson 1989: 19). Enligt Nordberg (2007: 23) har medlemmar i olika sociala eller etniska grupper oftast positiva attityder till den egna varieteten av språket men negativa attityder till andras varieteter eller till enskilda språkdrag i dessa. Detta kan tänkas gälla också mellan olika

språk. Det egna språket ses som naturligt och positivt medan det andra språket ses som någonting onaturligt och negativt. Enligt Nordberg (2007: 23) är det inte ovanligt att en svagare grupp övertar en starkare grupps attityder till den egna varieteten. Detta kallas för språkligt självhat och det kan finnas hos underkuvade språkminoriteter.

Det är möjligt för en organisation att ha inverkan på individens attityder (Brooks 2006: 27.) Om organisationen har en positiv syn på till exempel tvåspråkigheten och är medveten om vilka möjligheter och svårigheter två språk på arbetsplatsen kan förorsaka är det möjligt att också de anställda har en positivare inställning mot tvåspråkigheten i organisationen. Det är ett generellt antagande att om någon har en positiv attityd till någonting beter han också sig enligt denna attityd. Sambandet mellan attityder och beteende är dock inte tydligt. Det är också vanligt att tänka att om vi kan ändra någons beteende kan vi också påverka hans attityder. Det finns dock situationer där klyftan mellan attityd och beteende är enorm. Kognition, affekt och beteende kan alltså också agera självständigt, utan att fungera i samband. (Garrett 2010: 24.)

Fast attityder också hjälper oss, till exempel genom att göra världen förståeligare och enklare, kan de också göra vår syn på världen fördomsfull och samtidigt begränsa vårt liv och upplevelser. Attityderna borde dock inte ses som svartvita eftersom det är möjligt att se både den positiva och negativa sidan. Attityderna kan alltså också vara motstridande sinsemellan på samma sätt som vårt beteende kan strida mot våra attityder.

4 INFORMANTERNAS ANVÄNDNING AV DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET

I detta kapitel behandlar jag informanternas användning av finska och svenska. Jag lyfter också fram vilka slags situationer informanterna ser som svåra när det gäller användning av det andra inhemska språket. Resultatet av den kvantitativa analysen presenteras i procentandelar, vilket betyder att jag till exempel anger hur stor procentandel av informanterna använder det andra inhemska språket dagligen under arbetstid. Exemplet som ges i texten är direkta citat och de har inte korrigerats eller ändrats på något sätt. Eftersom över hälften av det empiriska materialet är på finska är också många av de direkta citaten skrivna på detta språk. Innehållet i dessa citat är dock givet på svenska i texten. Efter varje citat ges informantens kod inom parantes. Alla de svenskspråkiga informanterna arbetar vid den tvåspråkiga polisinsättningen och till dem hänvisas med bokstäverna SV. Varje informant har också fått en slumpmässig siffra. De svenskspråkiga informanterna hänvisas till med koderna SV1–SV36. Till de finskspråkiga informanterna hänvisas med två olika bokstavskombinationer beroende på deras arbetsplats. Till de finskspråkiga informanterna som arbetar inom den tvåspråkiga polisinsättningen område hänvisas med bokstäverna TP och en slumpmässig siffra från 1 till 78. Till de finskspråkiga informanterna som arbetar vid den enspråkigt finskspråkiga polisinsättningen hänvisas med bokstäverna FP och en slumpmässig siffra från 1 till 78.

4.1 Språkbruk på fritiden

Största delen (63 %) av de finskspråkiga informanterna (tot. 78 st) använder endast finska på fritiden. Nästan alla (96 %) använder mer finska än svenska på fritiden och bara några få (4 %) använder mer svenska än finska på fritiden. De finskspråkiga informanterna anger att de på fritiden använder svenska till exempel med svenskspråkiga vänner och släktingar samt när de är på semester i Sverige. Det finns inte stora skillnader i språkbruk på fritiden mellan de finskspråkiga informanterna som arbetar inom olika polisinsättningar. Dock använder informanterna från FP på fritiden inte lika mycket svenska som de finskspråkiga informanterna från TP. Alla som anger

sig använda lika mycket finska och svenska eller mer svenska arbetar inom TP i motsats till att alla informanter från FP anger sig använda minst 90 % finska på fritiden.

Det verkar vara vanligt bland informanterna från TP att tala svenska med grannarna. Som framgår av exempel 1 anger en informant att han talar svenska med sin ”stackars granne” som är helt svenskspråkig. Några finskspråkiga informanter anger att de även ser på teater på svenska och använder språket i olika föreningar. Som framgår av exempel 2 berättar en informant från FP att han talar svenska med en kamrat för nöjes skull.

- (1) ”Naapurin reppana on aivan ummikko [...] Lisäksi puhun ruotsia esim silloin kun minua aletaan palvelemaan ruotsiksi joskus harvoin.” (TP3)
- (2) ”Luen ruotsinkielisiä kirjoja ja lehtiä, puhun joskus huvikseni kaverin kanssa ruotsia.” (FP55)

Också i andra kommentarer framkommer det att man brukar tala svenska för nöjes skull. En informant anger även att han talar svenska med sin kamrat när de har druckit lite.

- (3) ”Kaverini kanssa pikku pöhönäs, naapurit on ruotsinkielisiä, heidän kanssaan tulee puhuttua” (TP6)

Både informanterna från TP och FP anger att de använder svenska med sin familj, med barn och med makan eller maken, men det framgår dock från kommentarerna att största delen av de finskspråkiga informanterna använder svenska på fritiden sällan och sporadiskt.

Över hälften (55,6 %) av de svenskspråkiga informanterna (tot. 36 st) anger att de använder finska på fritiden. Största delen (77,2 %) anger att de använder mer svenska än finska på fritiden medan endast några få (5,7 %) använder mer finska än svenska på fritiden. Under en femtedel (17,1 %) använder lika mycket svenska och finska. De svenskspråkiga informanterna anger att de på fritiden använder finska till exempel hemma, med en del vänner och släktingar samt vid vissa affärer, under läkarbesök och i

samband med fritidshobbyer. Bara två informanter konstaterar att de aldrig eller sällan behöver finska på fritiden.

4.2 Språkbruk under arbetstiden

Svaren på frågan *Använder du svenska på arbetet?* är jämnt fördelade. Lite över hälften (55,1 %) av de finskspråkiga informanterna anger att de använder svenska och lite under hälften (44,9 %) anger att de inte använder svenska på arbetet. Skillnaderna mellan arbetsplatserna är dock tydlig. Största delen (83,3 %) av de finskspråkiga informanterna från TP anger att de använder svenska på arbetet medan majoriteten (80,0 %) av informanterna från FP anger att de inte använder språket i sitt arbete. Alla de svenskspråkiga informanterna som hade svarat på frågan anger att de använder finska under arbetstiden. De svenskspråkiga informanterna använder alltså sitt andra språk mer än de finskspråkiga informanterna och en betydligt större del av informanterna från TP än från FP använder det andra inhemska språket. Enligt Herberts (2008: 26) använde de svenskspråkiga informanterna som tog del i Barometern 01–07 finska betydligt oftare på arbetsplatsen än bland vännerna. Även i min undersökning använder flera svenskspråkiga informanter svenska under arbetstiden än på fritiden. Hälften (55,6 %) av de svenskspråkiga anger att de använder finska på fritiden jämfört med att alla anger att de använder finska i arbetet.

Nästan alla finskspråkiga informanter anger att de använder svenska i betjäningssituationer med kunder. Som framgår av exempel 4 anger en informant från TP att han använder svenska med kunder och att han huvudsakligen använder kundens modersmål. Han berättar också att en del kunder byter till finska efter en stund.

- (4) ”Asiakkaiden kanssa operoidessa. Käytän pääsääntöisesti heidän äidinkieltään. Osa heistä vaihtaa suomeen aikansa minua kuunneltuaan. Asiani saan aina selvitettyä, mutta kun pitää alkaa perustelemaan niin silloin alkaa homma mutkistua.” (TP3)

- (5) ”Joskus olen saanut ruotsinkielisien kuulustelun [...] poliisilaitokselta, jonka olen sitten osin itse ja osin google-kääntäjän avulla kääntänyt suomeksi.” (FP51)

De finskspråkiga informanterna berättar också att de använder svenska bland annat i vardagliga rådgivningssituationer, i mottagning av anmälningar, med kollegor, vid trafikolyckor, vid förhör och tillståndsbeslut samt vid misshandelsfall och anhållanden. En informant berättar att ibland har han fått ett svenskt förhørsprotokoll som han själv har översatt till finska med hjälp av datoröversättning (exempel 5).

De finskspråkiga informanterna verkar använda svenska mångsidigt. De informanter som angav att de inte använder svenska hade också möjlighet att kommentera varför de inte använder språket i sitt arbete och om de skulle vilja använda språket. En del finskspråkiga informanter från TP har berättat varför de inte använder svenska i sitt arbete. Av deras kommentarer framgår att orsaken till att de inte använder svenska i arbetet är att de inte kan svenska bra nog eller att någon annan språkkunnigare tar hand om situationen så att de inte behöver använda språket. Nästan alla informanter från FP har också kommenterat varför de inte använder svenska i sitt arbete. Största orsaken till detta är enligt dem att det i praktiken inte finns några svenskspråkiga kunder. Största delen av de finskspråkiga informanterna som inte använder svenska ställer sig neutrala till användningen av språket. Under en femtedel skulle inte vilja använda svenska i sitt arbete och några förhåller sig rätt negativa till språket. Till exempel en informant från FP har aldrig under sin yrkeskarriär behövt svenska och anser att tjänstemannasvenskan borde avskaffas eftersom den är helt onödig i dagens Finland. I motsats till de negativa kommentarerna finns det också rätt positiva åsikter bland informanterna. Några anger att de skulle använda svenska mycket gärna och att de i några enstaka fall har kunnat använda svenska men gärna skulle använda det oftare. Särskilt av kommentarerna från informanterna som arbetar vid FP framkommer det att engelska och ryska är viktigare språk än svenska och används mycket oftare.

Informanterna tillfrågades även hur mycket de under arbetstiden använder svenska i förhållande till finska. Cirka 10 % av de finskspråkiga informanterna anger att de använder lika mycket finska och svenska i sitt arbete. Största delen (84,5 %) anger att

de använder mer finska än svenska och en liten del (5,2 %) av de finskspråkiga informanterna anger att de använder mer svenska än finska. Medianen, centralmåttet för de finskspråkigas svar, är att de använder 90 % finska och 10 % svenska i sitt arbete. En ganska stor del (38,9 %) av de svenskspråkiga informanterna anger att de använder lika mycket finska och svenska i sitt arbete. Över hälften (58,3 %) av de svenskspråkiga informanterna använder mer finska än svenska och en del (13,9 %) använder svenska mer än finska. Genomsnittligt använder de svenskspråkiga informanterna lika mycket finska och svenska i sitt arbete. De svenskspråkiga informanterna anger att de använder finska i alla möjliga arbetsituationer. En del specificerar att de använder finska bland annat med kunder och arbetskamrater, i radiotrafiken, i officiella sammanhang och i förhörssituationer. Som framgår av exempel 6 nedan anger en svenskspråkig informant att han alltid använder finska i officiella sammanhang. En annan svenskspråkig informant anger att han använder finska på grund av att finska är arbetsplatsens majoritetsspråk och att även största delen av kunderna är finskspråkiga.

- (6) ”Alltid i officiella sammanhang, palavrar och andra möten, då minst en finskspråkig person är närvarande. De svenskatalande är alltid tvåspråkiga eller förstår det andra inhemska. Många texter och information är på finska.” (SV9)

Med hjälp av Spearmans rho teknik har jag gjort en bivariat analys för att utreda om två variabler (t.ex. språkfärdigheter och hur mycket informanterna använder finska i förhållande till svenska) är relaterade till varandra. Värdet man får med hjälp av Spearmans rho kan vara antingen positivt eller negativt och det kan variera mellan 0,00 (inget samband alls) och 1 (ett perfekt samband). (Bryman 2011: 327, 329.) Ju närmare värdet ligger 1,00 desto starkare är sambandet och ju närmare värdet ligger 0,00 desto svagare är sambandet. När värdet är positivt ökar eller sjunker båda variabelernas värden. När värdet är negativt ökar det ena värdet medan det andra värdet minskar. I min undersökning finns det en korrelation mellan hur bra språkfärdigheter de finskspråkiga informanterna anser sig ha och hur mycket svenska de använder i förhållande till finska. Ju mer svenska informanterna använder i förhållande till finska desto bättre språkfärdigheter anser de sig alltså att ha. Samtidigt med Spearman's rho ges vanligtvis ett Sig. (2-tailed) värde, vilket anger om det finns statistiskt signifikanta korrelationer

mellan två mätsvariabler. Om Sig. (2-tailed) värdet är mindre än 0,050 kan det konstateras att det finns en statistiskt signifikant korrelation mellan variablerna. (Statistics Help for Students 2008). Enligt Heikkilä (1998: 185–186) är korrelationen statistiskt mycket signifikant om signifikansvärdet är mindre än 0,001, statistiskt signifikant om värdet är mellan 0,001 och 0,010 samt statistiskt nästan signifikant om värdet är mellan 0,010 och 0,050. Enligt henne räcker det oftast om man använder signifikansvärdet 0,050 som övre gräns. Jag använder signifikansvärdena 0,010 och 0,050 eftersom de är allmänt godtagna och SPSS-programmet, som jag använder för bivariat analys markerar dessa värden automatiskt. Spearmans rho för variablerna om hur bra språkfärdigheter de finskspråkiga informanterna anser sig ha och hur mycket svenska de använder i förhållande till finska varierar mellan 0,576 och 0,668 och korrelationen är signifikant på nivån 0,050, vilket betyder att korrelationen är nästan signifikant. Också enligt Strömman (1994:12) finns det ett samband mellan hur mycket man litar på sina språkfärdigheter och hur gärna man använder språket. Enligt henne fungerar sambandet så att ju mer man litar på sina språkfärdigheter desto hellre använder man också språket. I motsats till de finskspråkiga finns det ingen korrelation mellan hur bra språkfärdigheter de svenskspråkiga informanterna anser sig ha och hur mycket finska de använder i förhållande till svenska. Det finns inte heller någon korrelation mellan hur mycket finska de svenskspråkiga informanterna använder i förhållande till svenska och hur ofta de använder finska under arbetstid.

Sammanfattningsvis kan det sägas att informanterna använder mer finska än svenska under arbetstiden. Genomsnittligt använder informanterna från FP svenska mycket litet eller inte alls. De finskspråkiga informanterna från TP använder mer svenska än informanterna från FP. Genomsnittligt använder de 75 % finska och 25 % svenska under arbetstiden. De svenskspråkiga informanterna använder mer finska under arbetstiden än vad de finskspråkiga informanterna använder svenska, vilket inte alls är överraskande eftersom största delen av invånarna inom den tvåspråkiga polisinsättningen område är finskspråkig och således kan man anta att också största delen av de kunder som informanterna möter har finska som modersmål. En svenskspråkig informant bekräftar detta antagande:

- (7) ”majoriteten av kunderna är finskspråkiga och nästan all information från polisstyrelsen och andra aktörer kommer på finska i första hand.” (SV17)

Som framgår av tabell 4 talar över hälften (52,0 %) av de finskspråkiga informanterna svenska några gånger om året, mera sällan eller aldrig. Över en tredjedel (37,6 %) talar svenska dagligen eller varje vecka. De anger att de talar svenska i arbetet med kollegor, kunder, media, intressentgrupper samt med andra personer. Informanterna från FP anger att de talar svenska nästan endast med kunder när informanterna från TP talar svenska mångsidigare med olika personer och representanter för olika instanser. Över hälften (66,7%) av de finskspråkiga informanterna från TP anger att de talar svenska dagligen eller varje vecka i arbetet medan ingen informant från FP anger samma. Nästan alla (94,1 %) informanter från FP anger att de talar svenska några gånger om året, mera sällan eller aldrig medan 19,0 % av informanterna från TP anger samma. Informanterna från TP talar svenska betydligt oftare än informanterna från FP.

Enligt Loikkanen och Rasilainen (2010) möter Vanda-polisen svenskspråkiga kunder sällan eller aldrig vilket betyder att mina finskspråkiga informanter verkar vara i kontakt med svenskspråkiga oftare än polisen i Vanda. Ungefär 80 % av informanterna i Loikkanen och Rasilainens undersökning berättar att de aldrig använder svenska i sina arbetsuppgifter.

Klart över hälften (61,7 %) av de finskspråkiga informanterna skriver på svenska några gånger om året, mera sällan eller aldrig. En femtedel (20,5 %) skriver på svenska dagligen eller varje vecka. Över en tredjedel (35,9 %) av informanterna från TP anger att de skriver på svenska några gånger om året, mera sällan eller aldrig medan nästan alla (94,0 %) av informanterna från FP anger samma. Över en tredjedel (38,5 %) av informanterna från TP anger att de skriver på svenska dagligen eller varje vecka medan ingen informant från FP anger samma. Skillnaden mellan arbetsplatserna är mycket tydlig. De informanter från FP som har angett att de skriver på svenska berättar att oftast skriver de böter på svenska. Några anger också att de skriver körrättsbeslut, straffyrkanden och e-post. De finskspråkiga informanterna från TP skriver mångsidigare texter. Även de skriver böter och e-post men de skriver också bland annat

polisanmälningar och olika handlingar. Några anger också att de skriver förhörsprotokoll samt rapporter och anmärkningar på svenska.

Tabell 4. De finskspråkiga informanternas språkbruk under arbetstid

	Dagligen	Varje vecka	Några gånger i månaden	Några gånger om året	Mera sällan/ aldrig
Jag talar svenska	26,0 %	11,6 %	10,4 %	16,9 %	35,1 %
Jag skriver på svenska	8,2 %	12,3 %	17,8 %	15,1 %	46,6 %
Jag läser på svenska	18,1 %	16,6 %	12,5 %	22,2 %	30,6 %
Jag lyssnar/hör svenska	44,5 %	11,1 %	8,3 %	15,3 %	20,8 %

Över hälften (52,8 %) av de finskspråkiga informanterna läser på svenska några gånger om året, mera sällan eller aldrig. Över en tredjedel (34,7 %) läser på svenska dagligen eller varje vecka. Över en fjärdedel (26,3 %) av informanterna från TP anger att de läser på svenska några gånger om året, mera sällan eller aldrig när en betydligt större del (84,8 %) av informanterna från FP anger samma. En liten del (6,1 %) av informanterna från FP anger att de läser på svenska varje vecka eller oftare medan över hälften (57,9 %) av de finskspråkiga informanterna från TP anger att de läser på svenska dagligen eller varje vecka. Informanterna från TP läser på svenska betydligt oftare än informanterna från FP. Alla finskspråkiga informanter läser svenska texter mångsidigt. Informanterna från FP anger att de läser bland annat polisanmälningar, polisstyrelsens meddelanden, facktidskrifter och begäran om handräckning. Som framgår av exempel 8 anger en informant från FP att han bläddrar genom anvisningarna på svenska för att bli förtrogen med översättningar av de finska termerna.

- (8) ”Joskus selailen ruotsinkielisiä ohjeistoja ja määräyksiä, jota kautta yritän perehtyä suomenkielisten oikeudellisten termien ruotsinkielisiin käännöksiin.” (FP17)

Utöver de ovannämnda texterna anger informanterna från TP att de läser bland annat tidningar, förhørsprotokoll, läkarintyg, olika anmälningar och rapporter. Till exempel anger en informant från TP att på svenska läser han facktidsskrifter, polisstyrelsens anvisningar och instruktioner:

(9) ”Ammattilehtiä, poliisihallituksen ohjeita ja määräyksiä” (TP16)

Över en tredjedel (36,1 %) av de finskspråkiga informanterna hör svenska några gånger om året, mera sällan eller aldrig. Över hälften (55,6 %) hör svenska dagligen eller varje vecka. Bara en liten del (2,6 %) av informanterna från TP hör svenska några gånger om året, mera sällan eller aldrig medan majoriteten (75,8 %) av informanterna från FP anger samma. En liten del (6,1 %) av informanterna från FP anger att de hör svenska varje vecka eller oftare medan nästan alla (97,4 %) informanter från TP anger att de hör svenska dagligen eller varje vecka. Skillnaden mellan arbetsplatserna är stor även här. Som framkommer av tabell 4 är det vanligare bland de finskspråkiga informanterna att höra svenska än att de själva använder eller läser språket. Det ovanligaste verkar vara att skriva på svenska. De finskspråkiga informanterna från TP anger att de oftast hör svenska i kafferummet och i vanliga betjäningssituationer när kunderna talar språket. Många berättar att de hör svenska i alla slags arbetssituationer men några specificerar att de hör svenska vid trafikolyckor eller via telefon. Tydligt oftast hör dock informanterna från TP svenska när kollegor talar det eller när de betjänar kunder. Mångsidigheten i polisarbetet framgår i följande citat (exempel 10).

(10) ”Keikalla voi kohdata kenet vain. Siellä ne ruotsinkielen kohtaamiset tulevat.” (TP3)

Informanten från TP framhåller att på jobbet kan man möta vem som helst, även en svenskspråkig person. Också informanterna från FP hör svenska i betjäningssituationer. Några informanter har specificerat att de har hört svenska när de har instruerat kunder, i trafiken samt i situationer när de har bötfullt kunder. Det verkar också vara vanligt speciellt vid FP men även vid TP att höra svenska genom VIRVE (viranomaisverkko), vilket är ett radionät för myndigheter i Finland.

Alla svenskspråkiga informanter talar finska dagligen eller varje vecka. De anger att de talar finska i arbetet med kollegor, kunder, media, intressentgrupper samt med andra personer. Alla svenskspråkiga informanter anger att de talar finska med kunderna. Sålunda verkar det som om alla de svenskspråkiga informanterna betjänar finskspråkiga kunder på deras modersmål.

Såsom det framkommer i tabell 5 läser en mycket liten del (2,9 %) av de svenskspråkiga informanterna aldrig finska. Nästan alla (97,1 %) läser på finska dagligen eller varje vecka. Alla svenskspråkiga informanter hör finska dagligen eller varje vecka. En liten del (5,8 %) av de svenskspråkiga informanterna skriver på finska några gånger om året, mera sällan eller aldrig. Största delen (94,2 %) skriver på finska dagligen eller varje vecka.

Tabell 5. De svenskspråkiga informanternas språkbruk under arbetstid

	Dagligen	Varje vecka	Några gånger i månaden	Några gånger om året	Mera sällan/ aldrig
Jag talar finska	94,4 %	5,6 %	–	–	–
Jag skriver på finska	71,3 %	22,9 %	–	2,9 %	2,9 %
Jag läser på finska	94,2 %	2,9 %	–	–	2,9 %
Jag lyssnar/hör finska	97,1 %	2,9 %	–	–	–

Det är intressant att se på graden av variation i informanternas svar. Med hjälp av standardavvikelse, som visar hur utspridda svaren är i förhållande till centralmättet (Eliasson 2010: 69) utreder jag om informantgrupperna (TP, FP, SV) är enhetliga i sina svar eller om det finns en stor fördelning inom grupperna. För att utreda standardavvikelse måste även variablernas medelvärde räknas eftersom standardavvikelsen hänger samman med medelvärdet. De finskspråkiga informanterna från TP är en enhetligare grupp i fråga om hur mycket de använder svenska jämfört med hur mycket informanterna från FP använder språket. Inom FP finns det större skillnader

i hur mycket svenska informanterna använder, vilket betyder att det finns informanter som använder ganska mycket svenska samt informanter som inte alls använder det andra inhemska språket. De svenskspråkiga informanterna är en ännu enhetligare grupp än de finskspråkiga för nästan alla anger att de använder finska dagligen eller varje vecka.

Klart över hälften (69,6 %) av konstaplarna i Hintikkas (2003: 38) undersökning anger att de aldrig eller sällan har behövt svenska i arbetet och en liten del (6,5 %) anger att de har behövt svenska ofta, vilket liknar svaren informanterna från FP har gett. Det finns en positiv korrelation mellan hur ofta de finskspråkiga informanterna talar, skriver, läser och hör svenska under arbetstid. Ju mer informanterna använder någon delfärdighet, desto mer använder de också de andra språkkunskapsområdena. Spearmans rho varierar mellan 0,691 och 0,877 och korrelationen är signifikant på nivån 0,050 vilket betyder att korrelationen är nästan signifikant. Fast korrelationen är starkt lineär är den alltså bara nästan signifikant.

Korrelationen för hur ofta de svenskspråkiga informanterna använder finska är mer sällsynt och svag än korrelationen för hur ofta de finskspråkiga informanterna använder svenska under arbetstid. Det finns ingen korrelation mellan hur ofta de svenskspråkiga informanterna talar och skriver samt mellan hur ofta de lyssnar och talar. Spearmans rho för variablerna varierar från 0,344 till 0,717. Korrelationen är signifikant på nivåerna 0,050 och 0,010, vilket betyder att korrelationen är nästan signifikant eller signifikant. Jag antog att ju bättre språkfärdigheter en person har desto mer använder han också språket, men min undersökning visar att ett sådant klart samband inte verkar finnas mellan de svenskspråkiga informanternas språkfärdigheter och användningen av finska. Det finns dock ett signifikant samband mellan hur ofta de svenskspråkiga informanterna skriver på finska och hur bra de kan skriva på finska samt mellan hur ofta informanterna läser på finska och hur bra de anser sig kunna läsa språket. Sambandet är dock inte starkt. Korrelationen mellan de finskspråkiga informanternas språkfärdigheter och språkanvändningen är mer övertygande. Det finns ett samband mellan hur ofta de finskspråkiga informanterna använder svenska och hur bra de anser sig kunna språket. Spearmans rho varierar från 0,456 till 0,678 och korrelationen är signifikant på nivån

0,050. I min undersökning är det inte möjligt att säga om goda språkfärdigheter leder till ökad användning av språk eller tvärtom. Även enligt Bryman (2011: 168) kan det finnas tvetydigheter angående orsaksriktning mellan variabler på grund av att man samlar in data om variabler samtidigt, vilket också jag gjorde.

4.3 Svåra situationer

I detta avsnitt analyseras informanternas svar på frågan om vilken är den svåraste situationen där informanterna har använt det andra inhemska språket.

För många finskspråkiga informanter har den svåraste situationen varit telefonsamtal med en svenskspråkig person och också kontakter med polis och media från Sverige har varit svåra för många. Informanterna anger vidare att allvarliga och officiella situationer har varit de svåraste. Som exempel ger de bland annat dödsfall, förhör, översättningsuppgifter, stämningar, bestridande av överhastighet, skolmassaker, omhändertagande, arbetsolyckor och våldtäkt. Som framgår av exempel 11 berättar en informant att anmälningar av dödsfall är svårt att göra på svenska. Man måste försöka trösta och situationen är känslig. Informanten måste välja sina ord omsorgsfullt och för detta använder han den pragmatiska kompetensen. Det är den pragmatiska kompetensen som hjälper oss att förstå vilka uttryck som är lämpliga i vilka sociala sammanhang (Abrahamsson & Bergman 2005: 15–17).

- (11) ”Kuolemantapauksen yhteydessä. Tuoretta leskeä piti yrittää lohdutella. Tilanne oli silloin herkkä ja sanat piti valita tarkkaan.” (TP3)

Svårt i förhör är enligt informanterna att man måste kunna använda ”fint” och ”officiellt” språk. Enligt förundersökningslag § 40 ska protokollet skrivas på finska eller svenska, eller delvis på finska och delvis på svenska. Förhørsprotokollet förs på det språk som den förhörde har använt under förhöret (Förundersökningslag § 39), vilket betyder att språket inte kan bytas under processen. Översättningsuppgifter är enligt informanterna svåra på grund av att rätt ordval påverkar mycket. Informanterna anger att det har varit svårt att förstå kunder som talar dialekt. En informant berättar att den

svåraste situationen var när en äldre man pratade om allt mellan himmel och jord på dialekt.

- (12) ”[...] faari selosti ummet ja lammet murteella, en ymmärtänyt mitään.”
(TP6)

Det har också varit svårt för de finskspråkiga informanterna att förstå människor som är berusade. Några informanter berättar att slagsmål mellan berusade är svåra att förstå även på finska och ännu svårare är det att förstå när parterna talar svenska.

- (13) ”[...] tappelupaikalla, kaikki huusi ruotsiksi. Kukaan ei osannut suomea ja me partiokaverin kanssa muutama sana” (TP43)
- (14) ”Ruotsinkielinen asiakas, huomattuaan, että minun kielitaitoni on puutteellinen, vaihtoi paikalliseen ruotsin murteeseen, eikä suostunut enää puhumaan kirjakieltä. Vaati saada palvelua omalla kielellään. Jäi ilman asianmukaista poliisipalvelua.” (TP63)

Som framgår av exempel 13 ovan är det också svårt när man inte har tillräckliga språkfärdigheter. Även kundens attityd kan göra situationen svår. Som framgår av exempel 14 berättar en informant om en kund som bytte till en svenskspråkig dialekt när han märkte att informanten hade bristande kunskaper i svenska. Kunden ville avsiktligt komplicera situationen. Speciellt möten med kunder som är arga och inte villiga att samarbeta är enligt de finskspråkiga informanterna svåra. Känslor, både polisens och kundens, försvårar situationen.

- (15) ”Stressaavissa, kiireisissä sekä toisaalta empaattisuutta ja myötätuntoa vaativissa vakavissa ja surullisissa tilanteissa vieraan kielen käyttäminen ei aina ole parasta. Vaatii tunteilua ja hienovaraisuutta sekä oikeiden sanojen valintaa [...]” (TP66)

Som framgår av citatet ovan (exempel 15) är stressiga, brådskande situationer samt å andra sidan allvarliga och sorgliga situationer som kräver empati och medkänsla svåra speciellt när man måste använda ett främmande språk. Man måste kunna vara känslösam och taktfull samt kunna välja de rätta orden. Även de svenskspråkiga

informanterna berättar att den svåraste situation när de har använt finska är då de har fört fram dödsbud. Som framgår av exempel 16 berättar en informant att de svåraste situationerna är sådana som handlar om känslor.

(16) ”När det handlar om känslor, tex en anhörig som mist en nära.” (SV12)

Den pragmatiska delkomponenten av kommunikativ språkförmåga verkar alltså orsaka problem för både finsk- och svenskspråkiga. Informanterna behöver både den funktionella och sociolingvistiska kompetensen som är delar av den pragmatiska kompetensen. Den funktionella kompetensen innefattar kunskap om hur vi uttrycker känslor och den sociolingvistiska kompetensen handlar om hur man anpassar sitt språk efter olika situationer och mottagare. (Abrahamsson & Bergman 2005: 15–17.) För att kunna reagera och bete sig på ett lämpligt sätt i varierande situationer måste informanternas pragmatiska kompetens vara stor.

Många svenskspråkiga informanter anger att stress påverkar deras språkfärdighet. En informant resonerar att i stressiga situationer har man ett behov av att få använda det språk man kan bäst.

(17) ”I situationer där man varit under stor press eller känt sig pressad. Ju mer pressad/stressad man känner sig desto mer känner man behov av att få använda sitt modersmål. I en situation med fullständigt kaos och där man är i chocktillstånd kan jag tänka mig att det skulle vara stora problem att använda annat än sitt modersmål.” (SV3)

Informanterna berättar att vid stress kan de till exempel glömma ord som de annars kan hur bra som helst. I allvarigare situationer har det enligt informanterna varit svårare att använda finska. Utöver anmälning av dödsfall nämner de svenskspråkiga informanterna ledning av mera krävande situationer där flera patruller ingår samt grövre brott där det är viktigt att få fram mycket information om svåra situationer där de har använt finska. Informanterna nämner också situationer där man behöver facktermer som svåra och en informant tillägger att den svåraste situationen under vilken han har använt finska var när den förhörde kunde använda finska språket hur bra som helst och var misstänkt för

brott. Den förhörde hade alltså övertaget på grund av att han hade bättre språkfärdigheter. Enligt Abrahamsson och Bergman (2005: 13) kan det vara mycket krävande att använda ett språk som inte är ens modersmål och det är en stor mental ansträngning. Därför är det inte alls konstigt att informanterna vid stress glömmor ord eller att det i allvarliga situationer är svårare att använda sitt andraspråk.

5 INFORMANTERNAS SJÄLVBEDÖMDA FÄRDIGHETER I DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET

Att kunna ett språk kräver många slags kunskaper. I detta kapitel redogörs för informanternas uppfattningar om sin språkfärdighet i det andra inhemska språket. Först presenteras informanternas självbedömda språkfärdigheter. Sedan diskuteras om informanternas färdigheter i det andra inhemska språket överensstämmer med de språkfärdigheter som lagen förutsätter. Sist diskuteras vad som enligt informanterna är lättast och svårast i användningen av det andra inhemska språket.

5.1 Språkfärdigheter

I detta avsnitt behandlas informanternas åsikter om sina produktiva och receptiva färdigheter. Dessa språkfärdigheter jämförs med de språkfärdigheter som lagen förutsätter myndigheter ska ha. De finskspråkiga informanternas svar jämförs med de svar Loikkanen och Rasilainen (2010) har fått i sin avhandling. Fast Vanda är en tvåspråkig stad jämförs Loikkanen och Rasilainens resultat med de svar som alla finskspråkiga informanter har gett på grund av att andelen svenskspråkiga i Vanda är så låg. Resultatet Hintikka (2003) har fått i sin undersökning jämförs med de svar som informanterna som arbetar inom FP har gett på grund av att Hintikkas informanter verkar arbeta inom enspråkigt finskspråkiga polisinsättningar. Mina informanternas svar jämförs även med resultat från andra undersökningar som presenteras i avsnitt 1.4.

En tredjedel (30,8 %) av de finskspråkiga informanterna anger att de kan tala svenska nöjaktigt och nästan lika många (29,5 %) anger att de kan tala svenska försvarligt. För informanternas svar har räknats ett typvärde. De finskspråkigas typvärde är nöjaktigt och typvärdet för de svenskspråkiga informanterna är bra. Således värderar de svenskspråkiga informanterna sina språkfärdigheter i finska högre än vad de finskspråkiga informanterna värderar sina språkfärdigheter i svenska.

Tabell 6. Informanternas muntliga färdigheter i det andra inhemska språket

Jag kan tala det svenska/ finska språket...	TP	FP	SV
modersmålsaktigt	2,4 %	–	22,2 %
utmärkt	21,4 %	2,9 %	27,8 %
bra	26,2 %	14,3 %	38,9 %
nöjaktigt	33,3 %	28,5 %	11,1 %
försvarligt	11,9 %	51,4 %	–
inte alls	4,8 %	2,9 %	–

Som framgår av tabell 6 värderar de finskspråkiga informanterna från TP sina kunskaper i att tala svenska högre än informanterna från FP. Genomsnittligt anger de finskspråkiga informanterna från TP att de kan tala svenska bra medan informanterna från FP anser att de har nöjaktiga kunskaper i att tala svenska. Över hälften (51,4 %) av informanterna från FP anger att de kan tala svenska försvarligt. Cirka en tredjedel av informanterna både från TP och FP anser att de kan tala svenska nöjaktigt och vidare tycker cirka en fjärdedel (26,2 %) av informanterna från TP att de kan svenska bra. Cirka en femtedel (21,4 %) av informanterna från TP anser att de kan tala svenska utmärkt. Jämfört med Loikkanen och Rasilainens studie (2010) anser de finskspråkiga informanterna att de talar svenska bra i min undersökning. Majoriteten av Vanda-poliserna bedömer att deras muntliga färdigheter inte är särskild goda. 36,0 % av Vanda-poliserna uppskattar sig tala svenska måttligt bra eller sämre. Hälften av poliserna anser sig kunna tala svenska rätt dåligt. I Hintikkas (2003: 23) undersökning framgår att lite under en tredjedel (29,0 %) av konstaplarna anser sig kunna tala svenska bra, vilket betyder att fler konstaplar i Hintikkas studie än informanterna från FP i min undersökning anser sig ha goda muntliga kunskaper i svenska. Dock måste noteras att 30,0 % av Hintikkas konstaplar är helt av annan åsikt när hon frågade om de tycker att de kan tala svenska bra och hela 71 % anger att de inte kan tala bra svenska.

Över en femtedel (22,2 %) av de svenskspråkiga informanterna anger att de kan tala finska modersmålsaktigt och också annars ger de sig själva höga vitsord när det gäller att kunna tala finska (tabell 6). Över en fjärdedel (27,8 %) anser att de kan tala finska utmärkt och nästan 40 % anser att de kan muntligt finska bra. De svenskspråkiga litar alltså mer på sina färdigheter i finska än vad de finskspråkiga informanterna litar på sina färdigheter i svenska. En svenskspråkig informant kommenterar också att svenskspråkiga talar bättre finska än vad finskspråkiga talar svenska:

- (18) ”Beror helt på kundens modersmål. Kaffebordsdiskussionerna går oftast på finska om någon finskspråkig är med. Detta eftersom svenskspråkiga oftast talar bättre finska än de finskspråkiga talar svenska. Finns dock några undantag.” (SV14)

De finskspråkiga informanterna litar inte lika mycket på sina kunskaper i att skriva svenska som i att tala svenska. Svartalernativet nöjaktigt har fått flest svar med nästan 37 % (tabell 7). Också en tredjedel (34,2 %) av informanterna anger att de kan skriva svenska försvarligt. Det är dock bara under tre procent (2,6 %) av de finskspråkiga informanterna som anser att de inte alls kan skriva svenska. Typvärdet för de finskspråkigas svar är nöjaktigt och typvärdet för de svenskspråkiga är bra. Således värderar de svenskspråkiga informanterna sina kunskaper i att skriva på det andra inhemska språket högre än de finskspråkiga informanterna.

Tabell 7. Informanternas skriftliga färdigheter i det andra inhemska språket

Jag kan skriva det svenska/ finska språket...	TP	FP	SV
modersmålsaktigt	2,5 %	–	17,6 %
utmärkt	12,5 %	–	20,6 %
bra	20,0 %	14,3 %	47,1 %
nöjaktigt	42,5 %	31,4 %	11,8 %
försvarligt	20,0 %	51,4 %	2,9 %
inte alls	2,5 %	2,9 %	–

Genomsnittligt har de finskspråkiga informanterna från TP gett sig själva gott eller nöjaktigt vitsord för att skriva svenska (tabell 7). Informanterna från FP anser att de kan skriva nöjaktigt på svenska. De finskspråkiga informanterna från TP värderar alltså sina kunskaper i att skriva svenska högre än informanterna från FP, men skillnaden mellan informanterna från de olika arbetsplatserna är inte lika stor som för de andra språkkunskapsområdena. Informanterna från FP har enhetligare språkfärdigheter eftersom ingen av dem anger att de kan skriva svenska modersmålsaktigt eller utmärkt. Över hälften (51,4 %) av informanterna från FP anger att de kan skriva svenska försvarligt och lite under en tredjedel (31,4 %) anger att de skriver svenska nöjaktigt. Under hälften (42,5 %) av informanterna från TP anser att de kan skriva svenska nöjaktigt. 20 % av de finskspråkiga informanterna från TP anger att de kan skriva svenska bra och lika många tycker att de har försvarliga kunskaper i skriftlig svenska.

14,3 % av informanterna från FP anser sig ha goda skriftliga kunskaper i svenska jämfört med att 26,0 % av Hintikkas (2003: 23) konstaplar anser sig ha goda skriftliga kunskaper. 74,0 % av konstaplarna i hennes studie anger dock att de inte kan skriva svenska bra. Det är intressant att märka att i Folktingets undersökning från år 1996 och i Magmas undersökning från 2008 och även i min studie värderar informanterna sina muntliga kunskaper högre än sina skriftliga kunskaper. Mina informanter anger också oftare att det svåraste i att använda det andra inhemska språket är skriftliga kunskaper. En mindre del anger att det svåraste är muntliga kunskaper.

Nästan hälften (47,1 %) av de svenskspråkiga informanterna anger att de kan skriva finska bra (tabell 7). Cirka en femtedel (20,6 %) tycker att de kan skriva svenska utmärkt och under en femtedel (17,6 %) anser att de har modersmålsaktiga kunskaper i skriftlig svenska. De svenskspråkiga informanterna skattar sina skriftliga kunskaper i finska högre än vad de finskspråkiga informanterna skattar sina kunskaper i att skriva svenska.

De finskspråkiga informanterna anser att de kan förstå texter skrivna på svenska bättre än vad de kan tala eller skriva språket (tabell 8). Nästan en tredjedel (32,0 %) av de finskspråkiga informanterna anger att de kan förstå skriven svenska nöjaktigt och över

en fjärdedel (28,0 %) anger att de har goda kunskaper i läsförståelse. Nästan en lika stor del (18,7 %, 17,3 %) av informanterna tycker att de har utmärkta eller försvarliga kunskaper i läsförståelse. Genomsnittligt skattar de finskspråkiga informanterna från TP sina kunskaper i läsförståelse som goda och informanterna från FP anser att de har nöjaktiga kunskaper i läsförståelse. De finskspråkiga informanternas typvärde för läsförståelse är nöjaktigt medan de svenskspråkiga informanternas typvärde är utmärkt. Skillnaden mellan finsk- och svenskspråkiga är mycket klar.

Tabell 8. Informanternas färdighet i läsförståelse i det andra inhemska språket

Jag förstår svensk/ finsk text...	TP	FP	SV
modersmålsaktigt	5,1 %	–	23,5 %
utmärkt	28,2 %	8,6 %	38,2 %
bra	30,8 %	22,9 %	32,4 %
nöjaktigt	25,6 %	40,0 %	5,9 %
försvarligt	7,7 %	28,5 %	–
inte alls	2,6 %	–	–

Lite under en tredjedel (30,8 %) av de finskspråkiga informanterna från TP anger att de har goda kunskaper i läsförståelse. Över en fjärdedel (28,2 %, 25,6 %) av informanterna anger att de har utmärkta eller nöjaktiga kunskaper i läsförståelse. Största delen (40,0 %) av informanterna från FP anser att de har nöjaktiga kunskaper i läsförståelse av svenska. Lite över en femtedel (22,9 %) anser sig kunna förstå skriven svenska bra och över en fjärdedel (28,5 %) anser sig kunna förstå det försvarligt. Ingen av informanterna som arbetar vid FP anger att de kan förstå skriven svenska modersmålsaktigt eller inte alls. Över hälften (57,0 %) av konstaplarna i Hintikkas (2003: 25) undersökning anger att de inte kan förstå skriven svenska bra medan resten (43,0 %) anser sig kunna förstå den bra. Det är därmed svårt att säga om informanterna från FP har bättre eller sämre självupplevda kunskaper i läsförståelse än informanterna i Hintikkas undersökning har.

Nästan 40 % av de svenskspråkiga informanterna anser sig ha utmärkta kunskaper i att förstå skriven finska (tabell 8). Över en femtedel (23,5 %) anger att de har modersmålsaktiga och nästan en tredjedel (32,4 %) anger att de har goda kunskaper i läsförståelse. De svenskspråkiga informanterna ser alltså mycket positivt på sina kunskaper i läsförståelse.

De finskspråkiga informanterna anger att de har ganska likadana kunskaper i att förstå skriven och talad svenska. Lite under en tredjedel (32,0 %) av informanterna anser att de förstår talad svenska nöjaktigt och över en fjärdedel (28,0 %) anser att de förstår den bra (tabell 9). Ungefär en lika stor del (16,0 %, 17,3 %) av de finskspråkiga informanterna anger att de förstår talad svenska utmärkt eller försvarligt. De finskspråkiga informanterna har gett flest svar för svarsalternativet nöjaktigt för hörförståelse. De svenskspråkigas motsvarande typvärde är bra.

Tabell 9. Informanternas färdighet i hörförståelse i det andra inhemska språket

Jag förstår svenskt/ finskt tal...	TP	FP	SV
modersmålsaktigt	5,1 %	–	23,5 %
utmärkt	25,7 %	5,7 %	35,3 %
bra	35,9 %	17,1 %	41,2 %
nöjaktigt	23,1 %	42,9 %	–
försvarligt	5,1 %	31,4 %	–
inte alls	5,1 %	2,9 %	–

Genomsnittligt anger de finskspråkiga informanterna från TP att de har goda kunskaper i hörförståelse och informanterna från FP anser att deras kunskaper är nöjaktiga. Över en tredjedel (35,9 %) av informanterna från TP anser sig ha goda kunskaper i hörförståelse. En fjärdedel (25,7 %) anser sig kunna förstå talad svenska utmärkt och lite över en femtedel (23,1 %) anser sig ha nöjaktiga kunskaper i hörförståelse. Informanterna från FP skattar inte sina kunskaper i hörförståelse lika högt. Största delen

(42,9 %) anser sig kunna förstå muntlig svenska nöjaktigt och lite under en tredjedel (31,4 %) anger att de har försvarliga kunskaper. Under en femtedel (17,1 %) tycker att de kan förstå talad svenska bra.

Om man jämför Loikkanen och Rasilainens (2010) resultat med mitt kan det sägas att Vandapoliserna verkar förstå de svenskspråkiga kundernas tal sämre än de finskspråkiga informanterna i denna undersökning. Över hälften (57,7 %) av Vandapoliserna anser sig förstå svenskt tal måttligt bra. Under hälften (41,0 %) av Hintikkas (2003: 24) konstaplar anser sig kunna förstå talad svenska bra jämfört med att under en fjärdedel (22,8 %) av informanterna från FP anger att de har utmärkta eller goda kunskaper i att förstå talad svenska. Informanterna i Hintikkas undersökning tycker att det är lättare att förstå skriven än talad svenska men i min undersökning är skillnaden mellan språkkunskaperna i att förstå skrift och tal nästan obefintliga.

De svenskspråkiga informanterna tycker att de har rätt goda kunskaper i att förstå talad finska (tabell 9). Alla informanter anser att de har modersmålsaktiga, utmärkta eller goda kunskaper. De svenskspråkiga informanterna ser sina kunskaper i hörförståelse som mycket positiva. De skattar sina kunskaper i hörförståelse högre än sina kunskaper i läsförståelse.

Det finns en statistiskt nästan signifikant korrelation mellan de finskspråkiga informanternas språkfärdigheter, vilket betyder att ju bättre en informant kan till exempel tala svenska desto bättre kan han också skriva och förstå språket. Om en informant har angett att hans språkfärdigheter är dåliga inom något område är de också dåliga inom de andra områdena. Korrelationen är alltså lineärt positiv (Spearman's rho från 0,847 till 0,941) och resultaten är signifikanta på nivån 0,050, vilket betyder att korrelationen är nästan signifikant. Det finns också en korrelation på nivån 0,050 mellan hur bra språkfärdigheter de svenskspråkiga informanterna anser sig ha. Ju bättre kunskaper informanten anger sig ha inom ett språkkunskapsområde desto bättre kunskaper anger han sig ha också inom andra områden. Spearman's rho för de svenskspråkiga informanternas språkfärdigheter varierar mellan 0,828 och 0,960.

Korrelationen är signifikant på nivån 0,050, vilket betyder att korrelationen är nästan signifikant.

Som framgår av tabell 10 anser både finsk- och svenskspråkiga att de har bättre receptiva än produktiva kunskaper i det andra inhemska språket. De finskspråkiga informanterna ser sina receptiva kunskaper i svenska som bättre jämfört med sina produktiva kunskaper i språket. Även de svenskspråkiga informanterna skattar sina receptiva kunskaper i finska högre än sina produktiva kunskaper. Enligt Barometern 01–07 (Herberts 2008: 20) var 64 % av de svenskspråkiga invånarna i TPs område tvåspråkiga. Tvåspråkigheten definierade man med att man hade minst nöjaktiga kunskaper i finska. Som framgår av tabell 10 nedan har 98,6 % av de svenskspråkiga informanterna angett att de har nöjaktiga eller bättre produktiva kunskaper i finska och 99,5 % har angett att deras receptiva kunskaper är på samma nivå. Antingen har de svenskspråkiga informanterna i min studie goda kunskaper i finska jämfört med resten av invånarna inom TPs verksamhetsområde eller så har de svenskspråkiga informanternas kunskaper i finska ökat märkbart under de sista åren.

Tabell 10. Informanternas produktiva och receptiva språkfärdigheter

	Produktiva kunskaper		Receptiva kunskaper	
	Svenskspråkiga	Finskspråkiga	Svenskspråkiga	Finskspråkiga
Modersm.	20,0 %	1,3 %	23,5 %	2,7 %
Utmärkt	24,3 %	9,7 %	36,8 %	17,3 %
Bra	42,9 %	20,1 %	36,8 %	28,0 %
Nöjaktigt	11,4 %	33,9 %	2,9 %	32,0 %
Försvarligt	1,4 %	31,8 %	–	17,3 %
Inte alls	–	3,2 %	–	2,7 %

Som framgår av tabell 10 skattar de svenskspråkiga informanterna både sina produktiva och receptiva kunskaper i finska tydligt högre än vad de finskspråkiga informanterna skattar sina kunskaper i svenska. Som framgår av tabell 11 anser de finskspråkiga informanterna både från TP och FP att de har sämre produktiva än receptiva kunskaper.

Tabell 11. De finskspråkiga informanternas produktiva och receptiva språkfärdigheter

	Produktiva kunskaper		Receptiva kunskaper	
	TP	FP	TP	FP
Modersm.	2,4 %	–	5,1 %	–
Utmärkt	17,1 %	1,4 %	26,9 %	7,1 %
Bra	23,2 %	14,3 %	33,3 %	20,0 %
Nöjaktigt	37,8 %	30,0 %	24,4 %	41,4 %
Försvarligt	15,9 %	51,4 %	6,4 %	30,0 %
Inte alls	3,6 %	2,9 %	3,9 %	1,5 %

Informanterna som arbetar vid FP är en enhetligare grupp vad gäller språkfärdigheter och informanterna som arbetar vid TP har följaktligen en större variation i sina språkfärdigheter. Vid TP finns det poliser som både kan svenska modersmålsaktigt eller inte kan språket alls i motsats till FP där informanterna har mycket enhetligare kunskaper i svenska. I genomsnitt kan de finskspråkiga informanter som arbetar inom TPs verksamhetsområde svenska bättre än de informanter som arbetar inom FPs verksamhetsområde. I genomsnitt tycker informanterna från TP att de kan svenska bra och informanterna från FP anger att de kan språket nöjaktigt. Informanterna från TP skattar sina språkkunskaper högst i hörförståelse och lägst i att kunna skriva på svenska. Informanterna från FP ger sig själva bäst vitsord i läsförståelse och sämst färdighet i svenska anser de sig ha i att kunna skriva på svenska. För båda finskspråkiga informantgrupper verkar det alltså vara svårt att skriva. Största skillnaden mellan de finskspråkiga informanternas språkfärdigheter finns i hörförståelse och minst är skillnaden i kunskapen i att kunna skriva svenska. Orsaken till skillnaden mellan informanternas färdigheter i hörförståelse kan vara det att informanterna från TP har genom att höra svenska oftare än informanterna från FP fått bättre färdigheter i hörförståelse. Det kan också tänkas att det inte finns någon stor skillnad i färdigheten att skriva svenska på grund av att det inte är vanligt bland de finskspråkiga informanterna från varken TP eller FP att skriva svenska. Informanterna i Hintikkas undersökning (2003) tycker att de kan förstå både talad och skriven svenska bättre än vad de själva talar och skriver, vilket är fallet också i min undersökning.

Informanterna tillfrågades om de anser att de kan det andra inhemska språket bra nog för att kunna sköta sina arbetsuppgifter på detta språk. Lite under hälften (46,2 %) av de finskspråkiga informanterna angav att de kan svenska bra nog och lite över hälften (53,8 %) angav att de inte kan svenska bra nog. Lite över en tredjedel (34,3 %) av informanterna från FP anger att de kan svenska bra nog och resten (65,7 %) av informanterna från FP anger att de inte kan svenska bra nog för att sköta sina arbetsuppgifter på detta språk. Informanterna från TP uppskattar sina språkfärdigheter högre än informanterna från FP. Lite över hälften (54,8 %) av dem anser att de kan svenska bra nog och lite under hälften (45,2 %) anser att de inte kan svenska bra nog för att sköta sina arbetsuppgifter på svenska. Nästan alla (97,2 %) svenskspråkiga informanter anger att de kan finska bra nog för att kunna sköta sina arbetsuppgifter på detta språk, vilket betyder att de litar mer på sina färdigheter i det andra inhemska språket än de finskspråkiga informanterna. De svenskspråkiga informanter som anser sig kunna finska bra nog för att kunna sköta sina arbetsuppgifter på detta språk anger också att det är naturligt för dem att använda finska. Spearmans rho är 0,378 och fast korrelationen är bara svagt lineär är den signifikant på nivån 0,010.

Såsom nämndes i avsnitt 2.1 måste alla myndigheter se till att de anställda har tillräckliga kunskaper i det andra inhemska språket för att kunna sköta alla myndighetens uppgifter på det sätt som lagen förutsätter. Poliser som arbetar inom TP måste enligt lagen ha nöjaktiga färdigheter i svenska. Av poliser som hör till manskapet och underbefälet krävs goda kunskaper i finska och av poliser som hör till befälet krävs utmärkta kunskaper i finska.

84,0 % av de finskspråkiga informanterna från TP som arbetar inom manskapet anser sig kunna tala och 70,9 % anser sig kunna skriva svenska enligt vad som krävs i lagen, dvs. nöjaktigt eller bättre. 87,0 % anger sig ha motsvarande färdigheter i läs- och hörförståelse. 77,8 % av de finskspråkiga informanterna från TP som hör till underbefälet anser sig kunna tala och skriva svenska enligt vad som krävs i lagen. 88,9 % av informanterna anser sig också ha motsvarande färdigheter i läs- och hörförståelse. Alla informanter från TP som hör till befälet anser sig kunna tala och skriva svenska

enligt det som lagen kräver, dvs. nöjaktigt eller bättre. Alla av dem har även sådana färdigheter i läs- och hörförståelse som lagen förutsätter.

Även de svenskspråkiga informanterna som arbetar vid TP borde enligt lagen ha likadana kunskaper i finska och svenska. Majoriteten (86,7 %) av de svenskspråkiga informanterna som hör till manskapet har sådana färdigheter i muntlig finska som lagen förutsätter, dvs. de kan tala finska minst bra. 85,7 % av de som hör till manskapet anser sig kunna skriva finska på samma nivå. Nästan alla (92,9 %) av de svenskspråkiga informanterna som hör till manskapet anger att de har minst goda färdigheter i att läsa finska och alla anser sig ha motsvarande färdigheter i hörförståelse. Nästan alla (91,7 %) av de svenskspråkiga informanterna som hör till underbefälet anser sig kunna tala och nästan lika många (90,9 %) anser sig kunna skriva finska minst bra, dvs. enligt vad lagen förutsätter. Alla svenskspråkiga informanter som hör till underbefälet anger sig ha likadana färdigheter i läs- och i hörförståelse. Majoriteten (80,0 %) av de svenskspråkiga informanterna som hör till befälet anser sig kunna tala och skriva finska enligt vad som krävs i lagen. 80,0 % anser sig ha likadana färdigheter i läs- och hörförståelse av finskan. Jämfört med de andra svenskspråkiga informanterna har de informanter som hör till det svenskspråkiga befälet språkfärdigheter som sämst motsvarar språklagens krav. Man måste dock komma ihåg att informanterna själva har bedömt sina språkfärdigheter och de har inte haft någon bedömningsskala som hjälp. Detta leder till att enskilda individer kan ha avvikande åsikter om vad vitsordet bra eller nöjaktigt innebär. Enligt Strömman (1994: 12) är dock korrelationen mellan självupplevd språklig färdighet och resultat av ett objektiva språktest stor.

Vid en enspråkig myndighet krävs nöjaktig förmåga att förstå det andra språket. Kravet är samma både för poliser som arbetar inom manskapet och som hör till underbefälet och befälet. Informanterna som arbetar vid FP måste alltså kunna förstå svenska nöjaktigt. Som framgår av tabell 11 anger 68,5 % av informanterna från FP att de har nöjaktiga eller bättre receptiva kunskaper. Ungefär 70 % av informanterna från FP har alltså sådana kunskaper i svenska som lagen förutsätter. Hälften (50,0 %) av informanterna från FP som arbetar inom manskapet har sådana färdigheter i hörförståelse som lagen förutsätter och över hälften (60,0 %) har likadana färdigheter i

läsförståelse. 75,0 % av informanterna från FP som hör till underbefälet har sådana färdigheter i läs- och hörförståelse som lagen förutsätter. Alla som arbetar inom FP och hör till befälet har sådana färdigheter i läs- och hörförståelse som lagen förutsätter. Intressant är att notera att ju högre ställning informanterna som arbetar inom FP har desto bättre språkfärdigheter har de.

I Barometern 2005 angav över hälften (56 %) av svenskspråkiga att deras ärenden inte har skötts på grund av att myndigheten har haft bristande kunskaper i svenska. Detta stämmer överens med att över hälften (53,8 %) av de finskspråkiga informanterna anger att de inte har tillräckliga kunskaper för att kunna sköta sina arbetsuppgifter på svenska. 85,0 % av informanterna som arbetar vid TP och 68,5 % av informanterna som arbetar vid FP har sådana kunskaper i svenska som lagen förutsätter. Således verkar det vara så att fast majoriteten av de finskspråkiga informanterna har enligt lagen tillräckliga språkfärdigheter räcker dessa färdigheter inte till för att informanterna ska kunna sköta sina arbetsuppgifter på svenska eftersom 53,8 % anger att de har otillräckliga språkkunskaper. Informanternas språkfärdigheter motsvarar i stort sett dock bra de krav som lagen ställer. Ju högre ställning informanterna har desto bättre färdigheter i det andra inhemska språket anser de sig ha.

5.2 Lätt och svårt vid användningen av det andra inhemska språket

I detta avsnitt presenteras först resultaten av vad de finskspråkiga informanterna anser vara lättast med att använda det svenska språket. Sedan diskuteras vad de svenskspråkiga anser vara lättast i användningen av finskan. Därefter presenteras det som informanterna anser vara svårast i användningen av det andra inhemska språket. Först analyseras de finskspråkiga informanternas svar och sedan de svenskspråkiga informanternas svar.

Av de finskspråkiga informanterna anger 51,1 % att de produktiva språkliga färdigheterna är det lättaste med att använda svenska medan bara 20,0 % av informanterna anger att de receptiva språkliga färdigheterna är det lättaste. Enligt

Leinonen & Tandefelt (2000: 9) är den receptiva (förmågan att förstå och läsa) språkkunskapen alltid större än den produktiva (förmågan att tala och skriva) kunskapen. Därför är det lite överraskande att informanterna har angett de produktiva språkliga färdigheterna som tydligt lättare än de receptiva. De finskspråkiga informanterna anser att de har bättre receptiva än produktiva kunskaper i det andra inhemska språket men trots detta anger en större del (51,1 %) av de finskspråkiga informanterna att de produktiva färdigheterna är det lättaste och en mindre del (20,0 %) anger att de receptiva kunskaperna är lättast. Det lättaste verkar vara att tala, för 33,3 % av alla informanter anger att muntliga färdigheter (tala) är det lättaste.

Tabell 12. Den lättaste språkfärdigheten inom svenska språket (%)

Färdigheter	TP	FP	Båda*
Produktiva:	61,5 %	33,3 %	51,1 %
Tal	50,0 %	11,1 %	33,3 %
Skrift	3,9 %	-	2,2 %
Receptiva:	26,9 %	16,7 %	20,0 %
Hörförståelse	19,2 %	11,1 %	15,6 %
Läsförståelse	11,5 %	5,6 %	8,9 %
Andra svar	11,6 %	50,0 %	28,9 %

* Även informanten som arbetar inom en av polisens riksomfattande enheter är inkluderad.

I procentandelen för de produktiva färdigheterna har medräknats både de svar som anger att det är lättast att tala och skriva men också de svar som annars framhäver de produktiva färdigheterna utan att direkt nämna produktion av tal eller skrift. I procentandelen för de receptiva färdigheterna har på motsvarande sätt inräknats både de svar som angav att det lättaste är hör- och läsförståelse samt de svar som annars framhäver de receptiva kunskaperna. Informanterna kan också lyfta fram några olika saker som är lättast med att använda svenska. Till andra svar hör sådana svar som inte går att placera i produktiva eller receptiva språkfärdigheter. Till exempel berättar en informant att språkets struktur är lättast och en annan berättar att lättast för honom är att han kan språket. Som framgår av exempel 19 berättar en informant att det lättaste är att lyssna och läsa på svenska. Han lyfter också fram att det är lätt att förstå och tala på svenska eftersom det svenska språket ju har sitt ursprung i sydösterbottnisk dialekt:

- (19) ”kuuntelu ja lukeminen. Ruotsin kielihän on peräisin eteläpohjanmaan murteesta, joten se on hyvin helppoa ymmärtää ja puhua.” (TP58)
- (20) ”Kun on pakko joskus.” (FP27)

En informant från FP och också en från TP kan inte säga vad som är lättast med att använda det svenska språket och även deras svar hör till kategorin ”andra svar”. Informanterna från TP är i helhet positivare i sina svar. Bara en informant anger att ingenting är lätt med att använda svenska jämfört med att två informanter från FP berättar att ingenting är lätt. Också andra negativa svar från FP framträder. Som framgår av exempel 20 anger en informant att det lättaste är att man ibland är tvungen att använda svenska. Dock är största delen av kommentarerna positiva och lyfter fram att det finns delar i det svenska språket som är lätta. Många informanter från FP anger inte direkt det som är lättast i svenskan, utan berättar snarare om sitt eget språkbruk. Till exempel anger en informant att i Finland kan man lätt också använda finska ord om man inte kan dem på svenska. Enligt honom gör också de svenskspråkiga på samma sätt:

- (21) ”Suomessa voi helposti laittaa suomenkielisiä sanoja sekaan jos ei tiedä ruotsinkielistä sanaa. Niin tekevät Suomessa ruotsia äidinkielenä puhuvatkin.” (FP47)

En informant från FP berättar att han inte är blyg för att använda språket eftersom han kan språket rimligt bra:

- (22) ”Kohtuullisen hyvän taidon omaavana en arastele kielen käyttämistä.” (FP17)

Några informanter från FP berättar att de kan sköta sina arbetsuppgifter också på svenska och att polisens grundutbildning har gett dem färdigheter att sköta vardagliga polisuppgifter på svenska. 11,1 % av informanterna från FP anger att det lättaste med svenskan är att arbetssituationerna liknar varandra och samma ord återkommer hela tiden. 11,1 % av informanterna från FP anger att det lättaste med svenska språket är att det är logiskt, vilket ingen av informanterna från TP angav. Däremot anger ingen av informanterna från FP att det vardagliga språkbruket skulle vara lättast medan 26,9 %

av informanterna från TP anger att det vardagliga, dagliga eller det normala språkbruket är det lättaste. För att kunna se språket som logiskt behöver man organisatorisk kompetens vilket är en del av kommunikativ språkförmåga. Den organisatoriska kompetensen hjälper till i att förstå grammatiskt sammanhängande texter. Man behöver också textuell kompetens som är en del av den organisatoriska kompetensen. (Abrahamsson & Bergman 2005: 15–17.) Många informanter från TP uttrycker att det är värt att försöka använda svenska. Som framgår av exempel 23 anger en informant från TP att fast det inte skulle låta så fint så om man bara babblar på förstår de nog:

- (23) ”Molottaa menemään vaan vaikka se ei niin hienolta kuulosta. Kyllä ne ymmärtää kun antaa mennä vaan.” (TP3)

En informant anger att motparten är nöjd om man försöker använda svenska fast det inte skulle gå helt korrekt:

- (24) ”Jos yrittää niin vastapuoli on tyytyväinen vaikka ei menisi ihan oikein.” (TP43)

Informanterna både från FP och från TP har i stort sett svarat på samma sätt på frågan om det lättaste i att använda svenska. Procentuellt sett spelar de receptiva färdigheterna en större roll i svaren av informanterna från FP. Detta är naturligt eftersom de också enligt lagen måste kunna förstå det andra språket nöjaktigt, medan lagen inte ställer några krav på deras produktiva färdigheter i det andra språket. Av informanterna från TP krävs också nöjaktiga produktiva språkfärdigheter (avsnitt 2.1), vilket i alla fall delvis kan förklara varför en större del av informanterna från TP än från FP har angett att de produktiva färdigheterna är det lättaste med att använda svenska.

22,2 % av de svenskspråkiga informanterna svarade att det lättaste med användningen av finska är att tala och uttala ord. 8,3 % anger att det lättaste är att skriva. Sammanlagt anser 30,6 % av informanterna att de produktiva kunskaperna är det lättaste i finska språket. 5,6 % av informanterna berättar att receptiva kunskaperna är lättast i finskan. Som framgår av exempel 25 kommenterar en informant att många ord är lättare att förstå på finska än på svenska:

- (25) ”Många ord är lättare att förstå på finska i och med att svenskan har så många låneord från andra språk och att vissa ord är väldigt svåra att förstå. Nästan alla finskans ord förstår man fast man ser/hör dem första gången.” (SV3)

Också en annan svenskspråkig informant har lagt märke till finska ord. Enligt honom finns det i finskan flera ord som har andra betydelser än i svenskan. 8,3 % av de svenskspråkiga informanterna konstaterar att det finns ingenting som är lätt med att använda finska och 19,4 % kommenterar att allt är lika lätt samt att det finns ingenting svårt med att använda finska. Oftast anger informanterna att det är lättast att producera tal och skrift men också andra lätta saker nämns. En informant tycker att p.g.a. att han för det mesta använder finska i arbetet vållar språket inga större utmaningar och att det är en naturlig del av arbetet. Som framgår av exempel 26 nedan har en informant lagt märke till att det finns skillnader mellan finska och svenska:

- (26) ”Arbetspråket är finska, så att skriva en brottsanmälan på finska är lättare. På finska kan man kortare förklara en sak med en mening. Medan på svenska, så får man skriva många meningar för att få förklarat samma sak.” (SV26)

Trots att de svenskspråkiga informanterna anger att de produktiva kunskaperna är lättast i finska språket skattar de sina receptiva kunskaper (att förstå) högre än sina produktiva kunskaper (tala och skriva).

Som framgår av tabell 13 har informanterna från TP betydligt oftare uppgett produktiva eller receptiva färdigheter som det svåraste med att använda det svenska språket än informanterna från FP. Ingen av informanterna från FP har nämnt de receptiva kunskaperna som det svåraste och ingen av informanterna från TP har nämnt förståelsen av text som det svåraste. Till kategorin andra svar hör sådana svar som inte går att placera i produktiva eller receptiva språkfärdigheter. De finskspråkiga informanterna skattar sina receptiva kunskaper högre än sina produktiva kunskaper, vilket sammanhänger med att informanterna oftare anger de produktiva än de receptiva kunskaperna som det svåraste med att använda svenska språket. Det som informanterna i sin helhet ser som det svåraste är dock inte produktion eller förståelse av svenskan.

Tabell 13. Den svåraste språkfärdigheten i det svenska språket (%)

Färdigheter	TP	FP	Båda*
Produktiva:	33,3 %	17,8 %	26,2 %
Tal	16,7 %	7,1 %	12,3 %
Skrift	22,2 %	10,7 %	18,5 %
Receptiva:	25,0 %	-	13,9 %
Hörförståelse	19,4 %	-	10,8 %
Läsförståelse	-	-	-
Andra svar	41,7 %	82,1 %	59,9 %

* Även informanten som arbetar inom en av polisens riksomfattande enheter är inkluderad.

Över en tredjedel (33,9 %) av informanterna lyfter fram att det svåraste är att man använder svenska så sällan eller inte alls. 19,4 % av informanterna från TP och till och med 42,9 % av informanterna från FP angav att detta är det svåraste. Till exempel anger informanten i exempel 27 att det svåraste är att han inte behöver svenska i sitt arbete. Han preciserar att sålunda leder inte användningen av språket till inläring utan tvärtom glömmer han saker som han tidigare har lärt sig:

- (27) ”Vaikkeinta...niin tavallaan vaikeinta on se, etten tarvitse ruotsin kieltä omassa työssäni juuri lainkaan. Eli vaikeinta on se että kielen käyttö ei täten synnytä oppimista. Päinvastoin oppittuja asioita unohtuu.” (TP76)

Också över en fjärdedel (27,7 %) av alla finskspråkiga informanter angav att det svåraste är när man inte kommer ihåg ord eller har ett så enkelt ordförråd. Som framgår av exempel 28 berättar en informant att det svåraste med att använda svenska är att på grund av att han inte har behövt använda språket kan han inte komma ihåg ord och blandar svenska ord med engelska:

- (28) ”Kun sitä ei ole tarvinnut käyttää, niin sanat eivät muistu mieleen / sekoittaa englannin kielen sanoihin.” (TP73)

Tabell 14. Det svåraste med att använda det svenska språket (%)

Vad är det svåraste?***	TP	FP	Båda*
Att man använder språket så sällan eller aldrig	19,4 %	42,9 %	33,9 %
Produktiva färdigheter	33,3 %	17,9 %	26,2 %
Receptiva färdigheter	25,0 %	0,0 %	13,9 %
Att förstå dialekt	19,4 %	3,6 %	12,4 %
Grammatik	16,7 %	7,1 %	13,9 %
Ord/ordförråd	27,8 %	28,6 %	27,7 %

* Även informanten som arbetar inom en av polisens riksomfattande enheter är inkluderad.

** Informanterna har haft möjlighet att nämna flera saker som det svåraste med det svenska språket.

Som framgår av tabell 14 anger en del (13,9 %) av alla informanter att det svåraste är grammatik eller specificerade prepositioner, ändelser, kasusformer, ordföljd, deklinationer eller en- och ett-ord som det svåraste. De finskspråkiga informanterna (41,6 %) som anger att de har problem med grammatik och ordförråd har brister i sin formella språkliga kompetens för det är den som innehåller kunskap om uttal, grammatik och ordförråd (Abrahamsson & Bergman 2005: 15–17). Alla informanter från TP som angav att det svåraste är att förstå tal (19,4 %) specificerade att det svåraste är att förstå dialekter. Som framgår av exempel 29 nedan anger en informant att det svåraste är att förstå dialekter eftersom det är skriftspråk man har lärt sig.

(29) ”Murteiden ymmärtäminen, koska opittu ruotsi on kirjakieltä.” (TP65)

(30) ”Suomessa ruotsia puhuvien kieli eroaa liikaa "oikeasta" ruotsinkielestä” (FP47)

Likaså framgår av exempel 30 ovan att en informant från FP har svårigheter med skillnaden mellan tal- och skriftspråk. Informanten berättar att den svenska som man talar i Finland avviker för mycket från det ”riktiga” svenska språket. Skillnaden mellan tal- och skriftspråk kan vara mycket stora. Enligt Larsson (1989: 25–26) talas det snabbt och utan hinder i vardagliga situationer, vilket lätt kan orsaka problem för oerfarna språkbrukare. Problemet är också att det vardagliga talet varierar mycket från person till

person och situation till situation. 16,7 % av informanterna konstaterar att de inte har några svårigheter med användningen av finska. Konstaplarna i Hintikkas undersökning (2003: 26) anger likadana faktorer som det svåraste i det andra inhemska språket som informanterna i denna undersökning. Största delen av konstaplarna i hennes undersökning svarade att de har glömt språket eftersom de inte har behövt det.

Sammanfattningsvis kan det sägas att det svåraste för informanterna verkar vara att de behöver svenska så sällan eller aldrig. Speciellt svårt är detta för informanterna från FP. Svårast för informanterna från TP är att skriva och att förstå dialekter. Även i Loikkanen och Rasilainens (2010) studie framkom att dialekter anses vara svåra att förstå. I min studie anger 12,4 % av de finskspråkiga informanterna att dialekter är det svåraste med att använda svenska. Informanterna från TP anger tydligt oftare än informanterna från FP att de produktiva kunskaperna är svårast vilket förmodligen beror på att de också behöver använda dessa kunskaper och därför har lagt märke till hur svåra de är. Även att komma ihåg ord och ett litet ordförråd är svåra för informanterna både från TP och FP. Vår kommunikation är en blandning av konvention och originalitet och speciellt i polisyrket spelar konventionen en stor roll; böter skrivs och förhørsprotokoll förs på ett förutbestämt sätt. Poliserna är tvungna att använda ett begränsat förråd av inlärd fraser. Om man inte har ordförråd för dessa situationer är det svårt att förstå andra eller göra sig förstådd. (Börestam & Huss 2001: 42.) Således begränsar ett litet ordförråd kommunikationen mycket. För de som har problem med språket är även de rutinmässiga situationerna krävande.

Under hälften (43,6 %) av de finskspråkiga informanterna anger att de skulle fråga hjälp av en språkkunnig kollega om de märker att deras språkkunskaper inte är tillräckliga i någon situation. Över en tredjedel (35,5 %) anger att de skulle använda några andra språk, till exempel finska eller engelska i situationer där de märker att de har otillräckliga språkkunskaper. Det är också viktigt enligt de finskspråkiga informanterna att berätta artigt till kunden att man inte har tillräckliga språkkunskaper. Informanterna försöker också att uttrycka sig på ett annat sätt eller ställa preciserande frågor till kunden om de har svårigheter med att förstå någonting. Det är även möjligt att använda tolk. Också under hälften (44,0 %) av de svenskspråkiga informanterna berättar att de

skulle fråga hjälp av en finskspråkig kollega om de märker att deras språkkunskaper inte är tillräckliga i någon situation. Som framgår av exempel 31 hjälper kollegor dock varandra i språkligt svåra situationer.

- (31) ”Kalla på min helt finskspråkiga kollega, liksom kollegan gör då hans svenska kunskaper inte räcker till.” (SV9)

En del av de svenskspråkiga informanterna anger att de ändå skulle försöka använda finska så gott de kan och försöka förklara saken på ett enklare sätt. En informant anger också att det viktigaste är att kunden får bästa möjliga betjäning. Också en svenskspråkig informant anger att det är möjligt att använda tolk om man inte hittar ett gemensamt språk.

- (32) ”Om kunden inte förstår fi/sve/eng beställer jag tolk.” (SV32)

Många svenskspråkiga informanter berättar dock att de inte har varit med om sådana situationer där deras språkkunskaper inte skulle ha varit tillräckliga.

De svenskspråkiga informanterna anger inte direkt att produktiva eller receptiva kunskaper skulle vara svårast. Ca 11 % av informanterna anger dock att det svåraste är att skriva grammatikaliskt rätt. Störst problem verkar man ha med ord och grammatik. En tredjedel (33,3 %) av informanterna anser att det svåraste i finskan är grammatik, vilket betyder att även de svenskspråkiga informanterna har problem med den formella språkliga kompetensen. En del specificerar noggrannare till exempel kasusformer, objekt, ändelser eller ordföljd som det svåraste. Några ställer för höga krav i finskan på sig själva. Som framgår av exempel 33 konstaterar en informant att svårast är att kunna grammatiken perfekt och som framgår av exempel 34 berättar en svenskspråkig informant att det svåraste för honom är att våga göra fel.

- (33) ”få till det riktigt perfekt vad grammatiken beträffar” (SV2)

- (34) ”[...] man tror att allt skall måste vara perfekt för att man skall ’få’ använda det” (SV9)

- (35) ”Ordförrådet är begränsat, vilket innebär att man inte kan uttrycka sig så specifikt som man vill. Det blir att ta till de ord man kommer på. Detta resulterar i att man verkar "dummare" än man är.” (SV6)

Informanten i exempel 34 motiverar att på grund av detta har han inte ens börjat använda finska i skrift. 16,7 % av de svenskspråkiga informanterna konstaterar att det svåraste med användningen av finska är ord och ett litet ordförråd vilket betyder att informanterna har svårigheter med den formella språkliga kompetensen. En informant berättar vidare att han inte kan uttrycka sig så specifikt som han skulle vilja (exempel 35).

5.3 Språkbyte

Majoriteten (79,5 %) av de finskspråkiga informanterna har hamnat i en situation där kunden har först talat svenska men av någon orsak bytt språk till finska. Ungefär en femtedel (20,5 %) anger att de inte har hamnat i en sådan situation. Skillnaden mellan de finskspråkiga informanterna som arbetar på olika arbetsplatser är ganska stor. Nästan alla (92,9 %) av de finskspråkiga informanterna från TP anger att de har varit med om en språkbytessituation medan 62,9 % av informanterna från FP anger samma. Detta beror förmodligen på det att informanterna som arbetar vid FP möter svenskspråkiga kunder så sällan. Det är också möjligt att de svenskspråkiga kunderna har antagit att de inte får betjäning på svenska och därför har inlett kontakten med polisen på finska. Enligt Statsrådets berättelse (Justitieministeriet 2009b) känner svenskspråkiga inte alltid till sina språkliga rättigheter, vilket är en av orsakerna till att de inte uppger att de vill tala svenska. I sådana fall är polisens initiativ viktigt för att de språkliga rättigheterna ska förverkligas i praktiken. Också majoriteten (77,8 %) av de svenskspråkiga informanterna har hamnat i en situation där kunden har först talat finska men av någon orsak bytt språk till svenska. Sammanfattningsvis kan det sägas att största delen av informanterna har varit med om en situation där kunden har av någon orsak bytt språk.

De finskspråkiga informanterna anger att de tror att kunden bytte språk på grund av att kunden märkte att han kan finska bättre än vad informanten kan svenska. Informanterna anger att en orsak också kan vara att kunden har märkt att det går snabbare och lättare

att utträtta ärendet på finska än på svenska. En informant anger att ärendet skulle säkert ha blivit utträttat på svenska men kunden bytte språk eftersom han märkte att ärendet går snabbare på finska.

- (36) Asiakas on todennut, että hän puhuu paremmin suomea kuin minä ruotsia. Useimmiten asia olisi satavarmasti saatu hoidettua ruotsin kielelläkin, mutta ihminen on tajunnut, että hänen asiassaan päästään samaan lopputulokseen huomattavasti nopeammin suomeksi. Ja ihmisillä kun on nykyään aina kiire... (TP63)

Några informanter anger att kunden har antagit att informanten inte kan svenska eller att hans språkkunskaper inte är tillräckligt goda. De flesta berättar också att detta inte är fallet. En informant anger att språkbytet verkligen är dumt eftersom han klarar sig på svenska. Informanten resonerar att kunden kanske har velat visa att han kan språk och har därför bytt språk.

- (37) ”se on todella typerää, koska pärjään kyllä ruotsilla. Kai asiakas haluaa näyttää osaavansa kaikkia kieliä tai jotain.” (TP64)

Det verkar också enligt några informanter vara vanligt att kunden vill vara artig och hjälpa och därför byter språk. Som framgår av exempel 38 berättar en informant att för några kunder räcker det om polisen ens försöker att tala svenska.

- (38) ”Hän on todennut, että ainakin tuo yritti ja kohteliaisuuttaan vaihtaa suomeen kun toteaa asioinnin helpottuvan sillä.” (TP3)

- (39) ”Ehkäpä säälii konstaapeliraukkaa” (FP53)

Som framgår av exempel 39 ovan tror en informant också att kunden har bytt språk eftersom han känner medlidande med den stackars konstapeln. De finskspråkiga informanterna berättar också att kunderna kan kräva att man använder svenska. Några kunder försöker också gömma sig bakom språket men byter språk när de märker att det inte hjälper. Kunderna kan alltså använda språket för att hindra utträttandet av ärendet eller så kan de också använda språket för att visa att de är samarbetsvilliga. Även de svenskspråkiga informanterna anger att kunden kan använda språket som redskap för att ”jävlas” med polisen.

Både de finsk- och svenskspråkiga informanterna anger att tvåspråkiga kunder ofta byter språk till polisens modersmål. Även de svenskspråkiga informanterna anger att språkbytet möjligen kan bero på det att kunden har märkt att han talar bättre svenska än vad informanten talar finska eller på det att kunden har velat utträta ärendet smidigare och snabbare. Den största orsaken som de svenskspråkiga informanterna anger för språkbytet är ändå att kunden har trott att polisen inte kan svenska och därför har inlett samtalet på finska. Många informanter berättar att svenskspråkiga kunder ofta först använder finska i kontakt med polisen och att kunderna utgår ifrån att myndigheterna talar bara finska. Enligt Herberts (2009: 41) är många svenskspråkiga frustrerade över att vara tvungna att kräva betjäning på sitt modersmål och har på grund av detta valt att använda finska trots att de gärna skulle använda svenska. Polisen har förstås ingen möjlighet att veta att kunden hellre skulle tala svenska. Även enligt statsrådets berättelse (Justitieministeriet 2009b) blir svenskspråkiga oftast bemötta på finska om de inte särskilt ber om att bli betjänta på svenska. Som framgår av exempel 40 nedan berättar även en informant att många tror att det är ett måste att tala finska med myndigheter.

- (40) ”Då de märkt att även mitt modersmål är svenska och de fått tala sitt modersmål. Folk tror i allmänhet att de måste tala finska med myndigheterna, säkert speciellt polisen.” (SV9)

Enligt Statsrådets berättelse (Justitieministeriet 2009b) känner svenskspråkiga inte alltid till sina språkliga rättigheter, vilket är en av orsakerna till att de inte uppger att de vill tala svenska. I sådana fall är också polisens initiativ viktigt.

Poliserna i Loikkanen och Rasilainens studie (2010) anger att de har sällan eller aldrig upplevt situationer där kunden har bytt språk från svenska till finska. Orsaken till detta är enligt poliserna att svenskspråkiga kunder oftast använder finska vid möte med polisen, vilket också mina informanter har märkt. Det verkar alltså vara en generell tendens att de svenskspråkiga kunderna inte använder sitt modersmål i kontakt med polisen. De poliser i Loikkanen och Rasilainens undersökning (2010) som har varit med i språkbyttessituationer anger på samma sätt som mina finskspråkiga informanter att orsaken till kundens språkbyte har varit både polisens bristande kunskaper i svenska och det att de har velat bli bättre förstådda. Poliserna i Vanda har också tagit initiativ och frågat om det är möjligt att tala finska istället för svenska vilket mina informanter inte

verkar göra. Däremot uttrycker många finskspråkiga informanter i min undersökning att de gärna skulle pröva sina språkkunskaper och tala svenska med kunderna. I motsats till Loikkanen och Rasilainens informanter tycker en del av mina informanter att det är synd att svenskspråkiga kunder byter språk från svenska till finska. Det är motstridigt att en del av mina finskspråkiga informanter gärna skulle använda svenska i kontakt med kunderna men samtidigt är kunderna trötta på att kräva service på svenska och använder på grund av detta finska fast de hellre skulle tala sitt modersmål. Det finns dock grund för det att de svenskspråkiga är frustrerade och trötta på att kräva service på svenska. Enligt Herberts (2008: 32) angav över hälften av informanterna i Barometern 2005 att om de inleder diskussionen på svenska hos en myndighet blir de besvarade på finska.

Sammanfattningsvis kan det sägas att det verkar som om största orsaken till att kunderna byter språk med de finskspråkiga informanterna från svenska till finska är att kunden märker att informanten inte kan svenska lika bra som kunden kan finska och vill därför försnabba ärendet genom språkbyte. Största orsaken till att kunderna byter språk med de svenskspråkiga informanterna från finska till svenska är att kunden först har trott att informanten inte kan svenska. Det verkar också vara en allmän uppfattning att man måste använda finska med myndigheter. Enligt Herberts (2009: 41) är det viktigt att den som betjänar har motivation för att använda språket men det är också viktigt att kunderna uttrycker på vilket språk de vill bli betjänade. Det verkar som om en del av de kunder som de svenskspråkiga informanterna har mött inte har uttryckt att de har svenska som modersmål i början av kontakten och istället börjat tala finska.

5.4 Om användningen av det andra inhemska språket

Majoriteten (86,7 %) av de finskspråkiga informanterna anlitar sina språkkunniga kollegor. Informanterna från TP anlitar språkkunniga kollegor oftare än informanterna från FP. Nästan alla (97,5 %) av de finskspråkiga informanterna som arbetar vid TP anger att de anlitar språkkunniga kollegor. Majoriteten (73,5 %) av informanterna från

FP och också majoriteten (72,2 %) av de svenskspråkiga informanterna anger att de anlitar språkkunniga kollegor.

Informanterna från FP anger att de gärna ber om hjälp av en språkkunnig kollega. Största delen anger att de ber om hjälp för att vara säkra på att de har förstått allt rätt. En informant anger att det finns nästan inga som kan svenska bra. Enligt honom måste man kunna språket bra för att kunna använda det och att det är bättre att använda tolk. Som framgår av exempel 41 konstaterar han också att i Finland kan de svenskspråkiga i praktiken också finska om de bara vill och ids använda det.

- (41) ”Hyvin ruotsia osaavia ei juuri ole. ja jos kyseistä kieltä tarvitaan, niin pitää osata hyvin ja silloin käytetään tulkkia. Suomessa asuvat ruotsinkieliset osaavat kuitenkin käytännössä suomea jos vain haluavat ja viitsivät sitä käyttää.”(FP30)

Några informanter anger också att det inte finns några poliser på FPs verksamhetsområde som kan svenska utmärkt. De anger också att de i alla fall kan språket bättre än sina kollegor och ber därför inte om hjälp av sina kollegor. Av informanternas svar framkommer att det viktigaste är att man tar hand om ärendet så bra och säkert som möjligt. Också enligt Vanda-polisen i Loikkanen och Rasilainens undersökning (2010) är det viktigaste i kommunikation mellan polisen och kunder att ärendet blir korrekt och noggrant utrett. Informanterna från TP anger för sin del att de ber om hjälp av sina språkkunniga kollegor i situationer som inte är vardagliga. En informant anger att han ber om hjälp av en kollega i förhörssituationer eftersom man också måste kunna skriva förhørsprotokollet så att åklagaren och domaren kan läsa det.

- (42) ”Kuulustelut olisi hyvä olla sellaisia, että syyttäjä ja tuomari saisivat niistä selvää eivätkä ne näytä lastentarhalaisen kirjoittamalta. Tällöin pyydän ruotsinkielistä poliisia hoitamaan kuulustelun.” (TP3)

Speciellt ofta ber informanterna om hjälp av en kollega när de måste skriva någonting eller när fackspråk behövs. Av informanternas kommentarer framgår också att det är vanligt att om kollegan har svenska som modersmål tar han hand om de svenskspråkiga kunderna och den finskspråkiga informanten tar hand om de finskspråkiga kunderna. Informanterna berättar också att de ber om hjälp för att ärendet ska gå snabbare och smidigare fast de också själva skulle ha tillräckliga språkfärdigheter. De svenskspråkiga

informanterna anger att de behöver hjälp av en kollega till exempel för att korrekturläsa en text.

- (43) ”Att korrekturläsa texter och för att kontrollera om en text verkligen ger de budskap som man vill förmedla. Dessutom diskuterar man ofta om hur man säger en viss sak och varför man just skall använda en viss fras och inte en annan. Det här är inte enbart på finska utan även på sitt eget modersmål så behöver man bekräftelse och utveckling.” (SV3)

I tillägg till att behöva hjälp med skrift ber de svenskspråkiga informanterna om hjälp om kunden har ett invecklat ärende eller om de inte är säkra på att de har förstått allt rätt. Oftast ber informanterna dock hjälp av en språkkunnig kollega med korrekturläsning.

De finskspråkiga informanterna är inte eniga i sina svar på frågan om det är naturligt för dem att använda svenska. Över hälften (58,4 %) av informanterna anser att det inte är naturligt att använda svenska och resten av de finskspråkiga informanterna anser att det är naturligt för dem att använda svenska. Det finns en ganska klar skillnad mellan TP och FP. Största delen (58,4 %) av de finskspråkiga informanterna som arbetar vid TP anger att det är naturligt för dem att använda svenska medan 80 % av informanterna från FP anger att det inte är naturligt för dem att använda svenska. En så stor skillnad mellan arbetsplatserna är trots allt inte överraskande när man kommer ihåg premisserna. Knappt en tredjedel av de finskspråkiga informanterna hade vidare kommenterat sina språkfärdigheter. Informanterna som arbetar vid FP anger att de talar hellre engelska med svenskspråkiga. En informant kommenterar att han talar engelska med svenskspråkiga eftersom kommunikationen är bättre när båda talar ett främmande språk. Många som arbetar vid FP berättar också att de behöver svenska mycket sällan inom FPs område. Informanterna från TP kommenterar att de använder svenska fast de inte kan det felfritt. De anger att de vågar använda svenska och att man lär sig språket när man använder det och inte tänker på de fel man gör. En kommenterar att han talar på svenska om motparten uppmuntrar honom. Det kommenteras också att ofta har man en svenskspråkig kollega som oftast tar hand om de situationer där användningen av svenska behövs.

De svenskspråkiga informanterna är rätt enhetliga i sina svar på frågan om det är naturligt för dem att använda finska. Största delen (83,3 %) anger att det är naturligt att använda finska och under en femtedel (16,7 %) anger att det inte är naturligt att använda språket. De svenskspråkiga informanterna kommenterar att efter många år har det blivit naturligare att använda finska. En anger att han talar finska bara när han inte har något annat alternativ. Detta är på grund av att han fortfarande har ”skolkänslan” kvar och allt måste vara perfekt innan han vågar öppna sin mun. Några svenskspråkiga informanter kommenterar att de använder finska dagligen både hemma och i arbetet. En anger att han arbetar på en helt svenskspråkig ort och en att det inte känns naturligt att använda finska eftersom han inte använder finska på fritiden.

6 INFORMANTERNAS ATTITYDER TILL DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET

I attitydpåståendena används en Likertskala som i grunden är ett flerindikatormått avseende en uppsättning attityder som rör ett visst tema. Syftet med Likertskalan är vidare att mäta intensiteten i attityden. Jag har i min undersökning använt den vanligaste formen av påståenden, vilket betyder att jag har påståenden som är inriktade på en bestämd frågeställning. Informanterna kan ange i vilken utsträckning de håller med om påståendena. Informanternas svar har kodats med hjälp av en siffra och siffran fungerar därefter som ett mått. I analysen använder jag dock inte siffrorna utan svarsalternativet, dvs. t.ex. *av samma åsikt*.

I attitydpåståendena har jag valt att dela in informanternas svar i tre olika kategorier. I stället för att behandla alla svarsalternativ (helt av samma åsikt, delvis av samma åsikt, delvis av annan åsikt, helt av annan åsikt, kan inte säga) som skilda kategorier använder jag kategorierna *av samma åsikt*, *av annan åsikt* och *kan inte säga*. Till *av samma åsikt* hör alltså både svarsalternativen helt av samma åsikt och delvis av samma åsikt och till *av annan åsikt* hör både helt av annan åsikt och delvis av annan åsikt. Dessa tre kategorier används i texten men i tabellerna är alla fem svarsalternativen med i sin ursprungliga form och svaren jämförs även med tidigare forskningsresultat. Informanternas svar behandlas ett påstående åt gången. Jag kontrollerar också om det finns en korrelation mellan informanternas attityder. Alla påståenden finns med i bilagorna men i texten använder jag även koder för att skilja mellan påståendena. Koderna P1–P11 används för påståendena som ställdes för de finskspråkiga informanterna. För de svenskspråkiga informanterna ställdes motsvarande påståenden och därför används samma koder för påståendena som ställdes för de svenskspråkiga informanterna. De svenskspråkiga informanterna besvarade dock inte påståendena P2, P4, P5 och P6. Problemet med att använda enkäter i mätning av attityder är enligt Bryman (2011: 275) systematisk skevhet i reaktionerna. Personerna kan försöka ge socialt önskvärda svar och konsekvent svara jakande eller nekande på frågorna oberoende av vad de handlar om. Sådana svarstendenser är dock lätt att märka när man kodar svaren, vilket jag har gjort. I min undersökning verkar sådana tendenser inte förekomma.

Första påståendet (tabell 15) utreder om de finskspråkiga informanterna skulle delta i en språkkurs på svenska om de fick möjligheten (Osallistuisin ruotsin kielen kurssille, jos minulle siihen tarjoutuisi mahdollisuus). Påståendet tar bl.a. reda på om informanterna skulle vara motiverade nog för att studera svenska. Över hälften av de finskspråkiga informanterna (61,5 %) ställer sig positiv till att delta i en språkkurs på svenska om de fick möjligheten. En tredjedel (33,3 %) är av annan åsikt och en femtedel (20,5 %) är helt av annan åsikt när jag frågade om de skulle delta i en språkkurs på svenska.

Tabell 15. Informanternas svar på påståendet om deltagande i en språkkurs i det andra inhemska språket

Svarsalternativ	TP	FP	TP+FP*	SV
Helt av samma åsikt	26,2	25,7	25,6	11,1
Delvis av samma åsikt	35,7	37,1	35,9	11,1
Delvis av annan åsikt	9,5	14,3	12,8	16,7
Helt av annan åsikt	21,4	20,0	20,5	41,7
Kan inte säga	7,2	2,9	5,2	19,4

* Även informanten som arbetar inom en av polisens riksomfattande enheter är inkluderad.

Skillnaden i svarsbeteende mellan polisinsättningarna är nästan obefintlig. Också 52 % av poliserna i Hintikkas (2003) undersökning angav att de skulle ha studerat språket även om det inte hade varit obligatoriskt, vilket är en lite mindre andel jämfört med att 61,5 % av de finskspråkiga informanterna i min undersökning skulle delta i en språkkurs på svenska. Även de svenskspråkiga informanterna svarade på ett motsvarande påstående (Jag skulle delta i en språkkurs på finska om jag fick möjligheten). De svenskspråkiga informanterna är oftast (58,4 %) av annan åsikt än påståendet, de skulle alltså inte delta i en språkkurs om de fick möjlighet. Lite över en femtedel (22,2 %) av de svenskspråkiga informanterna skulle delta i en språkkurs på finska och nästan en femtedel (19,4 %) kan inte säga om de skulle delta. Det är ett generellt antagande att om någon har en positiv attityd till någonting beter han sig också enligt det men sambandet mellan attityd och beteende är inte tydligt. Fast majoriteten av de finskspråkiga informanterna har en positiv attityd till deltagande i en språkkurs är det

inte möjligt att säga om de också skulle bete sig enligt attityden för enligt Garrett (2010: 24) kan kognition, affekt och beteende agera utan att sinsemellan vara i samband.

De finskspråkiga informanter som skulle delta i en språkkurs på svenska anser också att det är synd om det svenska språket och kulturen skulle dö ut i Finland (P2). De anger att de inte tycker att svenskspråkiga får omotiverade fördelar när till exempel studieplatser fylls (P5). De anser också att det är viktigt för Finland att höra till Norden och att ha en nordisk identitet (P9). De tycker även att de ledande politikerna i Finland borde kunna både de inhemska språken (P11). Det är vidare intressant att notera att de finskspråkiga informanter som använder svenska under arbetstiden också är mer intresserade av att delta i en språkkurs än de informanter som inte använder språket under arbetstiden.

Det finns ett samband mellan hur bra produktiva språkfärdigheter de svenskspråkiga informanterna anger sig ha och deras attityder till deltagande i en språkkurs på finska. Ju sämre produktiva kunskaper informanterna anser sig ha desto hellre skulle de delta i en språkkurs. Således ser det ut som de svenskspråkiga poliser som inte anser sig ha så goda kunskaper i finska skulle vara färdiga att förbättra dem. Spearmans rho för attitydvariabeln och variabeln om hur bra informanterna anser sig tala finska är 0,477 och korrelationen är signifikant på nivån 0,050. Spearmans rho för attitydvariabeln och variabeln om hur bra de svenskspråkiga informanterna anser sig kunna skriva är 0,426 och korrelationen är signifikant på nivån 0,010 men den är dock bara svagt lineär.

Det andra påståendet utreder om de finskspråkiga informanterna tycker att det skulle vara skada om svenska språket och kulturen skulle dö ut i Finland (Mielestäni olisi vahinko, jos ruotsin kieli ja kulttuuri häviäisivät Suomesta). Påståendet tar bl.a. reda på om informanterna anser att det svenska är en väsentlig och viktig del av det finländska samhället. Majoriteten av informanterna (59,7 %) anger att det skulle vara synd om det svenska skulle dö ut i Finland. Över en tredjedel (36,4 %) anger att försvinnandet av svenskan inte skulle vara någon stor skada. Enligt Garrett (2010: 10) finns det negativa attityder till språk på grund av att det finns en generell föreställning om att några språk inte fyller språkets alla funktioner. Detta är dock sannolikt inte orsaken till att en del av

informanterna i min undersökning har negativa attityder till det andra inhemska språket eller dess talare.

Tabell 16. Informanternas svar på påståendet om svenska språkets och kulturens fortlevnad i Finland

Svarsalternativ	Svar / %	TP	FP	Båda*
Helt av samma åsikt		35,7	17,7	27,3
Delvis av samma åsikt		31,0	32,3	32,5
Delvis av annan åsikt		11,9	20,6	15,6
Helt av annan åsikt		14,3	29,4	20,8
Kan inte säga		7,1	–	3,8

* Även informanten som arbetar inom en av polisens riksomfattande enheter är inkluderad.

Som framgår av tabell 16 har svarsalternativet ”delvis av samma åsikt” fått mest svar och detta är också det genomsnittliga svaret bland informanterna. Påståendet *Mielestäni olisi vahinko, jos ruotsin kieli ja kulttuuri häviäisivät Suomesta* (Jag tycker att det är skada om svenska språket och kulturen skulle dö ut i Finland) skulle inte fungera lika väl om det frågades om finska språket och kulturen eftersom det kunde vara för svårt för de svenskspråkiga informanterna att föreställa sig en sådan situation där finska språket och kulturen skulle dö ut i Finland. Trots att det är bara cirka 5 miljon människor i världen som talar finska är språkets ställning stark och tryggad. Detta påstående var med i Folktingets och Magmas undersökningar. År 1996 var 73 % av informanterna av samma åsikt som påståendet (Svenska Finlands folkting 1997: 84) och år 2008 var motsvarande procentandel 72 % (Magma 2009). Informanterna i min undersökning verkar ha en lite negativare attityd till svenska språket och kulturen än Folktingets och Magmas informanter.

De finskspråkiga informanter som tycker att det vore skada om svenska språket och kulturen skulle dö ut i Finland anser att det i framtiden inte blir mindre viktigt med kunskaper i svenska (P3). De anser också att de svenskspråkiga inte får omotiverade fördelar på grund av sitt språk (P5) och att svenskspråkiga inte vill isolera sig från den finskspråkiga befolkningen (P6). De finskspråkiga informanter som förhåller sig

positiva till svenskan anger att de kunde tänka sig äktenskap med en svenskspråkig person (P7) och att politikerna i Finland borde kunna både finska och svenska (P11).

Det finns ett samband mellan hur bra språkfärdigheter de finskspråkiga informanterna anser sig ha och hur de förhåller sig till om svenska språket och kulturen skulle dö ut i Finland. Ju bättre språkfärdigheter informanterna anser sig ha desto positivare attityd har de till svenska. Spearmans rho varierar från 0,472 till 0,491 och korrelationen är signifikant på 0,010 nivå. Även de informanter som använder svenska ofta har en positivare attityd till svenskan jämfört med de som använder svenska bara sällan. Spearmans rho varierar från 0,444 till 0,498 och korrelationen är signifikant på 0,010 nivå.

Tredje påståendet (Ruotsin kielen osaamisen merkitys vähenee jatkuvasti) utreder om de finskspråkiga informanterna anser att det hela tiden blir mindre viktigt med kunskaper i svenska (tabell 17). Påståendet tar alltså bl.a. reda på vad informanterna anser att ska hända med svenska språkets ställning och vikt i framtiden. Svaren på påståendet är ganska jämnt fördelade. Lite över hälften (51,3 %) av alla finskspråkiga informanter anser att vikten av att kunna svenska inte kommer att minska i framtiden och under hälften av informanterna (44,8 %) anser att svenskan hela tiden blir mindre viktig.

Tabell 17. Informanternas svar på påståendet om vikten av kunskaper i det andra inhemska språket

Svar / %	TP	FP	TP+FP*	SV
Helt av samma åsikt	14,3	25,7	19,2	–
Delvis av samma åsikt	19,0	31,4	25,6	–
Delvis av annan åsikt	40,5	28,6	34,6	2,8
Helt av annan åsikt	23,8	8,6	16,7	97,2
Kan inte säga	2,4	5,7	3,9	–

* Även informanten som arbetar inom en av polisens riksomfattande enheter är inkluderad.

Det finns skillnader i de finskspråkiga informanternas attityder. Minoriteten (33,3 %) av informanterna från TP är av samma åsikt som påståendet medan majoriteten (57,1 %) av

informanterna från FP är av samma åsikt. Informanterna från FP anser alltså att det hela tiden blir mindre viktigt med kunskaper i svenska.

Som framgår av tabell 17 är de svenskspråkiga informanterna säkra på att det inte blir mindre viktigt med kunskaper i finska i framtiden. Alla informanterna är av annan åsikt än påståendet. År 1996 var majoriteten (60 %) av samma åsikt (Svenska Finlands folkting 1997: 84) och år 2008 var 70 % av samma åsikt vad gäller att det blir hela tiden mindre viktigt med kunskaper i svenska (Magma 2009). Under hälften (44,8 %) av de finskspråkiga informanterna i min undersökning är av samma åsikt vilket betyder att de ser svenskans framtid i Finland som mer positiv än informanterna i Folktingets och Magmas undersökningar. Dock ser informanterna från FP svenskans framtid inte lika positiv som informanterna från TP. Informanterna som arbetar vid FP har också lite motstridiga attityder. Största delen (57,1 %) av dem anger att det blir hela tiden mindre viktigt med kunskaper i svenska men ändå anger majoriteten (62,8 %) att de skulle delta i en språkkurs på svenska om de fick möjlighet. Attitydernas olika beståndsdelar kan också enligt Garrett (2010: 24) vara motstridiga. I detta fall innehåller den affektiva och den kognitiva komponenten av attityden individens tankar om och känslor för svenska språket. Den beteendemässiga komponenten för sin del representerar individens färdighet att agera efter sin attityd. En individ kan alltså tycka att det är viktigt att kunna ett språk men trots detta inte studera det. Beteendet kan således strida mot attityden men även attityderna kan vara motstridiga sinsemellan (Garrett 2010: 24).

De finskspråkiga informanter som anser att det hela tiden blir mindre viktigt med kunskaper i svenska anser att de svenskspråkiga får omotiverade fördelar på grund av sitt språk (P5) och de anser även att de svenskspråkiga vill isolera sig från den finskspråkiga befolkningen (P6). De som ställer sig negativa till svenskan (P3) tycker inte heller att det är viktigt att politikerna kan de båda inhemska språken (P11).

Det finns också en korrelation som är signifikant på 0,050 nivå mellan de finskspråkiga informanternas svar på attitydpåståendet och hur mycket svenska de använder. Ju mer svenska informanterna använder i förhållande till finska desto positivare ser de vikten av att kunna svenska eller finska i framtiden. Också de finskspråkiga informanter som

anser sig ha goda språkfärdigheter förhåller sig positiva till vikten av att kunna svenska i framtiden.

Fjärde påståendet (Suomen perustuslaki antaa maamme ruotsinkieliselle väestölle oikeuden saada palvelua omalla kielellään esimerkiksi virastoissa) utreder om de finskspråkiga informanterna anser att Finlands grundlag ger landets svenskspråkiga befolkning rätt att få service på sitt modersmål till exempel vid ämbetsverk (tabell 18). Informanterna är rätt eniga i sina svar. 91,0 % av alla informanter anger att de är av samma åsikt som påståendet och 66,6 % anger att de är helt av samma åsikt. Några informanter är av annan åsikt och på samma sätt anger några att de inte kan säga om Finlands grundlag ger svenskspråkiga rätt att få service på sitt modersmål.

Tabell 18. Informanternas svar på påståendet om Finlands grundlag

Svar / %	TP	FP	Båda*
Helt av samma åsikt	69,0	62,9	66,6
Delvis av samma åsikt	21,4	28,5	24,4
Delvis av annan åsikt	2,4	2,9	2,6
Helt av annan åsikt	4,8	–	2,6
Kan inte säga	2,4	5,7	3,8

* Även informanten som arbetar inom en av polisens riksomfattande enheter är inkluderad.

Märkbart största delen av alla informanter har svarat att de är helt av samma åsikt som påståendet. Enligt Dufholm (1998: 11) är finskspråkigas språkliga rättigheter tryggade och bristerna på rättigheter är främst undantag. Däremot ser det ut som om de svenskspråkigas språkliga rättigheter förbises rent regelmässigt. Även enligt statsrådets berättelse (Justitieministeriet 2009b) förverkligas finskspråkigas språkliga rättigheter till stor del bra medan det finns brister i svenskspråkigas språkliga rättigheter. Det är dock möjligt att finskspråkiga inte får service på sitt modersmål i tvåspråkiga kommuner där svenskan är majoritetsspråk. Sammanfattningsvis kan man säga att de finskspråkigas språkliga rättigheter är i ett så bra skick att det inte lönar sig att fråga om den

finskspråkiga befolkningens rätt att få service vid t.ex. ämbetsverk. Ovannämnda påstående reder också ut om de finskspråkiga poliserna är medvetna om den svenskspråkiga befolkningens rätt att få service på sitt eget språk. År 1996 var majoriteten (85 %) av respondenterna av samma åsikt som påståendet (Svenska Finlands folkting 1997: 90) jämfört med att 91,0 % av de finskspråkiga informanterna i min undersökning är av samma åsikt. Resultaten är ganska likadana. År 1996 var dock 12 % av informanterna av annan åsikt medan motsvarande andel i min undersökning är 5,2 %. Således kan det sägas att det verkar som om kunskap om lagen går i bättre riktning eller att poliserna har större medvetenhet om detta än vad vanliga medborgare har. Enligt statsrådets berättelse från år 2009 förekommer det dock ännu bristande kännedom om kundernas språkliga rättigheter (Justitieministeriet 2009b).

Påståendet *Finlands grundlag ger den svenskspråkiga befolkningen rätt att få service på sitt eget språk* visar inte ett starkt samband med de andra påståendena. De finskspråkiga informanter som anser att grundlagen ger de svenskspråkiga rätt att få service på svenska anser att Finland och Sverige i framtiden kunde gå samman till en enda stat (P8). Korrelationen mellan dessa två variabler är dock bara nästan signifikant och sambandet är bara svagt lineär. De finskspråkiga som håller med att Finland och Sverige kunde gå samman (P8) anser inte att de svenskspråkiga får omotiverade fördelar på grund av sitt språk (P5). Sambandet här är svagt men ändå signifikant.

Femte påståendet (Maamme ruotsinkieliset saavat mielestäni aiheutonta etua kielestään esimerkiksi opiskelupaikkoja ja virkoja täytettäessä) utreder om de finskspråkiga informanterna anser att finlandssvenskarna får omotiverade fördelar av sitt språk till exempel när studieplatser fylls och tjänster besätts (tabell 19). Största delen (71,8 %) av de finskspråkiga informanterna är av samma åsikt som påståendet och under en femtedel (17,9 %) är av annan åsikt. Största delen av informanterna anser alltså att finlandssvenskar får omotiverade fördelar av sitt språk.

Tabell 19. Informanternas svar på påståendet om finlandssvenskarna får omotiverade fördelar p.g.a. sitt språk

Svarsalternativ	Svar / %	TP	FP	Båda*
Helt av samma åsikt		35,7	17,1	26,9
Delvis av samma åsikt		40,5	48,6	44,9
Delvis av annan åsikt		14,3	11,4	12,8
Helt av annan åsikt		2,4	8,6	5,1
Kan inte säga		7,1	14,3	10,3

* Även informanten som arbetar inom en av polisens riksomfattande enheter är inkluderad.

Påståendet är lite negativt laddat och den behandlar de svenskspråkiga som en minoritet som får ogrundade förmåner på grund av sitt språk. Enligt Svenska Finlands folkting (1997: 57–58) förutsätter svenskans bevarande i Finland arrangemang och skydd speciellt när det gäller utbildning. Allardt anser att svenskspråkiga undervisningsenheter och elevkvoter är nödvändiga om man vill bibehålla svenskans ställning (Svenska Finlands folkting 1997: 58). Bakom påståendet finns alltså även idén att reda ut om informanterna anser det vara viktigt att bevara svenskan i Finland.

I min undersökning var majoriteten (71,8 %) av informanterna av samma åsikt som påståendet vilket betyder att de har negativare attityder till de fördelar som finlandssvenskarna får på grund av sitt språk. År 1996 svarade respondenterna inte på ett enhetligt sätt för 52 % var av samma åsikt som och 39 % av annan åsikt än påståendet (Svenska Finlands folkting 1997: 91).

De finskspråkiga informanter som anser att de svenskspråkiga får omotiverade fördelar på grund av sitt språk (P5) anser också att de svenskspråkiga vill isolera sig från den finskspråkiga befolkningen (P6). De anser även att det inte är viktigt att de ledande politikerna i Finland behärskar både finska och svenska (P11). Vidare anger de som anser att de svenskspråkiga vill hålla sig för sig själva och isolera sig från den finskspråkiga befolkningen (P6) att det finska är långt borta från det nordiska (P10).

Enligt Andersson (1989: 18) har attityderna två språkliga funktioner och en av dem styr våra bedömningar av andra människor. Sjätte och sjunde påstående rör denna språkliga funktion hos attityderna. Sjätte påståendet (Mielestäni maamme ruotsinkieliset haluavat pitääytyä omissa oloissaan ja eristäytyä suomenkielisestä väestöstä) utreder om de finskspråkiga informanterna tycker att finlandssvenskarna vill hålla sig för sig själva och isolera sig från den finskspråkiga befolkningen. Svaren på påståendet fördelar sig ganska jämnt för lite under hälften (48,7 %) av de finskspråkiga informanterna är av samma åsikt och lite under hälften (47,5 %) är av annan åsikt än påståendet. Största delen av informanterna är delvis av samma eller annan åsikt, dvs. de är lite osäkra i sitt svar. Även poliserna i Hintikkas (2003) undersökning svarade på samma påstående och 60 % av dem angav att de är av samma åsikt som påståendet, vilket betyder att de har en negativare åsikt om finlandssvenskarna än vad informanterna i denna undersökning har. År 1996 var 55 % och år 2008 var 37 % av samma åsikt ifråga om att finlandssvenskarna vill hålla sig för sig själva (Svenska Finlands folkting 1997, Magma 2009) och resultatet är ganska likartat det resultat jag fick.

Tabell 20. Informanternas svar på påståendet om finlandssvenskarnas isolering

Svarsalternativ \ Svar / %	TP	FP	Båda*
Helt av samma åsikt	16,7	11,4	14,1
Delvis av samma åsikt	33,3	37,1	34,6
Delvis av annan åsikt	38,1	34,3	37,2
Helt av annan åsikt	11,9	8,6	10,3
Kan inte säga	–	8,6	3,8

* Även informanten som arbetar inom en av polisens riksomfattande enheter är inkluderad.

Enligt Bijvoet (2008: 119) är attityderna till språk inte attityder till själva språket utan snarare är de en föreställning om våra attityder till talarna av språket. Således kan det sägas att när jag utreder informanternas attityder till finlandssvenskarna och finskspråkiga personer utreder jag på samma gång informanternas attityder till de båda inhemska språken.

Sjunde påståendet (Voisin periaatteessa ajatella avioliittoa ruotsinkielisen henkilön kanssa) utreder om de finskspråkiga informanterna tycker att de i princip skulle kunna tänka sig äktenskap med en finlandssvensk. Majoriteten (84,6 %) av de finskspråkiga informanterna anger att de skulle kunna tänka sig äktenskap med en finlandssvensk medan bara en liten del (6,4 %) är av annan åsikt än påståendet. I Hintikkas undersökning (2003: 36) angav majoriteten (67 %) att de var av samma åsikt som påståendet. År 1996 angav 69 % och år 2008 65 % att de i princip skulle kunna tänka sig äktenskap med en finlandssvensk (Svenska Finlands folkting 1997: 94; Magma 2009). Jämfört med Folktingets, Magmas och Hintikkas undersökningar har mina informanter positivare attityder till finlandssvenskarna.

Tabell 21. Informanternas svar på påståendet om möjligt äktenskap med en finlandssvensk/ finskspråkig person

Svar / % Svarsalternativ	TP	FP	TP+FP*	SV
Helt av samma åsikt	61,9	54,3	57,7	61,1
Delvis av samma åsikt	26,1	25,7	26,9	22,3
Delvis av annan åsikt	4,8	2,9	3,8	–
Helt av annan åsikt	2,4	2,9	2,6	8,3
Kan inte säga	4,8	14,2	9,0	8,3

* Även informanten som arbetar inom en av polisens riksomfattande enheter är inkluderad.

Informanterna är rätt eniga i sina svar. Majoriteten (83,4 %) av de svenskspråkiga informanterna skulle i princip kunna tänka sig äktenskap med en finskspråkig person. En liten del (8,3 %) av de svenskspråkiga informanterna är av annan åsikt än påståendet. I Svenska kulturfondens enkätundersökning från år 1992 ställdes påståendet *Att gifta sig över språkgränsen skapar nog bara problem* och 69 % av informanterna var av annan åsikt än påståendet och ställde sig alltså positiv till att gifta sig med en finskspråkig person. I Barometern 2002 och 2006 ställdes samma påstående som i kulturfondens undersökning och 75 % av informanterna ställde sig positiv till att gifta sig med en finskspråkig. Det verkar som om relationerna mellan språkgrupperna, i alla fall från de svenskspråkigas del, har förändrats under åren i en positivare riktning.

Det finns ett samband mellan variabeln *Jag skulle i princip kunna tänka mig äktenskap med en finskspråkig person* och hur bra de svenskspråkiga informanterna anser sig kunna finska. Spearmans rho för variablerna varierar mellan 0,402 och 0,443. Korrelationen mellan attitydvariabeln och variabeln om hur bra informanterna anser sig kunna tala finska är signifikant på 0,050 nivå och korrelationen mellan attitydvariabeln och andra språkkunskapsvariabler är signifikant på 0,010 nivå. Det finns även en korrelation mellan den ovannämnda attitydvariabeln och den variabel som gäller informanternas åsikt om det är naturligt för dem att använda finska. De informanter som anger att de skulle kunna tänka sig äktenskap med en finskspråkig person anger i stort sett att det är naturligt för dem att använda finska. Korrelationen är dock bara svagt lineär och signifikant på 0,050 nivå. Det finns även ett samband mellan variabeln *Jag skulle i princip kunna tänka mig äktenskap med en finskspråkig person* och mellan hur mycket de svenskspråkiga informanterna anger sig använda finska i förhållande till svenska på fritiden och under arbetstiden. Spearmans rho för dessa variabler är 0,519 och 0,575. Ju mer finska de svenskspråkiga informanterna använder i förhållande till svenska desto positivare förhåller de sig till äktenskap med en finskspråkig person. Intressant är även att märka att det finns ett samband mellan variablerna om äktenskap med en finskspråkig person (P7) och om det finska är långt borta från det nordiska (P10). De svenskspråkiga informanter som anser att det finska inte är långt borta från det nordiska anger också att de skulle kunna tänka sig äktenskap med en finskspråkig person. På motsvarande sätt anger också informanter som anser att det finska är långt borta från det nordiska att de inte kunde tänka sig äktenskap med en finskspråkig.

Åttonde påståendet (Mielestäni Suomi ja Ruotsi voisivat tulevaisuudessa yhdistyä yhdeksi valtioksi) utreder om informanterna tycker att Finland och Sverige i framtiden kunde gå samman till en enda stat (tabell 22). Informanterna är ganska eniga i sina svar. 75 % av alla finskspråkiga informanter anger att de är helt av annan åsikt och till och med över 81 % anger att de är av annan åsikt. Cirka 9 % uttrycker att de är av samma åsikt. Majoriteten av informanterna tycker alltså inte att Finland och Sverige kunde gå samman till en enda stat. Det är dock intressant att märka att informanterna från FP

förhåller sig positivare till idén om en förenad stat än de finskspråkiga informanterna från TP.

Tabell 22. Informanternas svar på påståendet om en möjlig union mellan Finland och Sverige

Svar / % Svarsalternativ	TP	FP	TP+FP*	SV
Helt av samma åsikt	–	5,7	2,6	13,9
Delvis av samma åsikt	–	14,3	6,5	8,3
Delvis av annan åsikt	9,8	2,9	6,5	13,9
Helt av annan åsikt	87,8	60,0	75,3	55,6
Kan inte säga	2,4	17,1	9,1	8,3

* Även informanten som arbetar inom en av polisens riksomfattande enheter är inkluderad.

Majoriteten (69,5 %) av de svenskspråkiga informanterna är av annan åsikt än påståendet. De tycker alltså inte att Finland och Sverige i framtiden kunde gå samman till en enda stat. Lite över en femtedel (22,2 %) av de svenskspråkiga informanterna är av samma åsikt som påståendet, vilket betyder att de inte förhåller sig lika starkt negativt till påståendet som de finskspråkiga informanterna. Det är intressant att märka att de finskspråkiga informanterna från TP är enstämigare i sin attityd jämfört med informanterna från FP eftersom ingen informant från TP anger att han är av samma åsikt medan till och med 20,0 % av informanterna från FP anger samma. År 1996 var majoriteten (87 %) av informanterna av annan åsikt än påståendet (Svenska Finlands folkting 1997: 97). Således hade respondenterna år 1996 en lite negativare ställning till en union mellan Finland och Sverige än informanterna i min undersökning har.

Nionde påståendet (Pohjoismaihin kuuluminen ja pohjoismainen identiteetti ovat mielestäni tärkeä asia Suomelle) utreder om informanterna tycker att det är viktigt för Finland att höra till Norden och att ha en nordisk identitet (tabell 23). Största delen (89,7 %) av de finskspråkiga informanterna är av samma åsikt som påståendet och anser alltså att det nordiska är viktigt för Finland. 5,1 % är av annan åsikt. De finskspråkiga informanterna som anser att det är viktigt för Finland att höra till Norden och ha en nordisk identitet tycker inte att det finska är långt borta från det nordiska. Nästan alla

(97,2 %) av de svenskspråkiga informanterna är helt av samma åsikt som påståendet. De tycker att det är viktigt för Finland att höra till Norden och ha en nordisk identitet.

Tabell 23. Informanternas svar på påståendet om Finlands tillhörighet till Norden

Svar / % Svarsalternativ	TP	FP	Båda*	SS
Helt av samma åsikt	52,3	60,0	55,1	97,2
Delvis av samma åsikt	38,1	28,5	34,6	–
Delvis av annan åsikt	4,8	–	2,6	–
Helt av annan åsikt	2,4	2,9	2,6	2,8
Kan inte säga	2,4	8,6	5,1	–

* Även informanten som arbetar inom en av polisens riksomfattande enheter är inkluderad.

År 1996 angav 91 % och år 2008 93 % att de är av samma åsikt om att det är viktigt för Finland att höra till Norden (Svenska Finlands folkting 1997). Resultatet liknar mitt resultat.

Enligt Bijvoet (2008) spelar det affektiva inslaget i attityderna en viktig roll vid identitetskonstruktion. När man värderar sina egna egenskaper och egna gruppens egenskaper positivt får man en positiv självuppfattning och samtidigt motiverar man sitt medlemskap i gruppen. Majoriteten av informanterna i min undersökning ansåg det vara viktigt för Finland att ha en nordisk identitet. Majoriteten av informanterna vill associera Finland med Norden och detta skulle man inte göra om man såg det nordiska som någonting negativt eftersom vi vill se vårt medlemskap i en grupp som någonting positivt. Således kan det sägas att 89,7 % av de finskspråkiga informanterna och 97,2 % av de svenskspråkiga informanterna ser Norden och en nordisk identitet som positiv.

Tionde påståendet (Suomalaisuus on mielestäni kaukana pohjoismaalaisuudesta) tar reda på om informanterna tycker att det finska är långt borta från det nordiska. Ingen av de finskspråkiga informanterna är helt av samma åsikt som påståendet. Lite över 10 % är delvis av samma åsikt och majoriteten (83,4 %) är av annan åsikt. År 1996 var majoriteten (82 %) av annan åsikt än påståendet (Svenska Finlands folkting 1997: 100),

vilket liknar svaren de finskspråkiga informanterna har gett. De svenskspråkiga håller dock inte med de finskspråkiga.

Tabell 24. Informanternas svar på påståendet om att det finska är långt borta från det nordiska

Svar / % Svarsalternativ	TP	FP	Båda*	SV
Helt av samma åsikt	–	–	–	27,8
Delvis av samma åsikt	11,9	8,6	10,2	44,4
Delvis av annan åsikt	33,3	25,7	30,8	11,1
Helt av annan åsikt	47,6	60,0	52,6	16,7
Kan inte säga	7,2	5,7	6,4	–

* Även informanten som arbetar inom en av polisens riksomfattande enheter är inkluderad.

Majoriteten (72,2 %) av de svenskspråkiga informanterna tycker att det finska är långt borta från det nordiska. Lite under en tredjedel (27,8 %) är av annan åsikt än påståendet. Intressant är att märka att 97,2 % av de svenskspråkiga informanterna tycker att det är viktigt för Finland att höra till Norden och ha en nordisk identitet men samtidigt tycker 72,2 % att det finska är långt borta från det nordiska. De finsk- och svenskspråkiga informanterna har alltså mycket avvikande attityder när det gäller sambandet mellan Finland och Norden. Det finns en signifikant, men svagt lineär korrelation mellan de svenskspråkiga informanternas produktiva språkfärdigheter och deras attityder om att det finska är långt borta från det nordiska. Ju bättre produktiva språkfärdigheter de svenskspråkiga informanterna har desto närmare varandra anser de att det finska och det nordiska ligger varandra.

Sista påståendet (Maamme johtavien poliitikkojen pitäisi hallita sekä suomen että ruotsin kieli) tar reda på om informanterna anser att de ledande politikerna i Finland borde kunna både finska och svenska (tabell 25). Största delen (76,9 %) av de finskspråkiga informanterna är av samma åsikt som påståendet och en femtedel (20,5 %) är av annan åsikt. Största delen av de finskspråkiga informanterna anser alltså att det är viktigt att de ledande personerna i Finland kan båda inhemska språken.

Tabell 25. Informanternas svar på påståendet om de ledande politikerna i Finland borde kunna både finska och svenska

Svar / % Svarsalternativ	TP	FP	Båda*	SV
Helt av samma åsikt	52,4	45,7	48,7	86,1
Delvis av samma åsikt	26,2	28,6	28,2	13,9
Delvis av annan åsikt	21,4	11,4	16,7	–
Helt av annan åsikt	–	8,6	3,8	–
Kan inte säga	–	5,7	2,6	–

* Även informanten som arbetar inom en av polisens riksomfattande enheter är inkluderad.

Alla (100,0 %) svenskspråkiga informanter är av samma åsikt som påståendet. De anser att de ledande politikerna i Finland borde kunna de inhemska språken. För de svenskspråkiga informanterna är det alltså viktigare att också landets huvudmän kan de båda inhemska språken. År 2008 gav påståendet som resultat att 85 % av respondenterna var av samma åsikt (Magma 2009) och resultatet är ganska likadant som mitt resultat (76,9 % av de finskspråkiga och 100,0 % av de svenskspråkiga är av samma åsikt).

7 SLUTDISKUSSION

Jag antog att jämfört med de finskspråkiga informanterna från den tvåspråkiga polisinrättningen använder informanterna som arbetar inom den enspråkigt finskspråkiga polisinrättningen det andra inhemska språket mera sällan. Det visar sig att det inte finns stora skillnader i språkbruk på fritiden mellan de finskspråkiga informanterna som arbetar inom olika polisinrättningar, men informanterna från TP använder lite mer svenska på fritiden än informanterna från FP. De svenskspråkiga informanterna använder mer finska på fritiden än vad de finskspråkiga använder svenska. Detta är naturligt eftersom majoriteten av invånarna inom den tvåspråkiga polisinrättningens område är finskspråkiga. Majoriteten av de finskspråkiga informanterna från TP anger att de använder svenska på arbetet när majoriteten av informanterna från FP anger att de inte använder språket i sitt arbete. Alla de svenskspråkiga informanterna anger att de använder finska under arbetstiden. Informanternas användning av det andra inhemska språket är alltså i stort sett likadant på fritiden och under arbetstiden.

Jag antog att jämfört med de finskspråkiga informanterna från TP kan informanterna som arbetar vid FP svenska inte lika bra och att de svenskspråkiga informanterna kan det andra inhemska språket bättre än de finskspråkiga informanterna. Det visar sig att i genomsnitt kan de finskspråkiga informanter som arbetar vid TP svenska bättre än de informanter som arbetar vid FP. Informanterna från TP tycker att de kan svenska bra och informanterna från FP anger att de kan språket nöjaktigt. De svenskspråkiga informanterna värderar både sina produktiva och receptiva färdigheter i finska tydligt högre än vad de finskspråkiga informanterna skattar sina färdigheter i svenska. Både de finsk- och svenskspråkiga informanterna anser sig ha bättre receptiva än produktiva kunskaper i det andra inhemska språket. Ju bättre kunskaper informanten anger sig ha inom ett språkkunskapsområde desto bättre kunskaper anger han sig ha också inom andra områden.

Min hypotes var även att de krav som språklagen ställer för poliser förverkligas bäst bland de svenskspråkiga informanterna och sämst bland informanterna från den

enspråkigt finskspråkiga polisinrättningen. Resultaten stämmer överens med min antagande när det gäller manskapet och underbefälet men bland befälet är situationen motsatt. 80,0 % av det svenskspråkiga befälet har sådana språkfärdigheter som lagen förutsätter medan alla de finskspråkiga informanterna som hör till befälet har de språkfärdigheter som krävs i lagen. Det visar sig också att ju högre ställning informanten har desto bättre språkfärdigheter anser han sig ha, trots att det inte finns obligatoriska språkkurser i underbefälsutbildning.

Vidare antog jag att det finns ett samband mellan mängden användning, attityder till språk och självbedömd språkfärdighet. Det verkar inte finnas ett klart samband mellan hur mycket de svenskspråkiga informanterna använder finska och hurdana attityder de har till språket. Inte heller finns det en korrelation mellan hur bra språkfärdigheter de svenskspråkiga informanterna anser sig ha och hurdana attityder de har till finskan. Inte heller verkar det finnas starka korrelationer mellan attityderna, vilket är lite överraskande. Man kunde anta att de som har en positiv attityd till det andra inhemska språket också skulle förhålla sig positiva till språkets talare. Medan det inte finns nästan några korrelationer mellan de svenskspråkiga informanternas attityder, har de finskspråkiga informanternas attityder mycket starkare samband. Bland de finskspråkiga informanterna finns det ett samband mellan hur ofta de använder svenska och hur bra de anser sig kunna språket. Ju mer man använder svenska, desto bättre kan man också språket. Ett sådant samband verkar inte finnas bland de svenskspråkiga informanterna. Det finns samband mellan attityder och mängden språkanvändning och mellan attityder och språkfärdighet men dessa samband är till största delen oenhetliga.

Jämfört med de tidigare avhandlingar som har berört polisernas språkfärdigheter är mitt material mer omfattande. Sammanlagt har jag 114 informanter, vilket i sig själv är ett ganska stort antal. Dock när man tar i beaktande att informanterna delas vidare in i grupper enligt modersmål och polisinrättning kan det diskuteras om mitt material är tillräckligt omfattande för statistisk behandling. När bara under hälften av poliserna som arbetar inom FPs och TPs verksamhetsområde besvarade frågorna är det inte möjligt att dra några definitiva slutsatser eller generalisera resultaten. Problemet med en låg svarsprocent är att det troligen finns skillnader mellan dem som har besvarat frågorna

och dem som inte har gjort det. Det är intressant att se om det finns statistiskt signifikanta samband mellan olika variabler men man måste också komma ihåg att när materialet inte är så stort kan enskilda informanters svar påverka slutresultatet.

Det skulle vara intressant att i framtiden fortsätta med att undersöka till exempel språklagens förverkligande inom polisens verksamhet eller om språkundervisningen i polishögskolan leder till tillräckliga språkfärdigheter. Fascinerande skulle också vara att fortsätta med samma syfte men med ett bredare material. Enligt § 3 i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda måste det kontrolleras i samband med anställning att den som anställs har sådana språkkunskaper som arbetsuppgifterna kräver. Det skulle även vara intressant att undersöka hur man kontrollerar detta och ta reda på om man överhuvudtaget inom polisväsendet beaktar språkfärdigheter vid anställning.

LITTERATUR

- Abrahamsson, Tua & Pirkko Bergman (2005). *Tankarna springer före... Att bedöma ett andraspråk i utveckling*. Stockholm: HLS Förlag.
- Andersson, Lars-Gunnar (1989). Attityder till språk I: Carin Sandqvist & Ulf Teleman (red.). *Språkutveckling under skoltiden*. Lund: Studentlitteratur.
- Arbets- och näringsministeriet (2008). Konstaapeli [online]. Arbets- och näringsbyrån [Citerat 10.3.2011]. Tillgänglig: http://www.ammattinetti.fi/web/guest/ammattit?p_p_id=akysearchammatti_INSTANCE_g0j8&p_p_action=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&
- Bachman, Lyle F. & Adrian S. Palmer (1996). *Language Testing in Practice*. Oxford: Oxford University Press.
- Baker, Colin (1992). *Attitudes and language*. Multilingual Matters 83. Clevedon: Multilingual Matters.
- Bell, Judith (1995). *Introduktion till forskningsmetodik*. Andra upplagan. (*Doing Your Research Project*, översatt av Björn Nilsson.) Lund: Studentlitteratur.
- Bijvoet, Ellen (2008). Attityder till språk. I: Eva Sundgren (red.). *Sociolingvistik*. Stockholm: Liber. 113–143.
- Blumer, Herbert (1956). *Sociological analysis and the "variable"* [online]. [Citerat 17.5.2012]. Tillgänglig: http://www.brocku.ca/MeadProject/Blumer/Blumer_1956.html
- Brooks, Ian (2006). *Organisational Behaviour. Individuals, Groups and Organisation*. London: Pearson Education Limited.
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Andra upplagan. (*Social Research Methods*, Third Edition, översatt av Björn Nilsson). Malmö: Liber.
- Börestam, Ulla & Leena Huss (2001). *Språkliga möten. Tvåspråkighet och kontaktlingvistik*. Lund: Studentlitteratur.
- Dufholm, Kristina (1998). *Finlands tvåspråkighet: lag och övervakning*. Finlandssvensk rapport nr 38. Helsingfors: Svenska Finlands folkting.
- Einarsson, Jan (2010). *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Ejlertsson, Göran (2005). *Enkäten i praktiken. En handbok i enkätmetodik*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Ejvegård, Rolf (2009). *Vetenskaplig metod*. Fjärde upplagan. Lund: Studentlitteratur.

- Eliasson, Annika (2010). *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur.
- Færch, Claus, Haastруп, Kirsten & Robert Phillipson (1984). *Learner Language and Language Learning*. Multilingual Matters 14. Clevedon: Multilingual Matters.
- Finlands Kommunförbund (2011). *Svensk- och tvåspråkiga kommuner* [online]. Helsingfors: Finlands Kommunförbund, [Citerat 6.12.2011]. Tillgänglig: <http://www.kommunerna.net/sv/kommuner/svensk-tvasprakiga/Sidor/default.aspx>.
- Fishbein, Martin & Icek Ajzen (1975). *Belief, Attitude, Intention and Behavior: An Introduction to Theory and Research* [online]. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company, [Citerat 10.06.2012]. Tillgänglig: <http://people.umass.edu/aizen/f&a1975.html>
- Förundersökningslag 30.4.1987/449.
- Förvaltningsutskottets utlåtande 14/2007.
- Garrett, Peter (2010). *Attitudes to Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Heikkilä, Tarja (1998). *Tilastollinen tutkimus*. Helsinki: Oy Edita Ab
- Heittola, Sanna (2011). En fallstudie i polisens användning av svenska i en finskspråkig och en tvåspråkig stad. Opublicerad kandidatavhandling i nordiska språk. Vasa universitet.
- Henkilöstöpäällikkö (2012). *Toisen kotimaisen kielen käyttö poliisin työssä*. [Personalchefen på den enspråkigt finskspråkiga polisinsrättningen]. E-post till Sanna Heittola 28.05.2012.
- Henriksson, Anna-Maja & Anne Holmlund (2008). *Skriftligt spörsmål SS 643/2008 rd Polisens regionala enheters ställning* [online]. [Citerat 8.1.2012.] Tillgänglig: http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/kk_643_2008_p.shtml
- Herberts, Kjell (2008). Flerspråkiga kameleonter? Finlandssvenskarnas språk i vardagen. I: Kjell Herberts (red.). *Opinioner och trender i Svenskfinland*. Barometern/01–07. Vasa: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning, Åbo Akademi. 17–35.
- Herberts, Kjell (2009). *Service på svenska och finska - ett medborgarperspektiv*. Språkbarometern/Kielibarometri 2008. Vasa: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning, Åbo Akademi.
- Hintikka, Tiia (2003). Andra inhemska språket inom polisyret. En attitydundersökning om polisaspiranternas och äldre konstaplarnas hållning till svenska språket i

- Finland. Opublicerad avhandling pro gradu i nordiska språk. Helsingfors universitet.
- Holme, Idar Magne & Bernt Krohn Solvang (1991). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder (Metodevalg og metodebruk, översatt av Björn Nilsson)*. Lund: Studentlitteratur.
- IBM (2012). *IBM SPSS Statistics* [online]. IBM [Citerat 11.04.2012]. Tillgänglig: <http://www-01.ibm.com/software/se/analytics/spss/products/statistics/>
- Justitieministeriet (2009a). *Språklagen* [online]. [Citerat: 05.01.2012]. Tillgänglig: <http://www.om.fi/sv/Etusivu/Julkaisut/Esitteet/Kielilaki>
- Justitieministeriet (2009b). *Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2009* [pdf]. Sastamala: Justitieministeriet. [Citerat 01.03.2012]. Tillgänglig: http://www.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURIdpptype=BlobServer&SSURIdcontainer=Default&SSURIdsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;%20filename=Kieliker томusSVE_060432009_netti.pdf&SSURIdcontext=Satellite%20Server&blobwhere=1243790105974&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf
- Karvonen, Juhani (1967). *The structure, arousal and change of the attitudes of teacher education students*. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 16. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kind, Per & Patrick Barmby (2011.) *Defending Attitude Scales*. I: Issa M. Saleh & Myint Swe Khine (red.). *Attitude Research in Science Education. Classic and Contemporary Measurements*. Charlotte: Information Age Publishing, Inc.
- Lag om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda 6.6.2003/424.
- Lambert, William W. & Wallace E. Lambert (1967). *Sosialpsykologia*. Jyväskylä: Gummerus.
- Larsson, Kent (1989). *Språket, vetande och inläring*. I: Carin Sandqvist & Ulf Teleman (red.). *Språkutveckling under skoltiden*. Lund: Studentlitteratur.
- Leinonen, Therese & Marika Tandefelt (2000). *Svenskan i Finland – Ett språk i kläm? Unga finlandssvenskars modersmål*. Helsingfors: Yliopistopaino.
- Linell, Per (1978). *Människans språk. En orientering om språk, tänkande och kommunikation*. Lund: LiberLäromedel.
- Linnéuniversitet (2011). *Gunilla Byrman* [online]. [Citerat 10.03.2011]. Tillgänglig: <http://lnu.se/personal/gunilla.byrman>

- Loikkanen, Elina & Noora Rasilainen (2010). *Förverkligande av språkliga rättigheter i Finland. En studie av svenskans ställning i polisens verksamhet i det tvåspråkiga Vanda* [online]. Åbo universitet. [Citerat 10.03.2012]. Tillgänglig: <https://www.doria.fi/handle/10024/69538>
- Magma (2009). *Ruotsin kielen asema–Svenskans ställning* [powerpoint]. [Citerat 30.05.2012]. Tillgänglig: http://www.magma.fi/images/stories/slides/slides_semi090121_svenskan.pdf
- Mangione, Thomas W. (1995). *Mail surveys: Improving the quality*. Thousand Oaks: Sage.
- Meriläinen, Ulla (2010). *Poliisi tarvitsee ammattiin räätälöityä ruotsia* [online]. Yle. [Citerat 7.1.2011]. Tillgänglig: http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2010/10/poliisi_tarvitsee_ammattiin_raataloitya_ruotsia_2041803.html
- Nordberg, Bengt (2007). Vad är sociolingvistik. I: Eva Sundgren (red.). *Sociolingvistik*. Stockholm: Liber. 11–33.
- Personalchefen (2012). Samtal med personalchefen på den tvåspråkiga polisinrättningen 21.05.2012.
- Persson, Gunilla Almström (2009). *Perspektiv i polisprotokoll*. Akademisk avhandling för filosofie doktorsexamen. Stockholm: Stockholms universitet
- Poliisihallitus (2011). *Vuosikertomus 2011* [online]. [Citerat 10.06.2012]. Tillgänglig: [http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/ExternalFiles/Vuosikertomus2011_web/\\$file/Vuosikertomus2011_web.pdf](http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/ExternalFiles/Vuosikertomus2011_web/$file/Vuosikertomus2011_web.pdf)
- Polisen (2011). *Ansökningskrav* [online]. [Citerat 06.12.2011]. Tillgänglig: <http://www.poliisiammattikorkeakoulu.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/pages/BB C9BE42A352381BC22573C60033DCF0?opendocument>
- Polisen (2012a). *Organisation* [online]. [Citerat 29.05.2012]. Tillgänglig: <http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/21A1DF4F3C27D3CAC2256BB80025E1D1?opendocument>
- Polisen (2012b). *Allmänna principer för polisens verksamhet* [online]. [Citerat 29.05.2012]. Tillgänglig: <http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/3EF142D37C428993C2256C2400285D7F?opendocument>
- Polisförvaltningsförordning 15.3.1996/158.
- Polisyrkeshögskolan (2012). *Totalreform av utbildning för polisexamen* [pdf]. [Citerat 31.07.2012]. Tillgänglig: [http://polamk.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/30AECDDF5F55C662C22579C9003155F7/\\$file/Polku_hankeraportti_ww_r.pdf](http://polamk.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/30AECDDF5F55C662C22579C9003155F7/$file/Polku_hankeraportti_ww_r.pdf)

- Pääkkönen, Kati (2007). *Ruotsin kielikoe nyt Poliisikoulussa* [online]. Poliisihallinnon tiedotuslehti. [Citerat 6.1.2012]. Tillgänglig: <http://www.poliisi.fi/poliisi/poliisilehti/periodic.nsf/vwarchivedlist/29130386C6BBBB7FC225736A002ACC1E>
- Riksdagens biträdande justitieombudsmans avgörande 2318/4/04 (2004). *Päätös kanteluun poliisin kielitaitovaatimuksia koskevassa asiassa/ Beslut med anledning av ett klagomål om språkrav för poliser* [pdf]. [Citerat 06.01.2012]. Tillgänglig: [http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\$%7BAPPL%7D=ereopaa&\\${BASE}=ereopaa&\\${THWIDS}=0.47/1325872967_133856&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?$%7BAPPL%7D=ereopaa&${BASE}=ereopaa&${THWIDS}=0.47/1325872967_133856&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)
- Rikspolisstyrelsen (2007). *Riktlinjer för skrivande inom Polisen*. Reviderad upplaga. Stockholm: Rikspolisstyrelsen
- Salminen, Maritta (2011). Svensklärare vid polishögskolan. Tammerfors. Telefonsamtal, 15.3.2011.
- Språklag 6.6.2003/423.
- Statistics Help for Students (2008.) *How do I interpret data in SPSS for Pearson's r and scatterplots?* [online]. [Citerat 22.05.2012.] Tillgänglig: http://statistics-help-forstudents.com/How_do_I_interpret_data_in_SPSS_for_Pearsons_r_and_scatterplots.htm
- Statistikcentralen (2011). *Befolkningen efter språk samt antalet utlänningar och landareal efter område 1980-2010* [online]. [Citerat 03.01.2012]. Tillgänglig: http://pxweb2.stat.fi/Database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_sv.asp
- Strömman, Solveig (1994). *Tiden har sin gång. Ett företags interna tvåspråkighet 1981 och 1991*. Tutkimuksia No 180, Språkvetenskap 24. Vaasan yliopiston julkaisuja, Vaasa.
- Svenska Finlands folkting (1997). *Vårt land, vårt språk. Kahden kielen kansa*. Finlandssvensk rapport nr 35. Helsingfors: Yliopistopaino.
- Webb, Eugene J., Campbell, Donald T., Schwartz, Richard D. & Lee Sechrest (1966). *Unobtrusive measures: Nonreactive research in the social sciences*. Chicago: Rand McNally.

Bilaga 1. Webbenkäten till de finskspråkiga informanterna

Hei.

Opiskelen Vaasan yliopistossa pohjoismaisia kieliä ja kirjoitan juuri pro gradu-tutkielmaani. Tutkielman aiheena on molempien kotimaisten kielten käyttö poliisin ammatissa. Kyselyn tavoitteena on kartoittaa poliisien asenteita ruotsin ja suomen kieltä kohtaan sekä poliisien omia arvioita kielitaidoistaan.

Kaikki vastaukset ovat arvokkaita ja täysin luottamuksellisia. Ketään ei ole mahdollista tunnistaa vastausten perusteella.

Vastaamiseen kuluu aikaa noin 10–15 minuuttia. Kyselyyn voi vastata 22.3 saakka.

Tarkistathan vielä, että valitsit kyselylomakkeen äidinkieleni mukaan. Tämä kyselylomake on tarkoitettu suomea äidinkielenään puhuville.

Jos sinulla on kysymyksiä, voit ottaa yhteyttä minuun tai ohjaajaani Siv Björklundiin, puh. (06) 324 8818, sähköposti: sivb@uwasa.fi

Terveisin, Sanna Heittola. Puh. 040 76 41 388 sanna.heittola@student.uwasa.fi

Poliisien ruotsin kielen käyttö, osaaminen ja asenteet

TAUSTATIEDOT

Äidinkieleni on	☒ suomi	Jos muu, niin mikä? <input type="text"/>
	☐ ruotsi	
	☐ suomi ja ruotsi (kaksikielinen)	
	☒ muu	
Montako vuotta olet työskennellyt poliisina?	☐ < 1 vuoden.	
	☐ 1-5 vuotta.	
	☐ 5-10 vuotta.	
	☐ 10–15 vuotta.	
	☐ > 15 vuotta.	

Millä poliisilaitoksella työskentelet tällä hetkellä?

- [Redacted]
 [Redacted]
 muu

Jos muu, niin mikä?

Oletko työskennellyt muilla poliisilaitoksilla?

- Kyllä.
 En.

Jos olet, niin millä?

Virka-asema

- Kuulun**
- miehistöön
 alipäällystään
 päällystään
 muuhun, mihin?

Jos muuhun, niin mihin?

Työtehtäviini kuuluu: ?

- valvonta- ja hälytystoiminta
 rikostorjunta
 lupahallinto
 muu

Jos muu, niin mikä?

KIELITAITO

Arvioni ruotsin kielen osaamisestani

	Osaan äidinkielenomaisesti	Osaan erinomaisesti	Osaan hyvin	Osaan tyydyttävästi	Osaan välttävästi	En osaa lainkaan
Puhuminen	☒	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjoittaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Luetunymmärtäminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kuullunymmärtäminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Mikä on vaikeinta ruotsin kielen käytössä? _____

Mikä on helpointa ruotsin kielen käytössä? _____

Kyllä. Ei.

Onko sinulle luontevaa käyttää ruotsia?

Tähän voit halutessasi kommentoida vastaustasi. _____

RUOTSIN KÄYTTÖ VAPAA-AJALLA

Vapaa-ajallani käytän ?

- suomea
 ruotsia
 muita kieliä

Jos muita kieliä, niin mitä? Seuraava kysymys käsittelee sitä, kuinka paljon käytät ruotsia ja suomea suhteessa toisiinsa.

- 100 % suomea
 90 % suomea ja 10 % ruotsia
 75 % suomea ja 25 % ruotsia
Vapaa-ajallani käytän noin 50 % suomea ja 50 % ruotsia
 25 % suomea ja 75 % ruotsia
 10 % suomea ja 90 % ruotsia
 100 % ruotsia

Millaisissa tilanteissa ja kenen kanssa käytät ruotsia vapaa-ajallasi?

RUOTSIN KÄYTTÖ VIRKA-AIKANA

- Käytätkö ruotsia työssäsi?** kyllä.
 en.

Vastaa tähän kysymykseen, jos et käytä ruotsia työssäsi.

Miksi et käytä ruotsia työssäsi? Haluaisitko käyttää ruotsia työssäsi? _____

Seuraava kysymys käsittelee sitä, kuinka paljon käytät ruotsia ja suomea suhteessa toisiinsa.

- Työajallani käytän noin**
- 100% suomea
 - 90% suomea ja 10% ruotsia
 - 75% suomea ja 25% ruotsia
 - 50% suomea ja 50% ruotsia
 - 25% suomea ja 75% ruotsia
 - 10% suomea ja 90% ruotsia
 - 100% ruotsia

Millaisissa tilanteissa olet käyttänyt ruotsia työssäsi? _____

Työajan ruotsinkielen käyttö

	Päivittäin	viikoittain	muutaman kerran kuukaudessa	muutaman kerran vuodessa	harvemmin/en koskaan
Puhun ruotsia	☐	☐	☐	☐	☐
Luen ruotsiksi	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjoitan ruotsiksi	☐	☐	☐	☐	☐
Kuulen ruotsia	☐	☐	☐	☐	☐

Kenen kanssa puhut ruotsia työssäsi? ?

- työkaverit
- asiakkaat
- media
- sidosryhmät
- muu

Jos valitsit muu, niin kenen kanssa? _____

Millaisissa tilanteissa kuulet ruotsia työssäsi? _____

Mitä kirjoitat ruotsiksi työssäsi? _____

Mitä luet ruotsiksi työssäsi? _____

ASIAKASPALVELU

Onko ruotsin kielen taitosi mielestäsi riittävän hyvä, että pystyt hoitamaan työtehtäväsi ruotsiksi?

Kyllä.
Ei.

Tähän voit halutessasi kommentoida vastaustasi. _____

Työskennellessäsi poliisina oletko huomannut, että jollain paikkakunnalla tarvitsisi käyttää enemmän ruotsia kuin toisilla?

Kyllä.
 En.

Tähän voit halutessasi kommentoida vastaustasi. _____

Millainen oli vaikein tilanne, jossa olet joutunut käyttämään ruotsia? _____

Onko sinulle koskaan käynyt niin, että asiakas puhuu ensin ruotsia, mutta vaihtaa sitten jostain syystä suomen kieleen?

Kyllä.
 Ei.

Mistä syystä uskot asiakkaan vaihtaneen asiointikieltä?

Mitä teet, jos huomaat, että kielitaitosi ei ole jossain tilanteessa riittävä?

Turvaudutko kielitaitoisten kollegoiden apuun?

Kyllä.
 En.

Jos turvaudut, niin millaisissa tilanteissa. Jos et turvaudu, niin miksi et?

ASENTEET

Väittämiä:

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
1. Osallistuisin ruotsin kielen kurssille, jos minulle siihen tarjoutuisi mahdollisuus.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Mielestäni olisi vahinko, jos ruotsin kieli ja kulttuuri häviäisivät Suomesta.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ruotsin kielen osaaminen merkitys vähenee jatkuvasti.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Suomen perustuslaki antaa maamme ruotsinkieliselle väestölle oikeuden saada palvelua omalla kielellään esimerkiksi virastoissa.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Maamme ruotsinkieliset saavat mielestäni aiheetonta etua kielestään esimerkiksi opiskelupaikkoja ja virkoja täytettäessä.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Mielestäni maamme ruotsinkieliset haluavat pitäytyä omissa oloissaan ja eristäytyä suomenkielisestä väestöstä.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Voisin periaatteessa ajatella avioliittoa ruotsinkielisen henkilön kanssa.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Mielestäni Suomi ja Ruotsi voisivat tulevaisuudessa yhdistyä yhdeksi valtioksi.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Pohjoismaihin kuuluminen ja pohjoismainen identiteetti ovat mielestäni tärkeä asia Suomelle.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Suomalaisuus on mielestäni kaukana pohjoismaalaisuudesta.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Maamme johtavien poliitikkojen pitäisi hallita sekä suomen että ruotsin kieli.	☐	☐	☐	☐	☐

Bilaga 2. Webbenkäten till de svenskspråkiga informanterna

Hej.

Jag studerar nordiska språk vid Vasa universitet och håller på att skriva min avhandling pro gradu. Avhandlingen gäller polisens användning av de inhemska språken. Syftet är att utreda hurdana attityder poliser har mot finska och svenska och hur de värderar sina språkkunskaper.

Alla svaren är värdefulla och helt konfidentiella. Det är inte möjligt att identifiera någon på basis av svaren.

Det tar cirka 10-15 minuter att fylla i blanketten. Du kan svara på frågorna tills 22.3.2012.

Kontrollera att du har valt frågeformuläret enligt ditt modersmål. Detta frågeformulär är för de som har svenska som modersmål.

Om du har frågor kan du kontakta mig eller min handledare Siv Björklund, tel. (06) 324 8818, e-post: sivb@uvasa.fi.

Med vänlig hälsning, Sanna Heittola. tel. 040 76 41 388
sanna.heittola@student.uvasa.fi

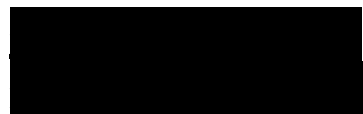
Polisers användning, behärskning och attityder till finska språket.

BAKGRUNDSFAKTA

- Mitt modersmål är
- finska
 - svenska
 - svenska och Om annat, vilket?
 - finska (tvåspråkig)
 - annat, vad?
- Hur många år har du arbetat som polis?
- < 1 år
 - 1-5 år
 - 5-10 år
 - 10-15 år
 - > 15 år

På vilken polisinställning arbetar du för närvarandet?

-

Om annan, vilken?

annan, vilken?

Har du arbetat på andra polisinställningar?

- Ja.
 Nej.

Om ja, på vilka?

Tjänstetitel:

manskapet

underbefälet

befälet

annat

Jag hör till

Om annat, vilket?

Mina arbetsuppgifter innehåller

- övervakning och alarmverksamhet
 brottsutredning
 tillståndsförvaltning
 annat. Om annat, vad?

SPRÅKKUNSKAPER

Hur bra anser du att du kan det finska språket?

	modersmålsaktigt	utmärkt	bra	nöjaktigt	försvarligt	inte alls
Jag kan tala finska	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag kan skriva	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Läsförståelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hörförståelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vad är det svåraste med att använda det finska språket? _____

Vad är det lättaste med att använda det finska språket? _____

Ja. Nej.

Är det naturligt för dig att använda finska?

Här kan du kommentera ditt svar om du vill. _____

SPRÅKBRUK PÅ FRITIDEN

På fritiden använder jag ?

- finska
 svenska
 andra språk

Följande fråga behandlar hur mycket du använder finska i förhållande till svenska.

- 100 % finska
 90 % finska och 10 % svenska
 75 % finska och 25 % svenska

- På fritiden använder jag cirka** 50 % finska och 50 % svenska
 25 % finska och 75 % svenska
 10 % finska och 90 % svenska
 100 % svenska

I vilka situationer och med vilka använder du finska på fritiden? _____ ?

SPRÅKBRUK UNDER ARBETSTID

Använder du finska på arbetet?

- Ja.
 Nej.

Svara denna fråga om du **inte** använder finska i ditt arbete.

Varför använder du inte finska i ditt arbete? Skulle du vilja använda finska i ditt arbete?

Följande fråga behandlar hur mycket du använder finska i förhållande till svenska.

- 100 % finska
 90 % finska och 10 % svenska
 75 % finska och 25 % svenska

- Under arbetstiden använder jag cirka** 50 % finska och 50 % svenska
 25 % finska och 75 % svenska
 10 % finska och 90 % svenska
 100 % svenska

I vilka situationer har du använt finska på arbetet? _____

Språkbruk under arbetstid

	dagligen	varje vecka	några gånger i månaden	några gånger om året	mera sällan/aldrig
Jag talar finska	☐	☐	☐	☐	☐
Jag läser på finska	☐	☐	☐	☐	☐
Jag skriver på finska	☐	☐	☐	☐	☐
Jag lyssnar på/hör finska	☐	☐	☐	☐	☐

Med vem talar du finska på arbetet? ?

- kollegor
- kunder
- media
- intressentgrupper
- andra

Om andra, vem?

I vilka slags situationer hör du finska i arbetet? _____

Vad skriver du på finska på arbetet? _____

Vad läser du på finska på arbetet? _____

KUNDBETJÄNING

Kan du finska bra nog för att kunna sköta dina arbetsuppgifter på detta språk? Ja.

Nej.

Här kan du kommentera ditt svar om du vill. _____

När du har arbetat som polis har du märkt att man behöver använda finska mer på några orter än på andra? Ja.

Nej.

Här kan du kommentera ditt svar om du vill. _____

Vad har varit den svåraste situation där du har använt finska? _____

Har du någon gång hamnat i en situation där kunden har först talat finska men av någon orsak bytt språk till svenska? Ja.

Nej.

Av vilken orsak tror du att kunden bytte språk? _____

Vad gör du om du märker att dina språkkunskaper inte är tillräckliga i någon situation? _____

Anlitar du dina språkkunniga kollegor? Ja.
 Nej.

Om ja, i vilka slags situationer? Om nej, varför inte?

ATTITYD

Påståenden:

	Helt av samma åsikt	delvis av samma åsikt	delvis av annan åsikt	helt av annan åsikt	kan inte säga
Jag skulle delta i en språkkurs på finska om jag fick möjligheten.	☐	☐	☐	☐	☐
Det blir hela tiden mindre viktigt med kunskaper i finska.	☐	☐	☐	☐	☐
Jag skulle i princip kunna tänka mig äktenskap med en finskspråkig person.	☐	☐	☐	☐	☐
Jag tycker att Finland och Sverige i framtiden kunde gå samman till en enda stat.	☐	☐	☐	☐	☐
Jag tycker att det är viktigt för Finland att höra till Norden och att ha en nordisk identitet.	☐	☐	☐	☐	☐
Jag tycker att det finska är långt borta från det nordiska.	☐	☐	☐	☐	☐
De ledande politikerna i Finland borde kunna både finska och svenska.	☐	☐	☐	☐	☐